

**Belli Dithmarsici ab inclyto Daniae rege Friderico II. et
illustrissimis Holsatiae Ducibus, Iohanne et Adolpho fratribus,
gesti, Anno post Christum natum M.D. LIX. uera descriptio,
Duobus libris comprehensa.**

<https://hdl.handle.net/1874/427510>

BELLI DITHMARSICI

AB INCLYTO DANIAE REGE FRIDERICO II. ET ILLUSTRISSIMIS HOLFATIAE Ducibus, IOHANNE ET ADOLPHO fratribus, gesti, Anno post CHRISTVM natum M. D. LIX. vera descriptio, Duobus libris comprehensa.

BASILEAE, PER SAMVELEM Regium. Anno M. D. LXX.

BELLI DITHMARIUM

AB INCLYO DA

IN AR REGE FERIBUS

IT TITUTITIS - HOC

INCLYO DA

IN AR REGE FERIBUS

IT TITUTITIS - HOC

INCLYO DA

INCLYO DA

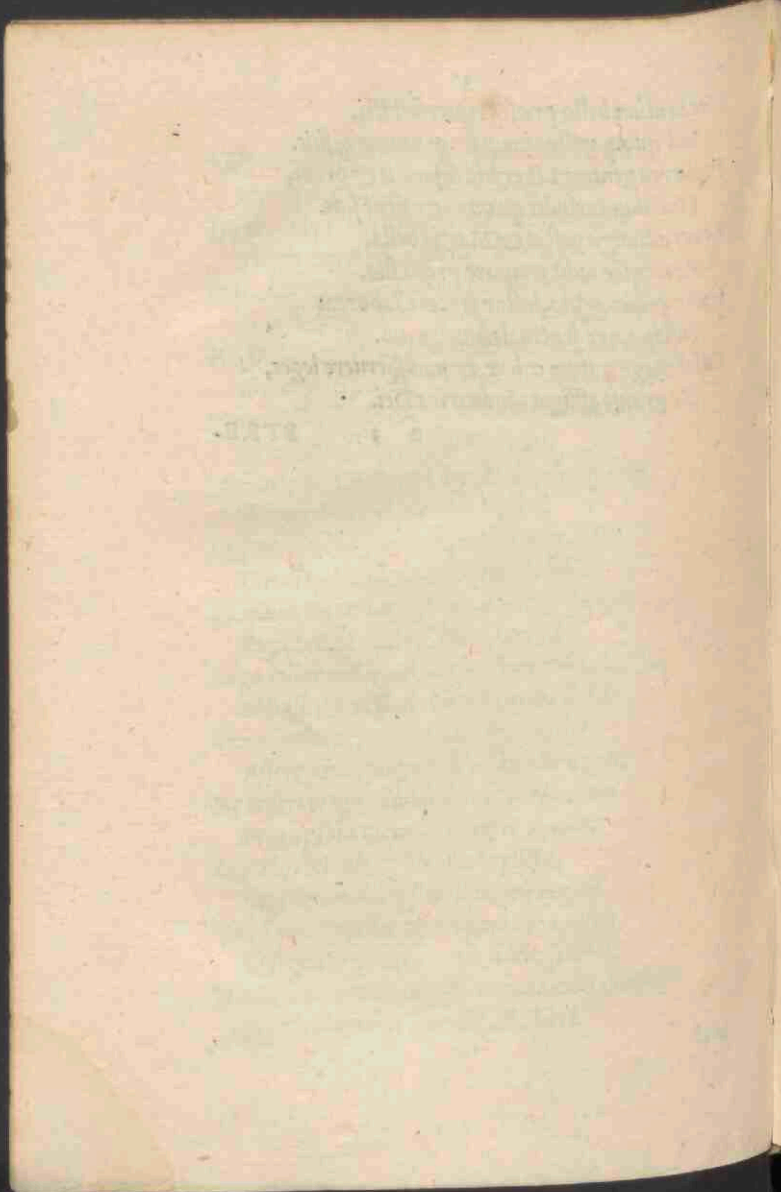
IN AR REGE FERIBUS

IN COMMENDATIONEM HV-
ius historiæ, ad Lecto-
rem.

SI Deus est autor legum, mortalibus æquum
 Quæ ius constituunt, & malefacta uetant:
 Ille magistratum quoq; legibus addidit idem,
 Qui curam uindex indubitatus agat.
 Hunc nihili quisquis facit, aspernatur & odit,
 Peccat in æterni iussa seuera Dei.
 Nec sibi fert impune: sed ingens numinis ira,
 Et pede subsequitur debita pœna cito.
 Et prior hoc, & nostra recens tibi comprobat ætas:
 Si pctis, exemplum uel Liber iste dabit.
 Hic tibi de bello memoratu digna recenset,
 Quod susceperunt rexq; ducesq; duo:
 Ille suos Danos sumptis regit inclytus armis,
 Hi celebres Cimbros sub ditione tenent.
 Sanguine descendunt uno, labor unus & illis,
 Ut meritis uirtus sternat ad astra uitam.
 Gens habitat septem prædura sub axe Trionum,
 Quâ claudii Cimbros insula penè freta.
 Terra quod undosas habeat depressa paludes,
 Nomen Dithmarsis uox genuina dedit.
 Hi Dominos ferro pepulerunt finibus olim,
 Nec ueriti illata tollere morte, suos.
 Hinc multos parta pro libertate per annos
 Fortiter hostiles sustinuere manus.

Lubrica nec cœptis aberat fortuna malignis,
 Successusq; graui non sine strage dabat.
 Donec, ubi rebus nimium cœpere secundis,
 Vberis & terræ luxuriare bonis,
 Impia lasciuum comitata superbia luxum,
 Et scelerum passim magna caterua fuit.
 His Deus exarsit iustam inflammatus in iram,
 Pro meritis pœnas imposuitq; graues.
 Nam ius curabant crescente libidine nullum,
 Et leges illis non nisi ludus erant.
 Nec satis est uisum, regi ducibusq; propinquis
 Illorum terris clade nocere data:
 Quinetiam indignis ausi profcindere dictis,
 Quælia nec uulgus mobile ferre solet.
 Et tamen his rerum tunc debebantur habena,
 Et poterant æquo subdere iure sibi.
 Ergo dolor tandem stimulans & conscia uirtus
 Impulit, & uerum robur in arma dedit:
 Ut refrenarent sceleratos uiribus hostes,
 Affererentq; suum Marte fauente decus.
 Sic miseri magna domiti cum cæde suorum
 Principibus uictas exhibuere manus:
 Et fractis animis & libertate relicta,
 Legitimum docti sunt tolerare iugum.
 Hoc Liber enarrat tenuis sermone Latino,
 Et sequitur præter remq; fidemq; nihil.
 Nam bonus & ueri est obseruantissimus, hæc qui
 In seriem primus contulit acta libri.

Nec tantum bello praesens interfuit isti,
 Sed quoque gestorum pars quotacumque fuit.
 Praeterea gentem Liber hic describit et oram,
 Fluctibus includit quam mare penè suis.
 Et res adiungit gestas et Martia bella,
 Aetas quae uidit tempore prisca suo.
 Hunc animo grato, lector sincere, laborem
 Suscipe, nec fructu destituere tuo.
 Disce magistratum colere, et non spernere leges,
 Ne grauis affligat uindictis ira Dei.

STRENO ET NO-
BILI VIRO, D. HENRICO

*Ranzouio, Inclyti regis Daniae in duca-
tibus Holsat. Slesuic. & Dithmarsiae vi-
cario prudentissimo, Consiliario & prae-
fecto arcis Segebergae, Domino ac pa-
trono suo plurima fide ob-
seruando.*

VI olim ueterum,
Henrice Ranzouiuir
amplissime, Histo-
rias siue res gestas temporum
suorum ad utilitatem poste-
riorum literis prodiderunt, eo-
rum pleriq; aut ea, quæ scri-
pta sunt ab illis, gesserunt ipsi,
aut ab alijs geri coràm inspe-
xerunt, ex quo & Historiæ ap-
pella-

pellatio nomen accepit. Aut enim administrabant inferebantq; ipsi bella, aut ab Imperatoribus & ducibus in expeditiones, quasi comites inspectoresq; factorū & consiliorum omnium, unā ducebantur: ut eò certius sanctiusq; in exequenda rerum gestarum serie, procul affectibus omnibus, ueritatem proderent. Ita Xenophon, ita Thucydides, ut de cæteris taceam, bella literis mandabāt, quæ ut essent gesta cōfectaq;, ipsi ignorare haud poterāt: ita C. Julius Cæsar rerum suarum commentarios pura ueraq; simul oratione.

tione, ut Marti Apollinē Mu-
fasq; sociaret, militans in Ca-
stris conscribebat. Etenim cū
historia quasi quædam uitæ
magistra & speculum esse de-
beat, in quod intueatur poste-
ritas, ut præclara inde sectan-
dæ uirtutis uitiorumq; fugi-
endorum exempla capiat, di-
scatq; diuersos bonorū malo-
rumq; esse exitus, & præterea
rerum notitia certissimisque
& maximè necessarijs docu-
mētis, ad similia belli pacisq;
opera obeūda, affatim instrua-
tur, in primis utile & necessa-
rium est, ut ex fide res gestæ
commemorentur. Adferunt

quidem delectationem nonnullam uoluptatemq; speciosæ & subtiliter excogitatæ fabulæ, sed magis iuuat, mouet, persuadet, incitat, stimulosq; acres in animis figēs relinquit uera narratio. Neq; tamen inficias eo, quædam à magnis celebratissimisq; uiris ingeniosè & prudenter conscripta esse, quæ tametsi gesta nunquã fuerint, magnam tamen & utilitatem & uoluptatem habeant. Sed hæc ipsi, qui comminiscendo ea ad posteros transmiserūt, neq; haberi undiquaq; ut ueras rerū gestarū cōmemorations uoluerunt, dum

dum omne scriptiōnis suæ te-
lum ad unicum eum scopum
intendunt & dirigunt, ut per-
fectæ absolutæq; numeris o-
mnibus uirtutis uitiorumq;
simulachra ob oculos ponāt,
& uera plurima falsis admi-
scuerunt. Qui tamen ipsi, si
eum in modum usumq; uerę
historiæ argumentum præbi-
tum fuisset, id scribendo per-
texere multò maluissent, ut
nunc Historici potius quàm
Philosophi uiderentur, & fru-
ctus quoq; inde maior ad po-
steros redundasset. Nam quæ
utiliter ad uirtutem conficta
conscriptaq; sunt, cum dele-
tent

ctent afficiantq̄; non nihil animos, ipsæ ueræ rerum gestarū narrationes altè penetrāt, inflammāt animantq̄; ad uirtutem legentes, à uitijs absterrent abstrahuntq̄;, & quemlibet mentibus affectū induūt. Hæ uerò nomine historiæ nūcupātur, qualis illa quoq; est, quam ad te, uir nobilissime, nūc mitto, de bello Dithmarfico, quod Serenissimus Daniæ rex illustrissimiq̄; Holsatiæ principes, anno ab hinc nono, feliciter admodū gesserunt. Cum enim haudquāsim nescius, quanto cum omnium cæterarum artium &

& literarum optimarū, tum
uel in primis temporum gen-
tiumq; quarumlibet historię
cognoscendę desiderio & a-
more deflagres : existimaui,
hanc quoque inclyti regis tui
principumq; illustris uictorię
qualem cunq; descriptionem
tenon improbatum. Neq;
arbitror, propterea eius le-
ctionem minus gratam tibi
fore, quod serius, extincta pe-
nē apud mortales recenti e-
ius belli memoria, in lucem
prodeat, cum à nullo, quod
sciam, tāta rei gestę fide tam-
que prolixē edita sit. Qui e-
nim in literas id bellum pri-
mus

mus ita contulit, ipse consilijs secretioribus rebusq; omnibus ferè interfuit: quod te minimè omnium ignorare iudico, qui multò maximã quoq; partem tuam attulisti. Proinde te, amplissime honoratissimeq; uir, etiam atq; etiam rogatum uolo, ut hanc qualemcunq; lucubratiunculam, quò ab inuidorum iniuria & calumnijs tutior sit, sub nominis tui auspicio & patrocinio in lucem exire patiaris, mea q; studia tibi commẽdata habeas. Vale. Datũ ltzohoe, Calendis Augusti, An. 1569.

Christianus Cilicius Cimber.
ad. laur. aulic. ruy
Supp. f. 11. or

DESCRIPTION
OF THE
LIBRARY

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 20 lines.]

DESCRIPTIONIS
 BELLI DITHMARSICI,
 Liber primus.

Reuiter commemora-
 turus bellū, quo Dith-
 marsi, gens Cimbrica,
 adimpta libertate à
 Rege Dania ac ducib.

Holsatia, sub iugum
 redacti sunt, operæ precium me facturum,
 & rem nō iniucundam Lectori, existima-
 ui, si primū pauca de eius tēporis in Eu-
 ropa statu perstringerem: alius deinde ab
 antiquissimis temporibus repetitam gentis
 originem, eum incolentis tractum, mores
 & instituta, ac deniq; quantā olim Dith-
 marsi crudelitāe & ferociam in Danos
 Holsatosq; finitimos & populares, exer-
 cuerint, explicarem. Quo ordine seruato,
 cum ipsum tempus belli apparebit clarius;

in quod & alia quaedam haud indigna me-
 moratu inciderunt, tum odiorum initia
 & incrementa eas inter gentes aperien-
 tur: ac postrema haec expeditio quanto
 periculo, labore & difficultate, susce-
 pta sit, quantumque emolumenti, ipsi
 subactis hostibus, accesserit victoribus,
 planius cognoscetur. Itaque eam par-
 tem seorsum tractans, ne confunderem,
 liberumque lectori foret, utram ma-
 lit, legendo expedite cognoscere, pecu-
 liari libro complexus sum: alitero hi-
 storiam ipsius belli ex instituto perte-
 xens. Erat igitur post partam humano
 generi salutem, annus undeseagesimus
 supra millesimum quingentesimum, quo
 hoc in Dithmarsos bellum motum ge-
 stumque est. Quo ineunte anno, ca-
 lendis Ianuarij inclytus & laudatissi-
 mus heros Christianus, eius nominis ter-
 tius, Daniae & Noruegiae Rex, annum
 etatis

etatis sextum & quinquagesimum in-
 gressurus, cum plures dies longo & inue-
 terato morbo grauius decubisset, ex ca-
 lamitosa uita huius aerumnis ad caelestem
 consuetudinem & beatam immortalis-
 tatem euocatus, placido p̄ssimo que o-
 bitu naturae concessit. Nam cum per
 annos plusculos tabida lenta que agri-
 tudine paulatim confectum, uires cor-
 poris prop̄e omnes destituisent, ea dem̄
 magis magis que ingrauescente, dormiens
 per insomniū monitus est, si qua manda-
 re suis, & post obitum efficienda in re-
 gno constituere uellet, mature ut id fa-
 ceret: ipsi enim post octiduum uita fi-
 nem imminere. Id somnium suum ex-
 perrectus Reginae uxori & familiaribus
 narrauit, quae que à morte sua fieri uo-
 luit, sacris factis, iussit, praedictoq; tēpore
 moriens somny fidem impleuit. Qui sanè
 princeps, ut rebus maximis bello ac pace

præclare feliciterq; gestis clarissimus sem-
 per habitus est. ita insigni pietatis, iustitia,
 prudentia, clementia & æquitatis gloria,
 quæ singula uirtutes mirifice & certatim
 in eo excelluerunt, cunctis ætatis suæ regi-
 bus facile queat comparari. Per annos e-
 nim circiter uiginti & alterum Danici
 atq; Noruegici regni sceptrum, relictum
 quidē ipsi uoluntate ac morte parentis Fri-
 derici, sed continuo eoq; grauissimo qua-
 tuor ferme annorum bello occupatum de-
 fensumq; in summa gubernationis tran-
 quillitate, maximoq; cum regni incremen-
 to ac commodo emolumentoq; populi, obti-
 nuit rexitq;. Ipso uerò ingenti omnium lu-
 ctu ac desiderio rebus humanis exemplo,
 filius autum referens nomen, qui paucis
 ante annis, uiuente patre, unanimi om-
 nium regni procerum atq; ordinum con-
 sensu rex designatus salutatusq; fuerat,
 ac iam pridem in summam singularis &
 præstan-

præstantis indolis, præclarissimæq³ uirtu-
 tis spem, cunctorum animos erexerat, in
 regie dignitatis culmen ac titulos opesq²
 paternas successit. Erat tunc quidem Da-
 niapacata undiq³: tranquillam enim ac
 florentissimam ipsi pater moriens, ut qui
 in omni uita pacis studiosissimus fuerit,
 reliquerat, atq³ Christiernus ille secundus,
 Rex olim Suecia, Dania ac Noruegia
 (qui cum propter interfectos tyrannicè
 Antistites & Suecorum Danorumq³ no-
 bilissimos quosq² sublato, eiectus regnis tri-
 bus septentrionalibus detineretur captiuus,
 ad nouum aliquem belli motum causam
 præbere posse uisus fuerat) tertio & uige-
 simo die post obitum regis, cum octogena-
 rius esset, uita excesserat, quod audita mor-
 te Christierni tertij sibi metuisse credere-
 tur. In uicinis quoq² ducatus hostile ni-
 hil mouebatur timebatúrue: alia uerò
 pleraq³ in Europa regiones bellis ac tu-

multibus, cum civilibus tum externis, de-
 flagrabant. Gerebatur bellum atrox in-
 ter Philippum Hispaniarum & Hen-
 ricum Gallia reges, commissio que cru-
 ento utrisque praelio ad Sancti Quinti-
 ni oppidum, in Rhemēsi provincia, (quod
 oppidum docti putant Samarobrinam ue-
 teribus fuisse, C. Caesaris hybernis & con-
 uentu Gallorum olim ibi indicto cele-
 brem) magna strages edita est. Etsi
 uerò complures utrinque & casi & ca-
 pti sunt, Gallus tamen maiorem ea in
 pugna cladem accepit, amisso in primis
 insigni nobilitatis flore, ac præcipuis bel-
 li ducibus regniq; proceribus captis.

Quam ob causam & iniquioribus pau-
 lo conditionibus pacem cum hoste fecit,
 perq; connubium demum (ut ferè inter
 pacificantes principes fit) controuersia ea
 omnis sublata est. Incidit illa inter duos
 potentissimos Europa reges pacificatio in
 mensem

mēsem Martiū eiusdē anni, quo optimus princeps Christianus uitā cū morte cōmutauerat. Tenebat tūc Imperij Romani sceptrū Ferdinandus Austriacus, superiore anno in Caroli Quinti fratris locū Septemuirorū Germania suffragio susceptus. Is enim clarissimus potētissimusq; Imperator, cū ingrauescētis atatis ualetudinisq; uitio imbecillus tantā rerū molē sustinere diutius nec uellet, nec posset, & restitutus per Gulielmum Aurantium Septemuiris Imperij insignibus, dignitate Imperatoriæ & muneribus spōtē sese abdicasset, inq; cœnobii Sancti Iusti in Hispania abdidisset, in monastica ac solitaria ea uita diē extremū obierat, eodē anno, quo et duæ eius sorores Maria et Eleonora Ungaria et Gallia regina, filijq; Philippi coniunx Maria Anglia regina, uita excesserūt. Ferdinandus igitur sub idē tēpus, coacto uniuerso Imperij senatu et ordinib. in urbe Vindelicorū

Augusta conuentum agebat. His in co-
mitijs, quæ ad tuendam & conseruãdam
Imperij dignitatem, arcendumq; Panno-
niæ oris Turcam crudelissimum & hære-
ditarium Christiani nominis hostem, ac
muniendam stabiliendamq; per Germa-
niam pacem & tranquillitatem publicã,
spectare uidebantur, mensibus ferè decem
acta & constituta sunt. Frequentibus
quoq; suffragijs decretum factum, ut Lio-
nia miserè querenti, de atrocissimi hostis
Moscorum siue Rutenorum principis, cer-
uicibus suis assiduè imminentis, extrema
seuitia atq; iniurijs, quas inferente illo gra-
uissimas esset perpeffa, centenis aureorum
millibus ad exercitum conscribendum sup-
petia ferrentur. Quod Imperij beneficium
plerisq; eorum, qui tunc Liuoniam admi-
nistrabant, adeo tenue & exile uisum est,
ut negligere omnino maluerint, quàm re-
bus in extremũ adductis discrimẽ, præter
cætera

cetera mala, quibus affligerentur, concitata in super inanis auxilij inuidia sese onerare. Multo enim honestius praclarusq; ad omnem posteritatem fore sibi iudicabant, si non adiuti ab Imperio & uiribus longè inferiores, uel hostis potentia cederent, uel rebus omnibus fortunisq; exuti uiriliter occumberent: quàm si aut in tam exigua aeris summa, spem aliquam & fiduciam posuisse temere, aut immemores officij pro patria animis parum masculis & generosis praeliati perhiberentur. Ita Liuoniam nequicquam implorantem auxilium, & tam potenti diroq; hosti imparem, propter ignauiam eorum, per quos tunc regebatur, cum Rutenus, hereditarij cuiusdam iuris & denegati sibi tributi praetextu, numerofo cum exercitu inuasisset, nō modo crudeliter igni ferroq; euastauit, sed & expugnatis plerisq; occupatisq; castellis ac munitionibus, & ingenti homi-

minū multitudine trucidata, multa præ-
 terea mulierum puerorumq̄ imbellium
 millia, sedibus paternis maternisq̄ auulsa
 uberibus, in Moscouiam secum abduxit.
 Lugubre sanè spectaculum & deploran-
 dum nobilissima fertilissimaq̄ olim re-
 gionis fatum, quæ tam longo aui tempo-
 re aduersis barbarorum finitimorum
 incursiones, firmissimum Germania mis-
 nimentum & propugnaculum fuit.
 Magnum uerò Imperio Romano de-
 decus, cum maiorum nostrorum olim
 uirtute & constantia diu fortiter, egregie
 que defensa sit, quorum ora & a-
 spectum, nedum arma uix ferre Ro-
 mani poterant, quod nunc oscitantibus
 ijs, quibus finium defendendorum cura
 credita erat, in tristissimam miserrimamq̄
 redacta seruitutem, Moscorum
 sauitia & Tyrannidi cesserit. Hic tunc
 ijs in Europa locis rerum status erat,

de

de quo nos breuiter dicturos recepimus, nunc consequens est, ut antiquissima gentis originem & mores altius nonnihil inuestigemus: quod pro rei ipsius conditione fortasse longius erit. Antequam uerò eueniamus, paucis obiter Lectore ad monitum uolumus, ne quid nos hoc loco de Dithmarsis sigillatim dicturos existimet.

Eorum enim regio, quam septem in longitudinem miliaribus porrectam, paulo angustius in latitudinem sese extendentem incolunt, cum Holsatia cohereat, continensq; cum illa intra Britannicum Germanicumq; mare (quæ uetustissima Cimbrorum sedes est) sita sit, ipsiq; incole, ut eadem origine descendentes, isdemq; uiuentes moribus & institutis, uni eidemq; cum Holsatis imperio Saxonum olim subiecti fuerint, neq; nos illos separamus, ueròque sub Cimbrorum nomine utrosque complexi describimus. At si obijciat quis,

diuer-

longitudo
Dithmarsis
7 miliaribus

diuersam à Cimbris gentem Dithmarsos
 uideri, quia illi à Gomero nepote Noha, hi
 à Marso orti credantur, is haud difficul-
 ter responderi sibi posse intelligat. Nam id
 ita esse, tametsi largiar, tamen negari non
 potest, Marsum Gomeri nepotē ex Thui-
 scone filio perhiberi, unde de cognatione
 gentis, unum insidentis tractum, si id ue-
 rum sit, facile est colligere. Verum Mar-
 sos alyis locis consedisse, victosq̄ olim & su-
 sos à Germanico, Tacitus accuratus Ger-
 mania descriptor locuples testis est. Nihil
 profectò magis consentaneum uero uide-
 tur, Dithmarsos ab inhabitata loci ora
 nomen sortitos esse. Etenim uniuersa ea
 regio, quae intra Cimbricā Chersonnesum
 est, bifariam distinguitur, in palustrem et
 campestem, siue nemorosam. Qui de-
 pressa ideoq̄ palustria & uliginosa tenent
 loca, hi ab incolis Marsi uocantur, quasi
 inter paludes limosasq̄ uoragines habitā-
 tes.

tes. Inde Stormasi, Crempermarsi, Uilster-
 marsi, Haseldorpermarsi et Dithmarsi
 dicti, qui una oēs quasi serie Albi flumini
 adiacent: cumq; terram aquis humiliorē
 depressioremq; incolant, haud tenui sum-
 ptu, densis obiectis aggeribus uallisq; præ-
 altis, præterlabentis fluminis uim atq; æ-
 stum sustinere atq; compescere coguntur,
 saltem aggeribus, fossis aut profluentibus
 separati. In quas oras, ut ab ipsa natura
 situq; munitiores, se suaq; receperunt inco-
 le, ubi grauius alicundē ab hostibus peri-
 culum aut terror imminuit, ut postea me-
 morabitur. Rursus diuerso appellantur
 uernaculo nomine, qui altiora atq; aridio-
 ra terræ occupant, unde Holsati, quasi in-
 ter syluas saltusq; habitantes, nominati:
 quam ueriores de nominis etymo senten-
 tiam iudico: nunc ad Cimbro in genere
 sese conuertet oratio. Holsatia itaq; omnis,
 uti nunc uocatur, Slesuicensem ducatum,
 Uagriam,

Uagria, Stormaria, Dithmarsia & Iutia,
 minoresq; aliquot regiones ac Insulas, ut
 Anglia, Suuantia complectes, ueterib. Cim-
 brica Chersonesus dicta fuit. Ea ab Albi
 flumine, prope ciuitatem Hamburgu, ad
 extrema Iutia in longitudine itinere duo-
 decim dierum extenditur: in latitudinem
 uero ab insula Fimbria, sua perua Cim-
 brica ad Buesen insulam Dithmarsia,
 dierum sex itinere expedito patens, porri-
 gitur: ita, ut ab una parte fere tota Ocea-
 no Orientali alluatur, ab altera Occiden-
 tali, ac propterea peninsula nomen merito
 sortiatur. A meridie enim saltem infe-
 riori Saxonorum ducum regione conui-
 gua est. A reliquis eius loci finitimis du-
 canibus, ut Megalopolitano & Lunebur-
 gensi, diuiditur per Trauenam, Bilenam
 & Albim flumios. Caterum cum in gene-
 re tota Cimbriam depinxerim, non inutile
 fore existimaui, si Holsatiam quoq; specia-
 liter

liter describerē. Ea quatuor fluminibus circūdata est: Bilena ad orientē, ad occasum Stora, ad meridiem Albi, ad septentrinem Eidora, qui fluuius uetus Danie limes à quibusdam esse existimatur. Sed Annonius monachus Benedictinus diuersum ab hoc limitē cōstituit, nēpe uallum illud adhuc nostro tēpore murus & aggesta terra insigne, quod à nostris Deūwerck, hoc est, Danorū opus appellatur, et propter Caroli Magni exercitum aduentantem, à Godefrido Danie rege structū perductūq; est, à sinu Oceani Britannici Slue dicto, haud procul Slesuico & Gothorpa, usque ad Hollingstadū, quod Eidora amnis in Germanicū mare se exoneraturus alluit. Incoluerūt olim Holsatiā ab antiquissima memoria prisca illi & pugnaces Cimbri, bello cum Romanis gesto celebres, unde & nomen uniuersa ea regio accepit, ut ex Ptolemaeo, Strabone, Plinio & Tacito, maximis certē autoribus, constat: qui

omnes uno quasi ore Cimbroſ inter duo maria, Britannicum nempe & Germanicum, nunc uulgo occidentale & orientale dicta, Aquilonem uerſus à Saxonibus conſediſſe, diſerè teſtantur. Et ſeruat etiamnum hoc tempore nominis ueſtigiũ inſula parua, contra Lubecam ciuitatem ſita, quæ Fimbria hodie, una diuntaxat litera innouata, appellatur. Cimbroſ uerò à Gomero, nepote Nohe, ex maximo natũ filio Iapheto, ortos eſſe, nomen que ab eo per tot ſecula paululum immutatum trahere, conſentiens omnium opinio eſt. Poſteritas igitur Iapheti cùm maiorem orbis terrarum partem, in Europa, Aſia que minore, occupauerit, quod ipſi, cùm etymò nominis dilatationem ſignificantis, tum fauſta Nohe parentis imprecatio, portendebant, poſteri à Gomero orti ad Boſphorum Meotidi paludi proximum, qui de illis Cimmerius eſt appellatus, ultra Thraciam,

ciam, ubi Tanais oritur, sedes habuerunt, ipsi Cimmerici dicti. Cuius rei etiam propheta Ezechiel certissimus est testis, qui Gomer & Thogorma latera Aquilonis expresse uocat: quod de Palaestina, ubi uir diuinus sacri numinis instinctu scripsit, accipiendum est, quo sanè in loco floruisse olim Cimbros potentia & nominis celebritate, præter Bosphorum & mons et oppidum eiusdem loci, ab ipsis Cimmericis nominatum, documento sunt. Hinc postea succedente tempore, quod haud difficile illis fuit, per regiones propinquas, Russiam, Lituaniam, Liuoniam & Borussia, in Cimbricam Chersonesum progressi, totoq; eo littore se passim diffundentes, late dominati sunt, & castrato paululum nomine, literaq; interiecta, Cimbri nuncupati. Quando uerò & qua occasione hæc migratio contigerit, quoniam nulla gentis ab eo tempore monumenta extant,

ex quibus id constare possit, ignotum est. Herodotus meminit, Cimbro, cum irruptione facta Lydiam inuasissent, ab eius populi rege repulso esse. Sabellicus præterea Aliatem, qui Lydorum rex fuit, eos Asia eiecisse scribit. An igitur eo statim tempore, eaq; occasione, in hæc loca concesserint, certò affirmari non potest. Nam hac de re quæ ueteres Saxonicarum rerum scriptores literis prodiderunt, iis, quæ scilicet ab hominibus imperitis rudibusq; passim congesta sunt, fides habenda non est, eosq; Albertus Cranzius, diligens & curiosus historiæ scriptor, ubiq; ferè ut futiles & friuolos refellit. Quod si literarum cultura, æquè ac res militaris, apud Cimbro floruisse, certiora de suo in hæc loca aduentu, alijsq; rebus præclare feliciterq; abs se gestis, monumenta nobis reliquissent. Sed ipsi, ut & aliæ pleraq; gentes, animose uiriliterq; agere, & bella gerere, quàm

quàm eleganter & ornate scribere, maluerunt. Illud tamen ego haud nulla ductus coniectura crediderim, non uniuersam simul gentem omnino illuc sese effudisse, sed remansisse nonnullos, qui relictà ab alijs loca celerent, quòd homines istius orae ueterib. Cimbris nò dissimiles sint moribus & institutis, ut historia produunt. Neque enim singulari cuiusquam imperio parèt, sed complures inter eos sunt nobiles uiri, ij ex prædatione & uenatu uictum & opes quaerunt: quas duas omnino res cum plurimi semper faciant, propter eas saepe ingentes inter ipsos discordiæ & contentiones oriuntur. Opinantur nonnulli, eos uel inusitata Oceani inundatione coactos, uel ui à Gothis expulsos, sedibus suis emigrasse. Quod mihi uerisimile non uidetur, sed potius suaapte sponte ac uoluntate, siue fato quodam impulsos, siue opum alienarum

cupiditate accensos, cultiora loca appetiſſe
 exiſtimauerim, praefertim quibus, ut nul-
 la terreſtrium itinerum difficultate pra-
 peditis, magnam facultatem ad inuaden-
 das occupandasq; alienas prouincias claſſis
 praebuerit. Neq; uero ſoli Cimmerici, ſed &
 aliae quaedam ipſis conterminae gentes, ſedi-
 bus priſtinis relictis, in alias terras migran-
 tes tranſierunt. In his Getae, Daci, Syeui,
 Teutones ſiue Thuiſcones (ab Aſcane fi-
 lio Gomer, qui & Thuiſcon) & Saca fue-
 runt, qui omnes, mutatis appellationibus,
 nunc Gothi, Dani, Suedi, Germani & Sa-
 xones nominantur, etiam hodie Cimbris fi-
 nitimi. Ceterum fuerunt ſemper Cimbri
 gens impigra, ſtrenua, manu prompta &
 bellicoſa: quod cum origo nominis, pugna-
 cem ſignificantis, tum res ab ipſis audacif-
 ſime fortiſſimeq; geſtae, abunde teſtantur.
 Ab iſdem Sicambri & ortum & nomen
 ducunt, quos nunc Geldrenſes eſſe uiri docti
 arbia

arbitrantur. Post aliquot enim numero reges, qui inter priscos Cimbroſiue Cimmerios dominatum tenuiſſe feruntur, cum ad Antenorem ſecundum, qui Marcomyri filius fuit, rerum ſumma perueniſſet, is, fixis per maiores ſuos & prolatatis iam ſedibus ad Rhenum uſq; & Germanicum mare, Britonũ regis finitimi filiam, Cambram nomine, in matrimonium ſibi copulauit. Quæ mulier cum in magno apud regem precio & honore eſſet, ob eximias pudici uenustiq; ingenij dotes, in eius fauore & gratiam nouum genti nomen indidit, ut pro Cimbris poſtea Sicambri appellarentur: idq; à cõditi mundi exordio anno poſt quingentos & ter mille quinquageſimo, cum Artaxerxes Longimanus Perſis imperaret. Succedente poſtea Antenori filio Priamo, recens Sicambrorum nomen nõ modo non depoſuerunt, ſed peregrinam quoq; & ignotam prius Saxonũ linguam

addiscentes in suam cooptarunt, quòd duces eorum, crescente indies magis magisq³ potentia, ad Rheni ripam dexteram usq³ dominatum protulissent. Longo deinde intercedente temporis intervallo, circiter annum conditi orbis terrarum à ter millesimo octingentesimo quadragesimum, regnante Meradoco primo, cum Rhenū relinquere, ob insolitas frequētes que cum ostiorum eius, tum maris inundationes, cogerentur, Harcinie tractum occuparūt. Inde uerò non multo post à Boijs pulsī, traiecto Danubio Noricum insederunt, (quo loco etiam nū hoc seculo comitatus extat, ex nomine eius rei argumentum habens) donec Meradoco secundo duce, contractis undecūq³ omnibus gentis suæ uiribus, adiunctis que sibi in societatem Teutonum & Ambronum auxilijs, Galliam & Italianam inuadere cœperunt: unde in Germaniam à Cassandro primo reducti sunt.

Ex

Ex Norico enim per Heluetiam Galliãq;
 penetrantes, quorum multitudo trecenta
 milliatum excessisse memoratur, in Hi-
 spaniã populabundi transierunt, qua ma-
 ximis affecta detrimentis, à Celtiberis in-
 de post armis reiecti atq; depulsi sunt. Igi-
 tur in Galliam reuertentes, cum omnem
 eam prouinciam, quacunq; iter fecerant,
 crudeliter euastassent, inita cum Teutoni-
 bus & Ambromibus belli societate in I-
 talem armis irruere decreuerunt, annũ
 circiter decimum ante natum Christum
 supra centum. Primus Romanorum Pa-
 pyrius Carbo consul in Illyrico cum uni-
 uerso exercitu ab ipsis conciditur. Post
 eum M. Iunius Syluanus, & ipse consul,
 cõtracta infeliciter pugna superatur, à qua
 uictoria cum missis legatis sedẽ & agros à
 senatu Romano postularẽt, is hoc ipsis nega-
 uit. Nec longè post altero cõmisso pralio, Au-
 relius Scaurus legatus consulis, deletis copijs

in manus eorum uiuus peruenit. Qui in
 consilium à uictoribus adhibitus, cum eos
 deterrere conaretur, ne superatis Alpium
 iugis in Italiam sese demitterent, quòd uin-
 ci non posse Romanos diceret, Bolus rex, fe-
 rocisq; ingenij iuuenis, cōfestim manu sua
 eum interemit. Prælium illud Tacitus fa-
 ctum scribit, anno sexcentesimo quadra-
 gesimo post Urbem conditam, à quo alij dis-
 sentiunt. Ad eam aduenientis tanta mul-
 titudine gentis famam, tribusq; iam præ-
 lijs uictoricis, perterriti Romani, nec sibi, do-
 nec Italiam hostes ingrederentur, expectan-
 dum rati, in aditu Alpium denuò exer-
 citum ualidum opponunt. Igitur in ita ad
 Rhodanum fluuium pugna, anno ab Ur-
 be condita nono & quadragesimo post
 sexcentos (quemadmodum annos suppu-
 tant, qui Tacitum non sequuntur) iterū
 Cimbri memorabilem & funestam Ro-
 manis uictoriam consequuntur, octoginta
 millibus

millibus militum trucidatis, calonum li-
 xarumq₃ quadraginta millibus, castrisq₂
 binis consularibus potiuntur, nix denis (ut
 aiunt quidam) è tanto exercitu elabenti-
 bus. Alter proconsulum, qui duces fuerāt,
 C. Manlius in pugna interfectus occubuit.
 Alter Q. Seruilius Cepio, cum ex fuga Ro-
 mam certissimus cladis nuncius peruenis-
 set, abrogato imperio bonisq₂ publicatis,
 cum, quod eius temeritate tanta clades ac-
 cepta crederetur, tum ob spoliatum auro
 Delphico templum Tholosanum, in carce-
 rem ductus est, necatiq₂ post cadaver ad
 scalas Gemonias abiectum. Feruntur uno
 in praelio Romani maiore clade & detri-
 mento nunquam affecti. Quamobrem su-
 spensis metu animis, de exitu belli magno-
 pere solliciti, praesentiq₂ rerum suarum pe-
 riculo uehementer perturbati, cum hostes
 exitium Urbi minitātes propediem adue-
 tare nunciarentur, missis celeriter trans

mare nuncijs, bellicosum iuxta & fortunatum ducē C. Mariū ex Lybia, ubi luggurtham deuicerat, in urbem reuocant, eumq̄, continuato per annos plures magistratu, eius belli Imperatorem creant. Hic anno improsp̄eram eam pugnam insequēti secundum consul factus, & ad bellum Cimbricum à senatu mandatum profectus, fatidicæ mulieris suasu, cui Maritha nomen fuit, per biennium conflictu abstinent. Interea temporis castra ab hostibus summa ui oppugnata, nec minore constantia à Mario defensa sunt. Post elapsos uero annos duos, cum Teutonibus & Ambronibus, qui diuisis copijs diuersa uia ex Gallia in Italiam fuerant transgressi, ad Aquas sextias manus feliciter conseruit. Eo ualde acri cruentoq̄, pralio uictor ducenta millia hostium fudit, cepit nonaginta millia: tantaq̄ fertur caesorū fuisse multitudo, ut Massilienses postea congestis defun-

functorū ossibus uineas obsepserint, agriq;
eius loci, madefacta sanguine humano gle-
ba, & carniū putredine, superfuso pra-
serim rore copioso & imbre, quasi stercore
multo pinguescētēs, uberrimi feracissimiq;
redditi sint. Lucius tamē Florus non uno,
sed duobus secundis praelijs, eodē loco Teuto-
nes & Ambrones à Mario profligatos re-
fert. Tam insperato & infelici sociorū casu
Cimbri, qui per Noricū in Italiam descen-
derant, quanquā attenuati numero & ui-
ribus, animo tamen minimē fracti, sedem
à Romanis collocando rerum suarū domi-
cilio petebant. Quo non impetrato, Q. Ca-
tuli proconsulis exercitum in fugam uer-
sum ab Alpiū faucibus, quas obsederat,
summovent, Italiāq; ingressi ad Athesin
flumē castrametantur. Nec defuit fortuna
impotenter sibi blandienti Marius, sum-
maq; celeritate eò aduolans, copias suas
cum Catuli milite coniungit, initoque
pralio

prælio die uicesimo nono Iulij, centum quadraginta millia hostium occidit, supra sexaginta millia capta in potestatem redigit. Durauit igitur hoc bellum Cimbricum duodecim continuos amplius annos, sumpto initio à Cn. Papyrio Carbone Cos. à Cimbris interfecto, usque ad quintum Caij Marij consulatum, cum ad Athesin illos penitus debellauit. Nec sanè modicas Cimbrici intra id tempus Romanis clades intulerunt, cum aut cæsis, aut captis fugatisue eorum ducibus, quinque Consulares exercitus prosternerent. Equidem nisi fuisset ita diuinitus constitutum prædictumque, ut Roma, plerisque omnibus subactis prouincijs, orbis terrarum caput efficeretur, summumque in eo imperium & potestatem gereret, & nisi ea tempestate tam excellentis uirtutis & felicitatis incredibilis extitisset imperator, potuisset forsitan tunc imperium Romanum penitus euertere atque deleri. Proinde

inde haud immeritò Marius tertius urbis
Romæ conditor & assertor à Plutarcho
appellatur, primoresq³ ciuitatis, qui antea
ipsi, ut nouo homini, tanta honorum fasti-
gia inuiderant, tunc Rempublicam ab eo
conseruatam fasti sunt. Certatum uerò eo
bello cunctis imperij Romani uiribus, to-
toq² ad eò regni corpore, cum, exhausto ad-
milites conscribendos aerario, Marius om-
nes populi Romani socios & amicos in au-
xilium exciuerit, exulesq² undiq² et ob ma-
leficia iudicijs damnatos, permissa impu-
nitate, contra leges reuocauerit, quò maio-
re armorum mole tantis hostium conati-
bus obuiam iret. Atqui, ut Tacitus refert
eo loco, ubi hanc Cimbrorum in Italiam
expeditionem perquam magnificis effert
uerbis, cõstitit ea uictoria Romanis decem
& ducentorum ferme annorum continuis
grauissimis difficilimusq² bellis, si temporis
series, à Cæcilio Metello & Papyrio Car-
bone

bone coſſ. ad alterum uſq₃ Traiani Imp. cōſulatum, ſubducatur. Ceterum quod ſcriptores nonnulli aſſerunt, poſtremo hoc prælio Cimbroſ ad internecionem uſq₃ gentis cæſoſ deletoſq₂ fuiſſe, id à uero eſſe alienum, non uno argumento liquet. Eſſi enim uires eorum, tanta in ipſoſ ſtrage edita, ad eò fractæ attritæq₃ ſunt, ut robur uetus & potentiam priſtinam recuperare poſtea nunquam potuerint: reliquæ tamen fuſi ad Atheſin exercitus ita fuga diſperſæ ſunt, ut partim ad Atacoidem paludem reſſe, partim in Græciam & Pannoniam nouis quærendis ſedibus dilapſæ ſint, nonnulli quoq₃ in Germaniam & natalem peninſulam ſuam effugerint. Enimuerò poſt id tempus quòd nulla in hiſtorijs Cimbrorum extat mentio, nemini mirum uideri debet. Nam ſumptis ſemel & intentatis improſperè contra Romanos armis, poſtea quieti ſeſe tradiderunt.

derunt, nec inter ipsos inuentus est, qui, temporum rerumq; gestarum uices literis mandando, posterorum memoria factorumq; æternitati consuleret. Imperante Augusto Casare, retinuisse Cimbros etiam tum aliquam imperij umbram, inde constat, quod ei (ut commemorat Strabo) æreum lebethem, peculiari quadam religione abs se consecratum, donomiserint, ut eo facto dissidij ueteris & iniuriarum memoriam quasi abolerent, amicitiaeq; sædus cum eo pangerent. Sub idem quoque tempus uictos à Danis Iuttia, parte Chersonnesi propinquiore Danis, quam tunc obtinebant, expulsos esse, annales meminere. Quæ igitur inde superfuit multitudo, Danorum metu Saxoniarum ducibus sese subdidit, nec sine multa & uaria rebellionem paruit. Neq; omittendum mihi hoc loco uidetur, quod in commentarijs belli Gallici Casar recenset, Cim-

Cimbros Teutonesq^{ue}, cum in Galliam Ita-
 liamq^{ue} iter facerent, impedimentis us, quæ
 secum agere aut portare non poterant, ci-
 tra Rhenum deposuiss, custodiae ex suis ac
 praesidio sex millia hominum reliquiss.
 Hos, profligatis in Italia socijs & populari-
 bus, multos annos à finitimis exagitados,
 cum aliàs bellum inferrent, aliàs illatum
 defenderent, consensu eorum omnium pa-
 ce facta, inibi locum domicilio sibi delegiss.
 Inde Aduaticos prognatos, qui obsideti
 Casari dedito oppido, in quod egregiè à na-
 tura munitum omnia sua contulerant,
 desertis metu reliquis oppidis castellisq^{ue} u-
 niuersis, cum insequenti nocte munitiones
 Romanas, compositis insidijs fideq^{ue} rupta,
 inuaderent, ad millia quatuor eorum oc-
 cidit: ac postridie uniuersam oppidi se-
 ctionem uendidit, numerusq^{ue} capitum ab
 emptoribus millia quinquaginta trium
 ad eum relatus est. Hos alij Neruijs &
 Ebu-

Eburonibus, qui nobis Tornacenses & Leodicenses sunt, finitimos fuisse arbitrantur: alij in Heluetia prope Tauriscos, qui quibusdam Uranenses, collocant. Hinc eorum orta est opinio, qui partem Cimbrorum, ab ea clade superstitem, in Heluetia sedem nactos consedisse, scribunt. Equidem ex omnibus his omnino haud incertum est, ex eadem gente, tametsi per omnes dispersa terras, plurimos tamen cladi in Italia acceptæ supersuisse. Porro quæ de antiquissimis eius gentis moribus & institutis referri possint, hæc ferè sunt. Uebantur primis temporibus uetustissimi illi Cimbri, & qui in Holsatia postea sedem habuerunt eorum posteri, prisca illa Germanica lingua, quæ Saxonum genuina est. Regem autem principem agnoscebant neminem, sed, ex ortis subinde bellis, ex suis fortissimum quemque, & factis illustribus spectatum, ducem sibi deligebant. Si forte qui, explorata

uirtute & factis præclaris editis pares, electione dubia facerent, sorte ipsosmet iam et iudicabatur. Nec diuturnius cuiusquam erat imperium, quam bellum ipsum, cuius gerendi dux esset declaratus. Præter nobiles colonosque, & quosdam conditione seruos, (quos Christiana nunc pietas sustulit) nullos inter se uitæ status aut discrimina alia habebant. Comitum uero & Baronum, titulos ac nomina planè ignorabant, quemadmodum nec nunc quidem apud finitimos Danos Suecosque in usu sunt, nisi quod ante paucos annos quidam nouo exemplo & ambitione inusitata, fortasse cum aliqua etiam pristini iuris sui iactura, eos incognitos hæcenus honoris titulos gradusque in Suecia adepti sunt. Summa apud eos dignitas, summusque honos & status post electos belli duces, equitum erat, quos ab ornamentis, quæ illis conferuntur, auratos uocamus. Ad quem

quem maximi honoris gradum nulli patebat aditus, nisi qui uirtute bellica, factisq; in hostem egregijs patrat, cuiuscunq; uel classis uel fortunæ esset, ad id dignitatis culmen merito ascendere putaretur. Is enim solis, ut præclarum & ingens compertæ spectatæq; uirtutis præmium, in conspectu exercitus patentibusq; campis, ab ipsis ducibus, quorum ductu & auspicijs strenuam & memorabilem in bello operam præstitissent, solenni ritu & ceremonia conferebatur. Quod ipsum & apud alias plerasq; gentes in more fuit, & recentiorum memoria Franciscus Gallie rex, laudatissimo sanè exemplo, in consuetudinem quodammodo reuocauit. Is enim, cum duplici periculosoq; admodum prælio Heluetios, pugnacissimam gentem, non procul Insubria fudisset, quoniam ipsemet præ cæteris in prima acie audacissime dimicans, & optimi ducis & stre-

nui bellatoris munia impleuerat, consen-
 su gratulantium principum exercitusq;
 uniuersi, eo honore dignissimus habitus,
 de manu Baiardi impigri ducis, quem an-
 te alios fortissime in hostes pugnante con-
 spexerat, equestris dignitatis ornamenta,
 adhibitis de more ceremonijs, accepit. No-
 stro uero seculo equestris ordo à fortibus ui-
 ris, & militari laude præstantibus, rarius
 propterea appetitur, quòd in eum non sem-
 per, ut olim, testatæ uirtutis merito clari,
 sed qualescunq; passim fauore principum
 subleuati cooptantur. Qui enim, uel prin-
 cipum gratia florentes eum dignitatis gra-
 dum affectant, uel opibus affluentibus empti
 honore ceteros antecedere cupiunt, li-
 cet nulla probatæ uirtutis testimonia præ-
 cesserint, uerbis ex solenni ceremonia con-
 ceptis, districto Imperatoris ducis uel gla-
 dio in sinistro humero leniter percutiun-
 tur, eoq; ritu, & ipse honos & eius insignia
 orna-

ornamentaq³, quibuslibet promiscuè communicantur. Cimbri porrò in Christiana fidei societate, repudiatis Idololatricis superstitionibus, eodem tempore unà cum Saxonibus sese contulerunt. Ante id uerò tempus Solem & Lunam, aliosq³ uana religionis deos adorabāt, eosq³ diuersis et certis in locis colere, & sacra ipsis facere solebant. Neq³ enim cæleste & immortale numen ullis aut ædibus, aut alijs operibus manibus mortaliū fabricatis, includi & cōtineri posse credebant. De animarum tamen immortalitate rectè statuebant, doctrina ea quasi per manus, à Gomer usq³ primo gentis autore, posteris tradita. Honestā item inter ipsos connubia maris unius fœminæq³ erant copulatio, quorum alterutro satis functo, secundas nuptias non celebrabant. Verū ut pares essent coniuges, eiusdemq³ status & conditionis, magnopere obseruabant: qui aliter cōtra-

d 3

xissent,

xissent, eorum uterq₂ publicam & ignomi-
 nia et suspicionis notam subire uidebatur.
 Reos adulterij & conuictos capitali suppli-
 cio afficiebāt, ut certior maiorum sanguis
 propagaretur. Iuris dicundi iudicij₃ exer-
 cendi hunc habebant morem. Erat uni-
 uersa ditio in certas paræcias siue curias
 diuisa, ea statis temporibus locisq₂, pro se
 quaq₂ seorsum, suis cum armis patete sub-
 dio in campis conueniebant, aderantq₃ e-
 iusdem loci uiri nobiles, qui uelut testes iu-
 dicio assiderent. Ibi in medium prodibant,
 qui contra alios litem habere se existima-
 rent, auditisq₃ & cognitis partis utriusque
 actionibus defensionibusq₃, conuentus uni-
 uersus in consilium ibat, idq₃ temporis spa-
 cium, quod interim deliberado terebatur,
 curam uocabant. Expensis diligenter &
 uelutatis in partem utramq₂ controuersis,
 in confessum redibant, uocatisq₃ litigatori-
 bus de iure pronuntiabāt. Si quis stare iu-
 dicio

dicio nō uellet, ad duodecim cōstitutos siue
 iudices siue arbitros, & ab his ad uniuersa
 ditionis conuentum prouocare ei licebat.
 Hac minuendarum litium iudicij₃ con-
 suetudo semel quotannis obseruabatur, &
 est in hunc usq₂ diem locus nō procul Ren-
 desburgo, qui annua trabis nomē ab eo iu-
 dicij more etiamnum retinet, solentq₃ illic
 nunc quoq₂ terminandis controuersys nō-
 nunquam conuentus haberi: ac fuerunt
 praeerea in alijs Chersonnesi partibus simi-
 lia loca, quorū memoria longinquitate tē-
 porum intercidit. Homicidij crimen ulti-
 mo supplicio non prosequentes, multa pe-
 cuniaria pledebāt, ne uno infelicicasu duo
 de medio tollerētur: idq₂ ita ad Christianū
 usq₂, eius nominis tertium Daniae regē, obs-
 seruātū est. Is enim, ut erat princeps prudē-
 tia mira, & equi boniq₃ seruantissimus,
 quoniam ea consuetudo à diuino simul
 humano que iure discrepare uidebatur,

inolitam usu & temporis diuturnitate legem, ante annos non adeo multos, consensu procerum ita cōstrinxit atq; mitigauit, ut qui inopinantem quempiam, armis uel ad corporis sui defensionem non instructū, interfecerit, capite pœnam luat, in reliquis prisca consuetudinis uigor obtineat, ut à sanguinis profusione temperetur. Si acriores forte contentiones de iure aut honoribus inciderēt, inter nobiles praesertim, antiquo Romanorum more initis duellis, Marte iudice lites dirimebāt. Erant sepultura eorum in syluis & agris, tumulosq; aggestis lapidibus uestientes muniebant, quod genus complures passim adhuc uisuntur, qui Gygantum strata uocantur. Nonnulli quoq; sed pauci, extructis rogis, more Romano cremari, cineresq; collectos in urnas custodiri uolebant, cuius rei uestigia aliquot nostro saeculo reperta sunt. In dictis, pactis, factisq; fides summa & mira animorum

morum constantia erat, quam non presta-
 re, uel leuiusculis etiam in rebus, omnino
 ignominiosum & inhonestum ducebant.
 Neq³ opinio ea existimatioq³ penitus apud
 posteros euauuit: sed, ut ab optimis accepta
 maioribus, studio magno nec minore cum
 laude etiamnum retinetur, ut nobili in pri-
 mis homini nihil aequè turpe putèt, quam
 datam fidem fallere, idq³ qui facere reueri-
 tus nō fuerit, is haud obscura infamiae ma-
 cula aspergatur. Ad bella singuli uirum
 proficiscebantur, ductis secum uxoribus,
 quae incantationum magicarūq³ artium
 gnarae, augurijs & uaticinijs operam da-
 bant, deq³ praeliorum euentibus scienter
 praesagiebant: quemadmodum & hoc bel-
 lo, quod scribere aggressi sumus, Dithmar-
 sorum mulieres fecisse compertum est.
 Quam consuetudinē Germanis quoq³ usi-
 tatam fuisse, Iulius Caesar autor est, ut eo-
 rum matres familiās sortibus & uaticina-
 d 5 tionibus

tionibus declararet, utrum committi praelium ex usu esset nec ne, dicerentque, non esse fas Germanos superare, si ante nouam Lunam praelio contendissent. Fugere in bello res insolens ipsis erat, qui quod id fecisset, ei nullus ad suos reditus patebat, omniumque commercio erat interdictum, neque grauiore ulla turpitudine aut ignominia nouerant. Vitui & opibus quaerendis ex re pecuaria magis, quam agricultura, studebant. Erat regio omnis, ut supra quoque demonstratum est, in campestre & palustre discreta. Bonis & possessionibus suis, quae pascuis potissimum, fundis, stagnis & nemoribus constabant, pro arbitrio utebantur fruebanturque, neque ea colonario beneficiario, sed proprio atque hereditario omnes iure tenebant. Nec operis quidem & seruitijs nobilitati praestandis coloni, ita ut nunc plerisque in locis, olim grauabantur, quae postea ab his, qui ueteris expulsis incolis has oras occuparunt, paulatim

latim introducta subditisq³ imposita sunt. Id uel inde cōiungere licet, quod agrestes, Hol-
 satiam Dithmarsiaq³ incolentes, sua sibi
 habēt dominia & pradia, qua hereditate
 ueniūt, transeuntq³, et rariora leuioraq³ eo-
 rū sunt onera, nec iisdē locis, ut in alijs, tot
 nobiles sua habēt domicilia. At mutatis
 subinde dominis, cum quisq², ut erat uictor
 abrogatis ueterib. nouas præscriberet dice-
 retq³ leges, ex bonis hereditarijs passim pre-
 caria atq² cōductitia effecta sunt. Nobiliū
 aut possessiōes et dominia, ut nūc quoq² ma-
 gna ex parte existūt, p² priu iuris liberaq³
 potestatis eorū, nec, feuda sed allodialia erāt
 bona, extinctaq³ omni familia cuiuspiā p²
 le mascula, ea nō ad principes, sed ad agna-
 tione proximas, sexus muliebris recidebāt:
 cuius rei exēpla et nostro tēpore uidimus.
 Hæc omnimoda cum iurisdictione, meriq³
 et mixti imperij potestate, ac cunctis pleni
 iuris cōmodis possidebāt: idq² siue ius, siue

consuetudinem à maioribus ad posteros
 transmissam, etiamnum hæc atas retinet.
 Familiarum tamen inter se dissidentium
 controuersis litibusq^{ue} effectum, ut nonnul-
 la ex his, pristino iure obscurato & abolis-
 to, pro feudis habeantur. Hæc planè sunt,
 quæ de antiquissimis eius gentis institutis
 & moribus extant, quorum potissima pars
 eadem in regione in hunc usq^{ue} diem apud
 posteros uiget. Etenim quanquam post
 eam cladem, quam in Italia, duobus fune-
 stis superati prælijs, grauissimam perpeffi
 sunt, uires eorum & potentia (uti supra
 copiose memorauimus) ita conuulsa pro-
 strataq^{ue} est, ut ad pristinum postea decus
 & robur haudquaquam aspirare potue-
 rint: reliquæ tamen, & eorum, qui cate-
 ris domo profectis remansere, & qui ex fu-
 ga ad lares antiquos reuersi sunt, genitæ
 oram obtinuerunt. Hi postea ob uirium
 imbecillitatem paucitatemq^{ue} contemptui
 haberi,

haberi, & finitimorum expositi iniurijs
 plurimis damnis & incommodis affici.
 Dani nimirum, quod supra attigimus, cir-
 citer id fere tempus, quo diuina potestas
 humana in specie ad salutem nostram cœ-
 lo sese demisit, lutiam illis ademerūt, haud
 exiguam regni portionem. Quorum ada-
 eti metu incolæ, ut certam sibi alicunde de-
 fensionem pararent, Saxonibus se submit-
 tentes dederunt. Vandalorū præterea,
 qui Vilsii et Vagri nuncupantur, assiduis
 uexati irruptionibus, ea ditionis parte,
 quæ inde ab occupatoribus Vagria appel-
 latur, exuti sunt. Sed eam deinceps, ut in-
 potestatem redactam, Adolphus eius no-
 minis alter Holsatiæ comes ab hostibus re-
 cepit. Carolus postremò Magnus, primus
 Germaniæ Imperator, post debellatos an-
 nis triginta Saxones, quò celerius sanctius
 quæ fidem Christianam, cui obstinatè relu-
 ctabantur, amplectereretur, ad decem mil-
 lia

lia hominum in Belgicum hinc trāstulit,
 ubi nunc Flandria & Brabantia regio-
 nes sunt, agros que eorum & sedes, quas
 abitu suo uacuas fecerāt, Obotritis Van-
 dalis assignauit tradiditque. Ab omni i-
 taq; memoria, primi exterorum Saxones
 Cimbris imperabant, ex quibus Imperato-
 res quoq; orti sunt. Otho deinde primus co-
 gnomento Magnus, Henrici I. aucupis fi-
 lius, Hermanno Billingio nobili uiro, que
 ob egregiam singularis industria & virtu-
 tis eximia laudem, probatamque in bello
 & pace operam fidelem, ex prefecto pri-
 mum ducem fecerat, terram eam omnem,
 additis Brunswicensi Lunenburgensiq; du-
 catibus, in ditionem permisit & dedit. Sub
 cuius posterorum dominatu ad centesimum
 quinquagesimum usq; annum cum fuif-
 sent, ad comites inde Sconēburgios summa
 rerum deuoluta est, circa annum salutife-
 ri uirginis partus supra centum & mille
 tri-

trigesimum primum. Anno deniq; trecentesimo uigesimo nono post, in potestatem Christiani primi Daniæ regis, (is ex illustri & uetusta Oldenburgicorum comitū stirpe, & sorore Adolphi ultimi Holsatiæ ducis prognatus, opes & titulum sorori sibi uendicabat) concesserunt, numeratōque obiter aliquo auri pondere, hi, ad quos ex cognatione Scouenburgiorum ius deuenisse uidebatur, pacati sunt. Eius posteritas nunc Daniam, Noruegiam, ducatum Slesuicensem, & Holsatiā Ditmarsicāque tenet: nec stemmatis lineam pro ijs, quibus illa ignota est, subycere piget.

Ceterum quanta & quā crebra rerum mutationes & uicissitudines, propter frequētes ac multiplices finitimarū gentiū incur-

incursiones, his in locis factæ sint, ut que
 regio omnis, in plures diuersas que distra-
 ctæ partes, uarios acceperit dominos, qui-
 bus id temporibus, quibus uel incrementis
 & occasionibus contigerit, neque suscepti o-
 peris breuitas patitur, neque instituti nostri
 est recensere. Primos enim duntaxat soli
 incolas et habitatores ab antiquissima me-
 moria repetere, eorumque facta illustrio-
 ra, mores & consuetudines quantum ex
 non incertis omnino testimonijs comper-
 tum esset, perstringere uoluimus, eaque in
 re nos Lectori minimè moroso aliqua ex
 parte satisfecisse confidimus. Proinde his,
 qui ea plenius certius que cognoscere desi-
 derauerint, ex integris historiârû scriptis,
 & annalibus petenda colligenda que e-
 runt. Ut igitur tãdem ad Dithmarsiam
 ipsam speciatim aliquãdo ueniamus, nunc
 ea, quæ initio polliciti sumus, exequemur.
 Patet, ut supra dictum est, septem in longi-
 tudi-

tudinem miliaribus Dichmarsia, pauloq;
 minus in latitudinem, situ naturaq; loci
 peregre munita. Ab oriente tuetur la-
 tus flumē Eidora, ab occasu mare Britan-
 nicū, ad meridiem claudit Albis fluvius,
 ad Aquilonem cingunt fossæ perductæ et
 munitiones. Varios hæc ora temporū suc-
 cessione dominos habuit, quorum alios in-
 terfecerunt incolæ, alios eiecerunt, nonnul-
 los quoq; ui subegerunt. Post Saxones, qui-
 bus omnium primis unà cum alijs accolis
 finitimisq; paruit, ex annalibus constat,
 fuisse aliquod tempus, quo eam comites di-
 tione tenuerint. Ex horum numero pri-
 mus Dedo à colonis interemptus est: cuius
 post cædem cum uxor eius Ida, genere Sue-
 ua (cui Henricus III. Imperator pa-
 truus, & Leo VIII. pontifex erat auun-
 culus) Etelero comiti, cognomento Albo,
 nupsisset, is eundem uitæ suæ exitum na-
 ctus est. Tertius ab eo Rodolphus Marchio

(is tunc eam successione acceptam tenebat) trucidatus, cui non multo post filius eiusdem nominis additus est: maiore quidem cum contumelia atq; iniuria, quod castello eius Bocelenburgo, in quo caedes fuit perpetrata, euerso & diruto, coniugē Valburgam, amputatis naribus atq; auribus mutilatam, in proximum profluentem abiecerunt, qui etiamnum hodie ab illa demersa nomen retinet. Huic Rodolpho erat frater Hartuicus, is ius suum uniuersum in ea ditione, quod morte fraterna ad ipsum redierat, permutatione facta & recepto in eius locum Stadensi comitatu, antistiti Bremensium tradidit. Subegit postea Dithmarsiam armis Henricus Leo, & pagos aliquot Abbati Stadensi dono dedit, quorum nomine ut tributum acciperet, cum eò uenisset Abbas, uita spoliatus est, atq; obiter alia pagis nomina in uita, quò memoria debita annua p̄sionis extin-

extingueretur. Adolphus quoq³ isthoc nomine tertius Holsatia comes, anno Christi post millesimū centesimum octuagesimo sexto, armis in potestatem redactā aliquandiu tenuit, sed non multo post recedentes à fide Dithmarsi omnem nobilitatē, quæ multa eo loco erat, ditione expulerūt. Assentiēte deinde et permittente Adolpho, Hartuicus antistes Bremēsis, q de comitū Holsatia stirpe fuisse traditur, eā sui iuris fecit. Adolphi enim et Oldenburgici Schoenbergijq³ comitū copijs adiutus, uastatis agris, magnisq³ illatis undiq³ detrimētis, ad ditionē cōpulit, grandemq³ æris summā se daturos ut pollicerentur, adegit. Verūm reducto dimissoq³ exercitu, nihil ex pacto præstantes Dithmarsi, neq² pecuniam promissam expendere, et abrupta fide ad Daniæ regem desciscere, in eius quoq³ potestate non diu permansuri. Etenim uicesimo septimo post mille ducentos, anno à nato

Christo, cum inter Adolphum prioris filium ac Lubecenses, & Regem Daniae Valdemarum, iuxta praedium Bornho-
 uede acre fieret praelium, essentq² in copijs regis Dithmarsis, nefario perfidiae crimine regem hostibus prodiderunt. Pepigerant occulte cum Holsatis ante confectum, se deserto rege ad ipsos transituros, eiusq³ rei indicium fore, si imas clypeorum oras conuertissent. Itaq³ ut ad manus uentum est, ipsi in extremis collocati, ubi iam pugna ferueret, scutis inuersis à tergo Danos adoriuntur, quo insperato casu percussus regius exercitus, prementibus undiquaq³ hostibus, superatus, & Otho dux Brunswicensis, nepos regis ex sorore, captus est, ipso rege regisq² filio uix ab hoste fugae praesidio seruatis. Ita cum infami singularis perfidiae nota in libertatem sese uindicarunt. Anno autem sexagesimo secundo post, Henricus Holsatiae ac Stormariae & Iohannes

hannes Vagria comites, ius suum armis repetituri, in Dithmarsiam exercitū duxerūt, præliōque inito superati, multis suorum profligatis, reliquis fuga cruentis ex hostium manibus sese eripientibus, ipsi quoque fuga salutis suæ consuluerunt. Postquam pugnam cum unus & triginta effluisissent anni, orta inter comites Holsatiae dissensione, quæ ad arma usq̃ processit, Dithmarsii arrepta ea occasione, ut alteri parti quasi suppetias ferrent, agmine facto in Holsatiam irrumpunt, & obuia quæque, cum vicos tum agros & prædia, populando inflammandoq̃, ad Chilonium usq̃ oppidum progrediuntur. Unde cum diuersa via onusti præda domum regrederentur, Gerhardus Holsatiae comes celeriter cōsectatus eos, non procul Bornhouede, ubi pernoctauerant, sub lucem improuisus superuenit, & quingentos ex illis trucidat, præter eos, qui aut in stagnum propinquum

impulsi, aut semetipsos precipantes, undis perierunt. Qua inflati uictoria Gerhardus eiusq³ frater Iohannes, secundo post anno, quantas possunt maximas copias cogunt, euocatisq³ in auxilium extraneis ducibus numero quatuordecim, & uniuersis ditionis suae uiribus in una castra contractis, die natali uirginis Mariae, inito Autumno, Dithmarsiam intrant, & pacato itinere, resistente nemine, toto cum exercitu ad locum usque, quem Norderstrant uocant indigenae, in meditullium Dithmarsiae perueniunt. Ibi ingruentibus hostibus aciem obuertere ausi Dithmarsii, restau-rato praelio bis in fugam coniecti sunt, ad mille & septingentos eorum occisis, reliqui in proximam eadem sacram fuga delati, eaq³ subitarijs pro tempore operibus munita, contra hostium uim sese defendere conati sunt. At ubi ducum iussu milites ligna comportare, ea que apposita templo

suc-

succendere uidet, territi periculo agrestes, si ueniam impetrent, modo se deditionē, et in posterum comitum Holsatiae imperata facturos, pollicentur. Illi autem dictis eorum fidem nullam habentes, ignem propius admoueri iubent. Quo animaduerso obsessi cum iam laminae, quibus ex plumbo templum erat contextum, liquefactae ab igne stillare coepissent, nihilque aliud, nisi praesens ante oculos exitium, & miserabile mortis genus conspicerent, in desperationem adacti, facto impetu in hostes, qui minus, ac decuit profuitque, in rem suam intenti uigilabant, ex templo confertim sese eiciunt, illisque opportunè subuenientibus, qui hinc illinc in fossis notisque latibulis metu hostium sese occultauerant, ex ducibus duo decim, reliquae uerò multitudinis duo milia interficiunt. Soli Gerhardus Holsatiae comes & Henricus Megalopolensis

cum paucis incolumes elapsi. Intercedenti
 bus deinde annis aliquot, Nicolaus Holsa-
 tia comes leuibus multis & tumultuarijs
 pugnis, cum, uel iniuria uel damni illati
 uindictam causati, subinde in Holsatiam
 incursiones facerent, cum Dithmarsis con-
 fluxit, quarū imprimis ea, quæ in loco Tir-
 perslo inita est, memorabilis fuit. Ex qua
 cum æquo penè Marte utriq; discessissent
 tandem res ad inducias & pactiones, lite-
 ris sigillisq; firmatas, deducta est. In his in-
 ter cetera cautum fuit, ut neutri alterius
 partis hostes domicilijs suis receptarent, fo-
 uerent aut defenderent. Hanc conuentio-
 nis particulā, quia heredes quoq; obliga-
 bantur, cum Ericus Saxonie dux, socer
 Alberti comitis Holsatie, anno exorta sa-
 lutis quarto post millesimum quingente-
 simum, ductus in Dithmarsia copijs, inde
 prædam abegisset, per que Holsatiam do-
 mum esset reuersus, Dithmarsis uiolatam
 conten-

contendere, quod permissu comitum eam expeditionem per fines eorum susceptam crederent. Publicatis igitur ad principes finitimos & urbes literis, de Gerhardo Slesuici duce et Alberto comite grauiter conueruntur, eosque accusant, quod contra pacta, conuenta, & literis sigillis que munita, egerint, se que more militari non premonitos per ditionem suam inuadi dispoliarique à socero permiserint: quamobrem iniuria damni que accepti compensationē ab ipsis reflagitant, atque adeo ut harum literarum extorquere conantur. Quo comperto, Gerhardus fratrem Albertum ad se accersitum duriter increpat, quod tantum socero indulisset, cum eo expostulans: sed is iureiurando rite concepto, coram fratre & suis utriusque consiliarijs, sanctē affirmat, se eius rei planē inscium & omnis culpa expertem esse. Gerhardus ergo ubi fratrem extra noxam esse intellexit, am-

bo primum literis, cum ad Dithmarsos, tum ad principes ciuitatesq³ per scriptis, agunt: his se purgantes, culpamq³ eius facti, & suspicionem omnem à se amouentes: illos uero grauiter acerbeq³ insectantes, quod honoris sui & nominis ratione nullam habuissent, tantamq³ dedecoris & ignominiae notam immeretibus aspergere & inurere molirentur: deinde animum ad iniuriam bello uindicandam conuertunt. Dithmarsi postea quã in se bellum serio parari animaduertunt, intercedentibus ciuitatibus, pro facta ipsis iniuria quolibet cunq³ modo satisfacere se paratos aiunt, modo bellum intermittant. Verum principes molliri, & ab instituto belli gerendi dimoueri non possunt. Proferebant enim contra ipsos tabellas siue literas publicas, quae omnium uniuersae ditionis incolarum nomine, anno parte salutis supra millesimum ducentesimum tertio, datae confectaeq³ erant: quis
bus

bus spondebāt Dithmarsī, se in perpetuum Gerharδο comiti, eiusq; iustis & legitimis heredibus, obnoxios et deuinctos fore, Holsatisq; in cunctis eorū periculis auxilium laturos. In cuius belli exordio tamen si fortuna Holsatis uehementer arridere uisa est, ad extremum tamen singulari inconstantia atq; perfidia sefellit & deseruit.

Quippe contractis undecunq; copijs in Dithmarsiam irruentes, opimas hinc inde pradas agunt, & in loco Delfsbrugga ualidum propugnaculum excitant. Id erat turricula, ut passim ea munitiones fieri solent, forma inferius quadrangulari, uastis grandibusq; inuicem connexis lignis coagmentata, ut pilis incidentibus transitum negarent, relictāq; circumqua; in lateribus foramina eo spacio patebant, ut maiora minorāq; tormenta exeri possent, unde pile in hostes undiquaque adigerentur.

Ad quod oppugnandum cum saepius ueni.

uenirent Dithmarsii, magno eorum incom-
modo & iactura ipsos repellere, oppidum
Melendorpam facto in id impetu capere, lo-
cum Hannerou in confinio Dithmarsie
munire, ex castellis Tileburgo & Suanesta
dio magna plurimaq; hostibus damna quo-
uis momento inferre. Post ea uerò prospere
administrata: mutata fide fortuna Hol-
satos dereliquit. Nam Albertus comes cū
per eum loci tractum, quem Northam-
me incola dicunt, in Dithmarsiam irru-
pisset, iamq; ingentem & copiosam trahēs
prædam ad suos recipere sese properaret,
ex itinere equo lapsus est, qui casus paulo
post ipsi fatalis fuit. Cum deinceps uicina
ciuitates maritimæ per legatos de pace in-
ter ipsos concilianda agerent, nec abnuen-
tibus quidem Dithmarsis eam precio redi-
mere, equo duriozem se præbuit Gerhars-
dus, plenusq; fiducia potiūda regionis, quæ
presertim fraterno iam funere satis care
empta

empta poterat uideri, uniuersa copia-
rum mole in hostes inuadere constituit.

Nec longa intercessit mora, cum toto exer-
citus corpore ea uia, quæ Suderhamme uo-
catur, à cœli plaga australi, in Dithmar-
siam itur: dux ipse cum delecta cohorte ad
fauces aditus eas custoditurus consistit, mi-
lites, agros uicosq; percurrento populando-
que, magnam undiq; uim prædæ cogunt.

At hi palâtes dispersi que, dum prædæ cu-
piditate latius euagantur, tardius que sese
recipiunt, incolæ conglobati latera angus-
siarum, per quas transitus erat, arbuscu-
lis occultati occupant, iam que reuertentes,
ut erant onusti prædæ, improuisi aggre-
diuntur, eadem que faciunt. Antecede-
bant agmen pueri armigeri, ab ijs, cum pri-
mus in ipsos impetus fieret, lachrymabilis
clamor & euiatus, tollebatur. Quo ad au-
reis ducis perlato, tumultum inter suos &
rixam de prædæ ortam ratus, eam seda-

turus nudato galea detracta capite propere aduolat. In eum Dithmarsii ex transuerso sese inferunt, sauciatumq; grauiter caput equo deturbant. Inde cunctis à lateribus in hostes concitati proruunt, & alijs atque alijs subinde sese aggregantibus ex latebris, quibus se abscondiderant, copias eas omnes quasi indagine claudunt, & totas occisione ferè trucidant delentque, paucis fuga euadentibus. Nullius enim uitæ usitata, sed immani feritate, ne spirantiū quidem inter cadauera casorum parcunt. Præter ducem occubuerunt bissemi equestri honore insignes, & ex nobilitate trecenti, inter quos nonnulli egregij & magnæ uirtutis fuerunt uiri, quorum nomina in annalibus adhuc extant. Atque ad eò, ut compendio dicam, quicquid lectissimorum hominum militumq; in ducatu Slesuicensi Holsatiaq; uniuersa fuit, & flos omnis robusta

uiuidaq; iuuentutis, hoc bello interijt. Po-
 stridie tamen eius diei nobiles duo Holsati,
 Wolfgangus Poggeniscius & alter Ram-
 zouius, inter cadauerum acervos uiuen-
 tes reperti & capti sunt. Hi ut dimitte-
 rentur, prius impetrare nequibant, quàm
 perfecissent, ut propugnaculum Delf-
 brugga, quod Holsati adhuc tenebant, de-
 strueretur. Neq; eo contenti Dithmarsti,
 quòd in pugnantes cadentes que immanē
 crudelitatem & seuitiam pro more intē-
 peranter exercuissent, in ipsa quoq; caeso-
 rum cadauera miserè passim agros scædan-
 tia, dum sepulturam honestam ipsis ne-
 gant, seuiunt, & dirum immoderatū que
 animorum furorem satiant. Nam ipsius
 uix ducis, & paucorum præterea e-
 questris dignitatis cadauera, ad sepultu-
 ram impetrari potuerunt, quantumuis
 magno argenti pondere oblato. Reliqua
 multitudo, contra omnium penè gentium

consuetudinem & mores, feris alitibus que
 in prædam, insepulta sub dio per agros &
 in fossis iacuit. Tandem uero post multas
 etiam preces nobiliū sæminis permissum,
 ut uirorum ossa undiq; collecta, sacratarū
 uirginum siue monialium (ut uocāt) ha-
 bitu, ad sepulturam efferrent, neq; id qui-
 dem, nisi tali sub conditione, fuerant con-
 cessuri. Ita gens omnium immanissima, ne
 quid atrocius dicam, uiuentium corpora
 fodiendo cadendóque, crudeles animos is-
 ramque implacabilem explere non potuit,
 nisi in ipsos quoq; cineres & umbras, omni
 procul pietatis humanitatis que cultu, ex-
 tremam odij & furoris sui uim effudisset.
 Post eam cladem funestam & grauissi-
 mam Holsatis, induciæ inter ipsos, renoua-
 tis antiquis sæderibus, initæ sunt, quas de-
 cimo tamen anno post Dithmarsii uiolare
 non reformidârunt. Cuius rei gestæ occasio
 & series hæc fuit. Affecerant ultimo sup-
 plicio

plicio Phrisy homines facinorosos qua-
 tuor, patria Dithmarsos, ob maleficia de-
 signata mortis reos. Id agrè ferentes Di-
 thmarsy, qui eo facto se omnes contumelia
 affectos putabant, ut eam uindicarent,
 Phrisios traiecto Eidora amne armis laces-
 sunt: qui obuiam euntes eorum complures
 occidunt, cæteris aut in fluium uicinum
 demersis, aut fuga inita insequentium ma-
 nibus ereptis. Qua suorum cæde in Dith-
 marsia euulgata, per omnes pagos ad ar-
 ma conclamatur, & mox uiribus instru-
 ctiores, magnoq; coacto agmine, reuertun-
 tur, & facta in agrum Eiderstadensem
 irruptione, obuia omnia undiquaq; igne
 ferroq; crudeliter uastant, diripiunt, sua
 redimere uolentibus pecuniam imperant,
 magnaq; abacta præda domum redeunt.
 At pecunia imperata cum ipsis pro libitu
 non solueretur, magna è suis manu com-
 parata denuò Phrisios inuadunt, et omnẽ
 f eorum

eorum agrum depradantur, supraq; capta ab ipsis spolia & rapinas multò maiorem, quàm antiè argenti uim muletæ nomine exigunt, & iniquissimas atq; adèò intolerabiles præscribunt pacis conditiones. Inter quas & hæc erat, ut orta inter suos Phrisiosq; controuersia, delecti ex Dithmarsis uiri uiceni, & Phrisiorum unus, de ea cognoscerent atque iudicarent. Hanc atrocem simul & iniustam uim, ditioni suæ illatam, grauissimè ferebat. Adolphus Holsatus, monitos que Dithmarsos, ut ex fœdere agerent, & ab iniurijs suorum tēperarent: ubi nihil cæpto desistere comperit, graues contra ipsos simultates animo concepit. Sed quia ipsi cum Danorū rege de ducatu Slesuicensi contētio erat, nihil hostile tentare, uindictam uè de ijs sumere ausus est. Aestimatum tunc fuit damnnum, ea incursione Phrisijs illatum, ducentis millibus marcarū. Progressi exinde sunt

sunt eò arrogantia Dithmarsî, ut inter
 Danie regem ducēq̄, de Slesuicēsi. (uti di-
 ctum est) ducatu dissidentes, se arbitros et
 sequestros interponere cogitauerint. At
 intelligentes parum quid in iure feudali
 controuerteretur, existimabant perinde
 esse, iumentū cōmodo an ducatus in feu-
 dum detur, eaq̄ barbara et agresti sua in-
 sciua principū ius penē interuertere cona-
 ti sunt. Elapso nonullo tēpore cūm Chri-
 stiernus primus eius nominis rex Danicus
 Adolphi è sorore nepos, p̄p̄inquitatis iure
 ditōes eius oēs ad se trāstulisset, is in Germa-
 niā ad Fridericū III. Imp. p̄fectus est, &
 suo maiorūq̄ suorū in Dithmarsîa iure de-
 mōstrato, obtinuit, ut cōmuni statuū ordi-
 nūq̄ imperij consensu, abolito obliteratoq̄
 comitatus titulo, dux Holsatiæ crearetur.
 Cui ducatus, ut legitimis metis ambituq̄
 iusto describeretur, Casarea potestate Stor-
 maria & Dithmarsia regiōes inclusa atq̄

copulatae sunt: idq³ diplomate Imperato-
 rio & sigillo confirmatum, anno post nas-
 tum Christum septuagesimo quarto supra
 millesimum quadragesimum. Quod
 Imperatoris diploma, anno quinto post, cū
 rex Dithmaris Rendesburgum ad se euo-
 catis exhiberet, utq² de more in fidem suā
 sibi iurarent (quod iuramentū fidelitatis
 siue homagium uocāt) postularet, Bremen-
 sium antistitis magistratū causati, id face-
 re recusabant. Itaq³ uim & arma rex cō-
 minatus, interuētū procerum annuas in-
 ducias dedit, ut eo in temporis spacio, quid
 sibi factū opus esset, deliberarēt. Eius Chri-
 stierni filius Iohannes in regnis Aquilo-
 naribus successor, cum Sueciam rebellan-
 tem biennio ante armis subegisset, ratus
 Dithmarsiam cū hereditario iure, tum
 beneficio Imperatorio, sibi obnoxiam esse,
 aduersus illam quoq² uires suas periclitari
 statuit. Antequam autem ad arma per-
 uenire-

ueniretur, literis primū nuncijsq³ Dithmarsos monet terretq², ut iudicio Imperatoris obsequatur, uolentesq² & bona cum gratia id subeant, ad quod inuiti & reluctantes cogi possint. Quibus ubi nihil se proficere rex uidet, bellum indicit, mittitq³ nihilo minus, qui tentatis agrestium animis operam dent, ut deditione quā bello in potestatem eius uenire malint. Verū id quoq² apud obstinatam & præferocem nimis gentē frustra fuit. Itaq³ rex magnis comparatis undecunq³ copijs, anno à natali Christi millesimo quingentesimo, mense Februario, in Dithmarsiam exercitum ducit. Habebat in agmine præter milites equites que omnis generis, quos magno numero ex ditionibus suis euocauerat, & infinitimis circum urbibus & oris conscripserat, sex millia peditum stipendiariorū, quorum forti & efficaci opera in Suecia domanda usus fuerat, erat que nomen eo-

rum, siue ob uirtutem, siue crudelitatem
 & grassandi consuetudinem, gentibus ter-
 ribile. Ex nobilitate præterea circiter duo
 millia ipsi militabant. Constitit exercitus
 per dies aliquot in conspectu hostium, dum
 reliqua, quæ expectabantur, copiæ con-
 uenirent, ut quæ experirentur, si forte
 agrestes intrepidi ante periculum, tantis
 conspectis uiribus expugnati, ad deditio-
 nem animos inclinarent. Quæ postquam
 opinio sefellit, *Weldorpam* oppidum impe-
 tu facto aggrediuntur & capiunt. Ibi quoque
 nonnulla tracta est mora, ut spacium in-
 eundi consilium de deditione hostibus da-
 rent. At *Dithmarsici* campestribus ari-
 disque excedere locis, & in interiorem pa-
 lustrem oram cum omnibus suis sese reci-
 pere, illic de uita & libertate fortunisque
 suis cum hoste dimicaturi. Mittit eò rex
 peritos loci speculatores, ut explorent, quæ
 nam agrestes consilia capiant. Eos omnes

intercipiunt illi, ceteris que interfectis, u-
 num natione Phrisum minis tormentis-
 que adigunt, ut enarret detegat que ipsis,
 qua uia rex irrumperet decreuerit. Eo
 comperto, per lutulentam ualde & im-
 peditam fossis uiam, qua ingressuros ac-
 ceperant, per omnem insequentem no-
 stem continuato pertinaciter labore, ual-
 lum ducunt, & iuxta in excubias prae-
 diumque aliquot millia suorum collocant,
 reliquis ad alia munia obeunda distribu-
 tis. Rex ignarus horum nullas que insi-
 dias ueritus, quamuis reclamarent Hol-
 sati proceres nonnulli, quibus angustiae
 loci suspectae erant, quo constituerat iti-
 nere, cum omni copiarum mole in ho-
 stes tendit. Anteibat agmen pedestre, id
 turma equitum consequebantur, extre-
 ma claudebant uehicula, qua in spem
 praedae unà traherantur. Ubi pro-
 pius uallum sub ictum tormentorum

accesserunt cohortes, coloni post aggerē ex-
 cubantes, eoq̄ quasi obice et tegumēto tuti,
 displosis repente tormentis mediocrem mi-
 litum stragem faciunt. Subiere tamen,
 qui in prima fronte erant pedites, pluteis
 tecti, fossisquē saltu superatis planitiem oc-
 cupant, sed stabant ad eō angustē, ut ad pu-
 gnā capessendam expedire sese minimē
 possent. Accedebat ad id difficultatis dies
 uentis grassantibus perquam turbidus,
 multo imbre & grandine ubertim cælo de-
 lapsa, uiri simul equiq̄ perfundi, fossæ ad
 imas usq̄ oras completæ excrefcere, uia al-
 liās profundo impedita cæno multo effici
 impeditior, tanta incidente ui pluuia, eam
 immisissis per catarrhactas undis augere in-
 cole, & omne agri fossarumq̄ discrimen
 eripere. Direxerant in hostes tormenta re-
 gij, sed extinctis imbre funiculis, corrupto-
 que apparatu omni, nulli usui esse poterāt.
 Ex aduerso Dithmarsij, obiectu ualli de-
 fensi,

fensi, ingentem pilarum gladiumq̄ imbrē
in hostes effundere nunquam cessabant.

Quos ubi tanta loci iniquitate alijs que dif-
ficultatibus circumuentos, & iam quasi
captos cernunt, transilientes fossas uno om-
nes impetu eos aggrediuntur, & bis repul-
si redintegrato praelio cohortes, quantum-
uis fortiter resistentes, sed absorbente plan-
tas luto præpeditas, imbre multo maden-
tes, & frigore rigentibus membris penè e-
mortuas, in fugam uertunt, fugientes inse-
quuntur, cædunt, proculcant, in fossas præ-
cipitant. His propè ad internecionem tru-
cidatis, ad equitatum ueniunt, qui loci an-
gustia pressus, luto equos ad genua usque
deuorante, mouere uix sese poterat. Post
tergum plaustra fugã impediabant, si pro-
grederetur, cæsum acerui hostes que obij-
ciebantur, à latere utroq̄ intercludebant
fossæ. Ita coarctatos equites circumfusi un-
diq̄ hostes circumfistunt, & oppugnantes

hinc illinc latera uulneratis equis deijciunt, pilis sternunt, lanceis induunt, obtruncant, profligant. Ipse princeps cum paucis, inter quos & illustrissimus Holsatia tunc temporis Fridericus regis frater fuit, per densos cadauerum iacentium cumulos uia inuenta uix elabitur. Edita itaq; triū lhorarum momēto incredibilis est strages, adēo ut ipsis postea uictoribus mirum fuerit uisum, quod tantulo tempore tantam hostium turbam prostrauerint. Sed inuenti sunt pleriq; sine uulnere: quae res argumento est, plures undis suffocatos, quā gladio caesos esse. Locus, quo pugnatum est, Meldorpam & Hemmingstadium oppida interiacet, uocaturq; etiamnum ominoso & infami à re gesta nomine, cacodemonis opus sive iactus. Periere autem ea clade Adolphus & Otho comites Oldenburgici, nec non praeter uiros equestris ordinis, nobilesque Danos & a-

liarum

liarum regionum, ex una Holsatia ad se-
 xaginta nobilium, quorum nomina in an-
 nales relata, passim adhuc leguntur. Oc-
 cubuit quoq; Breda RanZouius frater stre-
 nuu clarissimiq; equitis Iohannis RanZo-
 uij, quo summo eius expeditionis duce Di-
 thmar si non adeo multis post annis plane
 subacti, & imperio legitimo subiecti sunt.
 Reliquæ multitudinis alij quatuor millia
 fuisse casa, alij paulo plures narrant, sed
 Dithmar si in immensum adaugent nu-
 merum. Neq; hac quidem uictoria elata
 gens effera ab usitata crudelitate sibi tem-
 perauit, ut explenda iracundia & odio sa-
 tis fuerit, nemini cadendo laniandoque
 in pugna pepercisse, uictosq; iam & in-
 teremptos exutus etiam interulis lincis
 dissipasse, sed & in ipsa omnis sen-
 sus expertia cadauera extrema crude-
 litatis & truculentia uirus effudit. A-
 liquot namque peditum millia raptim
 terra

terra effossa obruit, reliquis omnibus, præsertim uerò equitibus, is ultimus sepulchri honos negatus est: totq; uiri præstantes, & nobili orti sanguine & uirtute rara factisque egregijs clari, in lacunis, in fossis & campis cæno integente squalidis, aperto sub cælo fœdè computrescere, feras que animantes, canes uolucresque uoraces, corporibus suis passim pascere sunt uisi. Sed Deus opt. Maximus, impiæ crudelitatis sceleratæque in magistratū perfidiæ iustissimus semper ultor, tot fortissimorum uirorum miseram & indignam calamitatem ac necem, quinquagesimo nono post anno, per posteros eorum egregiè uindicauit. Tunc enim bello illato superati Dithmarsii, multis que eorū non procul eodem hoc loco, quo tantam cladem maioribus intulerāt, uel trucidatis, uel captis, & amissa libertate, qua tot annos pertinacissimis animis feliciter defensa insolescentes, iustā

Dei

Dei hominumque in se iram & indignationem concitauerant, legitima, sed moderata dominationis iugum acceperunt.

Quod bellum quemadmodum gestum sit, priusquam ex instituto scribere aggrederer, neque ineptè neque inutiliter omnino facturum me putavi, si uniuersa gentis mores ab antiquissimo seculo repetitos, quæquæ olim eadem ob causam bella suscepta fuissent, & quo exitu confecta, singulari libello complexus præmissem. Ita siquidem ratus fui omnibus liquefcere posse, quàm implacabile & immane eius gentis odium sit, & quæ belli huius nouissimi causæ uel imprimis extiterint. Quare ueniam dabit mihi æquus & candidus Lector, si hac in parte illi, quàm decuisset, uerbosior uidebor.

LIBER SECVNDVS
 BELLI DITHMAR-
 SICI.

ADolphus Holsatie dux ab eo statim tempore, quo adulta primùm atate ad arma gerenda exercēdaq̃ aptus factus est, ex innata cum animi generosi magnitudine tum iusta uindicta cupiditate, indignatus tantam cladem & ignominiam temeritate maiorum acceptam, in eam curam omnes ingenij nervos cogitādo intendit, ut quo pacto id dedecus & detrimentū aliquando abolere, & nouo belli successu nouoq̃ ausu sarcire, eoq̃ facto, præclaram nominis sui famam proferre latius, ac ditionem annuosq̃ reditus augere & amplificare posset. Pudendam namque illustriſſimæ familie sue, totiq̃ ad eò Cimbricæ genti, dedecoris notam inuiri
 arbi-

arbitrabatur, si tam indignum insolentis & præfracti populi facinus, qui veteres præsertim iniurias nouis indies accumularet, inultum abire permitteretur. Nihil uerò in caduca hac & fragili uita, quam natura incertis breuis aui angustijs circumscripsit, beatius & uiro principe dignius statuebat, quàm, prouisa imprimis anima salute, illustrem de se inclytæ uirtutis famam & gloriam, generosis & decoris inuicti animi factis laboribus que susceptis, ubique terrarum accendere, eamque immortalẽ extendere ad posteros. Duplicem siquidem eum fugacis uitæ fructum longe honestissimum iucundissimumque iudicabat, si præclara ueræ uirtutis ingressus uia, & certa grataque sempiternæ laudis spe frueretur, & dittonis suæ fines propagaret. Qua opinione, ut princeps egregijs animi & corporis dotibus

specta.

ſpectatiſſimus, ab ineunte etate imbutus, et militiae ſtudia amplexus, ea ardenti animo excolenda ſuſcepit, ex quibus gloriam perennem, & nominis famam nunquam intermorituram, ſibi deſpondebat: ut que uiam teſtandae eximia uirtuti latioreſ aperiret, in potentiſſimi ducis Caroli Quinti Imperatoris aulam, ubi quaſi clariffima in luce & theatro totius orbis terrarum uerſaretur, ſeſe contulit. Eius tunc quidem caſtra, ſumma cum laude fortitudinis bellica & ſplendoris eximij, omnium praedicatione ſecutus, nullam militis ſibi conciliandi occaſionem praetermiſit, eos que imprimis praefectos, qui non in turpi & ſordido lucro, interuerſis militum gregariorum ſtipendijs, ſed in uera laude & gloria ſolidum militiae fructum reponerent, collatis munifice beneficijs ſibi obſtrinxit, ut prompta & expedita eorum opera, ubi uellet & opus foret, uteretur. Etenim
omnis

omnis iam pridem longioris mora impa-
 tiens, vindicanda in Dithmarsos iniuria
 animum serium sumpserat, eiusq; rei con-
 silia assidue coquebat, & (quod forte u-
 num deesse poterat) opportunā saltem rei
 bene gerendae occasionem intentis oculis a-
 nimoq; uigilanti circumspiciebat. Quae
 quidem primum tunc offerre sese appre-
 hendiq; ab ipso uisa est, & cum in obsidio-
 ne Delerensi Carolo Caesari militaret, ab
 eoq; post copia dimitteretur, & cum Geor-
 gius ab Holle & Hildemarus Wolonin-
 chausen, nobiles militum praefecti, in Bre-
 mensium finibus, non contemnenda addu-
 ctam manu, castra posuissent, cum quibus i-
 psi constitutum erat. Caterum his Adol-
 phi fratris sui conatibus unus semper Chri-
 stianus Daniae rex, piissimus & pacis im-
 primis studiosus princeps, dum uiueret,
 uehementissimè obstitit. Nam is etate
 nonnihil iam prouectior, eum diuturno

& inueterato conflictaretur morbo, conscientia tenerioris suasu à bello abhorrebat, totumq; sese ad ea, quae ad animae salutem uidebantur conducere, posthabitis profanis & ciuilibus negotijs, conuertebat, nec ut tanta caedes sanguinisq; profusio se uiuente & permittente ederetur, ulla ratione poterat persuaderi. Itaq; Adolpho, saepius eam expeditionem molienti, nunquam assentiri uoluit, & quocunq; potuit modo, inceptum eius interturbauit & impediuit. Non minus uero, quam ipse frater, Dithmarsis irascebatur, eorumq; agrestem insolentiam ac peruicaciam insania similem, impense oderat, omniq; uita sua tempore apud familiares suos crebro detestari consueuerat. Sed hortantibus eum proceribus, ut ad imperata facienda eos ui adigeret, illos quidem graui poena dignissimos aiebat, uerum se decurso iam propè spacio senem, qui non de regni finibus latius extendendus, sed

sed de beata ex huius uita miseris emigra-
 tione, cogitaret, bellum (in quo plurimum
 semper mali esse solet) nullum gerere
 uelle, eumque laborem suscipiendum po-
 steris relicturum. Comprobauerat ex au-
 gusta imperij potestate Carolus Caesar, in
 gratiam Adolphi enixe id rogantis, be-
 neficium Imperatoris Friderici proau-
 (cuius superiore libro mentionem feci-
 mus) in ducatum Holsatiensem colla-
 tum, idq; omni ex parte, nouo dato di-
 plomate, fratribus tribus, Christiano re-
 gi, Iohanni & Adolpho ducibus, confir-
 mauerat, anno parte per Christum salutis
 quadragesimo octauo supra mille & quin-
 gentos. At Dithmarsii, pro obstinata fero-
 cia & arrogancia solita, nihil sani ad ani-
 mos admittentes, nulliusq; Imperatoris prae-
 iudicio, ad parendum ulli magistratui, se-
 cogi posse praedicantes, dictis principum au-
 dientibus esse non modo recusare, sed crebris

etiam iniurijs ditionem eorum sibi propin-
 quiores afficere, plurimaq; habitatoribus
 & incolis damna dare. Ausi praeterea,
 scelere nefario & malitiosa improbitate,
 illustre ducis Adolphi nomen & famam
 ladere, contumelijs onerare, & maledictis
 proscindere. Tam stulta enim & arrogans
 efferata superbia gentis erat persuasio,
 quandoquidem tanto aui spacio liberta-
 tem prospero semper successu asseruisset,
 totq; forissimos deleuisset exercitus, ut nul-
 la armorum ui superari & subigi se posse
 consideret. Eo inani inflata fastu & per-
 niciofa fiducia, nullum uel equissimum
 sibi tolerandum magistratum, sed liber-
 tatem, semel excusso ceruicibus iugo ma-
 iorum audacia atq; constantia partam,
 pertinacissimis animis defendendam cen-
 sebat: in qua tamen ipsa nullus ferè iu-
 sticiae equitatis ue aut modestiae locus es-
 rat. Neq; porro ulla tam aqua & tolera-
 biles

biles excogitari poterāt conditiones, quas, abiecta tandem malitia & feritate mitigata, ullo modo subeundas sibi putaret, neque ulla tam effusa benignitate & indulgentia ita poterat demulceri atq; emolliri, ut ad officium redire uellet. Periculum uero omne & uim ad eò insolenter despiciebat, ut ultro etiam illuderet, & iniurijs cōtumelijsq; prouocaret. Etenim in corporibus humanis ut quaedam interdum ulcera ita incrudescere uidemus, ut omnem omnino respuant curationē: quæ si attrectata adhibitis medicamentis laceasantur fortius, uirus suum subito tam diffundunt latē et exaugent, ut mortē accelerent: neglecta uerò lenta edaciq; serpigine uniuersum corpus occupāt inficiuntq; ita in animis quoq; peruicacium, eum siue morbum siue rabiem, sese habere, usu sæpenumero compertum est. Qui si exasperati metu durius seueriusq; tractentur, ut in officio

& fide permancant, nihil adeò graue &
 abominandum, nihil tam periculosum po-
 test inueniri, quod aggredi reformidant,
 eamq̃ furiosam suã temeritatē & audas-
 ciam in laudem uertentes, ac quasi œstro
 perciti, in presentissimũ ultrò sese exitium
 præcipitant, dum nullum moderatis consi-
 lijs locum dare uolunt. Sin cõniuentia ma-
 gistratus malefactorum illorum uenia & im-
 punitas detur, tententurq̃ lenitate & in-
 dulgentia, ut spontè in uiam redeant, id
 omne dolo & fraude insidiosa fieri suspicã-
 tes, audentiores ad quoduis facinus sumunt
 animos, & inolescẽte paulatim magis ma-
 gisq̃ peccandi consuetudine, desperatæ effi-
 ciuntur prauitatis. Idem morbus eadẽq̃ in-
 sania Dithmarsos quoq̃ tenuit, & procul
 à recto transuersos egit, dum nulla ducum
 equitate, nulla m̃suetudine & beneficen-
 tia flecti & deliniri sese pateretur: minis
 uerò metuq̃ periculi iniecto exacerbati, à
 nullo

nullo iniuriarū genere abstinere. Quae quidem omnia laudatissimus rex indignè admodum grauiterq; ferebat, quòd peruersos & praefractos eorū animos nullis quantūuis lenissimis remedijs, sanari posse, aperitè perspiceret: sed ut senex, iamq; propinquus morti, ut haud falso putabat, regni statū cōmoueret, et extremū uitae suae actū sanguine profuso contaminatū terminaret, animū nō potuit inducere. Adolphus uerò suo depulsus cōsilio quieuit quidē, sed nō sine agritudine mētis et molestia, ac ita omninò, ut eam uindicandae iniuriæ curā haud quaquā animo deposuisse, sed opportunius saltē instituto suo tēpus praestolari uideretur. Nā posteaquā de fratre rege Dania certis nūcijs accepit ipsi superāte morbo dedita migrandum esse (ex quo sanè casu, pro fraterno in eū amore, & pietate atq; obseruātia singulari, maximo dolore fuit affectus) isq; nō multo post, incūte anno

unde sexagesimo, calendis Ianuarij diem suum obijisset, totus sese ad belli suscipiendi cogitationes conuertit. Celebrabatur forte sub idem tempus, quod statum & anniuersarium pro eius regionis more est, solennis nobilium Holsatiae conuentus in oppido Chilonio, in quo conuentu acceptis praedibus, pignoribus cautionibus'ue, ditiores quotannis pecuniam indigentibus passim elocant, & elocata uel precium annuum usurae nomine, uel forte uniuersam à debito ribus soluta recipiunt. Huc Adolphus prope se contulit, & permagnam in celeritate momentum ratus, eaq; plurima confici solere, primum omnium expedienda corrogandaq; pecunia, quam belli neruum esse unicū sciebat, operā dedit, eiusq; summā ingentē breui tēpore quā occultissimē confecit. Circiter festos deinde Paschatis dies ad Henricum Brunsvici ducem, nullis procerum aut oratorum suorum secum

cum adductis, in arcem eius Vulfenbuttelium contendit, communicatisq; secreto consilijs, uaria inter ipsos agitata tum fuisse, coniectari licet, ita ut ualde credibile fiat, Henricum eius consilij haud ignarum fuisse. Disseminatus enim tunc temporis per Germaniam erat rumor, quod natu minimam filiam suam, quae tamen postea Philippo Grubenhagio nupsit, Adolpho esset connubio iuncturus. An uero eius rei fundamenta eo in colloquio iacta sint, nec ne, ut ut hoc sese habeat, in medio relinquimus. Brunsvigium certe, quid ab Adolpho caperetur consilij, non latuisse, probabili ratione, ut credamus, adducimur. Sanè paulo post, quam is inde in Holsatiam redijt, conuentum (ut uocant) circularem principum eius loci indixit, quae penes eum potestas est, ut eo sub praetextu maior colligendis copijs facultas foret, & inceptum suum tegeret occultius. Per Da-

nielem quoq; RanZouium Holsatum, uirum impigrum, qui in Italia Carolo Quinto militauerat, ordinesq; duxerat, praefectum tunc suum in arce Peinensi, quòd is locus remotior esset, Volffgangũ Schonuesium ueterem militum praefectum, inq; remilitari perquam exercitatum, & ambitione apud milites incorruptum, cum legione una, & Ioachimum Blancenburgũ cum equitũ item turma, additis stipendijs conduxit. Quae omnia ad eò recte & callide administrauit, ut ne secretioribus quidam consiliarijs detegeret, soli q; (ut fertur) Mauritius RanZouius & Adamus Trazigerus Iurisconsultus eius consilij conscij & participes essent. Cuius rei causa haec imprimis fuisse inueniuntur. Etenim sperabat, si Dithmarsos imparatos & incuros, nihil que tale opinantes, ipse paratus repentina armorum ui & impetu aggredetur, celeritate ipsa facilius eos opprimere.

primi posse. Præterea conscriptis coactis-
 que iam copijs, nihil amplius sibi impedi-
 mento fore, sed alterutrum fieri oportere
 suspicabatur, ut Dania rex designa-
 tus, eius consanguineus, fraterque lo-
 hannes Holsatiae dux, aut, ut solus pro
 se belli aleam experiretur, permitterent,
 aut incepto suo socij & ipsi accederent,
 atque in expeditionem unà proficisce-
 rentur. Sed equidem maluisset, om-
 nem laboris & periculi molem sibi u-
 ni relictam, id que futurum ita spe a-
 nimo præceperat, quod rex nondum
 regno inauguratus esset. Nam erat
 omninò alacri ad id bellum geren-
 dum animo, & mirifico cum singu-
 laris comparanda gloria amore & stu-
 dio destagrabat, tum summa prola-
 tanda ditionis, vindictæque de inuis-
 sa uehementer gente sumenda, cupi-
 ditate tenebatur. Deniq; & illud mo-
 uebat,

uebat, quòd minimè ignoraret, nisi expeditam equitum peditumq² manum quasi in procinctu haberet, ostenderetq² ipsis, Holsatos consiliarios non futuros eius belli suasores, multò uerò minus Danicos: qui recens & acerbissimum quidem regni uulnus, optimi regis sui obitum, lugerent, filio præsertim paterni sceptri hærede diademate regio nondum insignito. Ceterum de multò maxima Holsatiæ nobilium parte id quasi pro comperto & explorato habebat, quocunq² tempore, & quacunque in re operam eorum desideraret, eos nullo in periculo sibi defuturos, animisq³ libentissimis castra sua & militiam secuturos. Ut enim illi uiri sunt maximè pugnaces, & rei militaris usu scientiaq³ præstantes, ita principes suos amore summo & fide penè incredibile prosequuntur, ortumque suum nulla re magis comprobari ac illustrari, persuasum sibi habent, quàm si per
 egregia

egregia in bellis perpetrata facinora, ad præclaram de se nominis famam & prædicationem excitandam, studio pertinaci contendunt, easq; honestissimas opes ducunt, quæ bellicis exhaustis laboribus comparantur. Vitam enim ipsam profunde malunt, quàm audire, quòd in bello minus fortes & strenuos sese gesserint, eaque militaris constantiæ & fortitudinis laus apud eos maxima præclarissimâq; habetur. Nec immerito sanè, siquidem consilio & ratione recta gubernetur, ac pro patriæ & principum incolumitate ac salute piè iusteq; impendatur. At uerò consilia Adolphi usq; adeò tegi & occultari non potuerunt, quin ad vigilantissimum per Holstiam regium uicarium, præfectumque arcis Segeberga, Henricum Ranouium emanarent. Is omni re cognita certoq; explorata, ut est uir perspicacissimi ingenij & prudentiæ rara, ne qua intestina tem-
pestas

Etas prorumperet, mature providendum
 indicabat. Itaque celeriter, ut decuit, quae
 Adolphum consilia agitare rescivisset,
 per literas regi designato significavit. Pa-
 renti quoque suo Iohanni Ranzouio, eque-
 stri dignitate apprimè nobili viro, & ut
 summa confirmataque apud principes auto-
 ritatis & gratiae, ita exacta & absoluta
 prudentia seni, eadem aperuit, & quan-
 tum ea ex re, si in actum conferatur, ori-
 turum incendium, quantasque inter co-
 gnatos discordias pertimescere oporteret,
 ostendit: rogans & admonens, ut pro ses-
 mili sua ualidaque sapientia & autorita-
 te, qua plurimum semper pollens, quid uis
 apud principes effecisset, saluti & trans-
 quillitati patriae prospicere, & enascenti
 primum malo tempestiue occurrere uellet.
 Hic autem, perscriptis continuo ad A-
 dolphum literis, quam diligentissime eum
 hortatur, ut, de posita paulisper feruida

cacaque incitata ad bellum mentis cupi-
 ditate, secum ipse cogitet, & sedulo ad ani-
 mum reuocet, si solus bellum susceperit, in-
 quantas ultrò se precipitaturus sit diffi-
 cultates & molestias, unde explicare sese
 postea sine ingenti damno haud procli-
 uè ipsi fuerit. Etenim habiturum primò
 hostes ipsos Dithmarsos, per se satis graues
 & ualidos: regem deinde consanguineum
 fratremq̃, nec non uicinas maritimas ci-
 uitates, Lubecam & Hamburgum, si nõ
 apertè, certè occultè in se concitaturum:
 postremò tamen si in stipendia & sumptus
 pecunia ipsi non defecerit, commeatus ta-
 men inopia insigniter laboraturũ, quem
 rex offensus ea iniuria & ciuitates inter-
 clusura sint. Quapropter rogat & obtesta-
 tur, è suis aliquem ad se ut mittat, quo-
 cum latius hac agere, & colloquio mu-
 tuo discutere possit. Quibus acceptis
 literis, dux Bertramum Sestedium sibi
 à con-

à consilijs affinemq, Iohannis, uirum sane tam prudentem & grauem, quàm amantem patriæ, Nouomonasterium ad eū mittit. Is paucis resellere conatus, quæ in literis exaggeratione periculi & difficultatum obiecta fuerant, circa ea potissimum sermonis uestigia consistebat; quibus peteret, uti olim ipse Adolpho fidem dedisset se facturum, id nunc ut præstaret, & in expeditionem eam unà iret. Id uerò ille recusare, & ita serè respondere: quia ad prima susceptæ rei consilia adhibitus non esset, & diuersissima eo ab instituto de Dithmarsis princeps in prædio suo Bohecampiano, cum ab ipso infans, nepos ex filio suo Paulo, lustrico baptisterij fonte ibi susciperetur, in colloquio mutuo simulantans præ se tulisset, & nihilominus hæc animo agitarit, reliquis quoque se miscere sese, & manus admoliri nolle. Sine regis præterea designati fratrisq, uoluntate &

con-

consensu hæc moueri, si eos in eandem cum ipso ire sententiam, sociatisq; uiribus aggregare se illi, aut saltem de iure suo patienter cedere perspexerit, mox sese, quam olim dederit, fidem suam liberare, & expeditionis comitem esse, paratissimum fore. Quandiu autem id non fiat, nec sibi quidem salua fide sua & existimatione licere, in eo adiutorem uti se præbeat, ut, quod communi simul & aequali iure sibi uendicant, id exclusis cæteris unus sibi armis arroget atq; asserat. Quandoquidem enim ipsos ternos pariter ut principes suos agnoscat, & eo quidem rege Friderico omnes prognatos, cui ob plurima eius & ingenia in se beneficia nunquam satis obligatum se fateri queat, singulis quoq; ex æquo omnem cultum, fidem & obseruantiam, à se præstari debere. Quibus & illud iterans denuò adiecit, si consensu unanimi bellum susciperetur, quantum consilio,

h

fide,

fide, industria, scientia usuq³ militari, & uniuersis deniq³ uiribus animi & corporis iuuare & efficere posset, nequaquam se defuturum. Id respossum suum, quod inopinatum legato erat, cum flagitaret, calamo exceptum descriptumque ipsi tradidit. Dum hæc inter illos gererentur, filius Iohannis Henricus Augustum Saxonie principem septemuirum & sororium regis designati, de omni negotio certiore fecerat, ut que & ipse his rebus cõsulendo, & idonea opportunaq³ remedia comminiscendo, interponere sese uellet, rogauerat. Cui dux Elector rescripsit, se de eius parentis que ipsius studio, uigilantia & fide, non ambigere, & existimare, quod id acturi, eaq³ capturi consilia essent, qua ex re patriæ quàm maximè forent, eiusq³ statum tranquillum & incolumitatem conseruarent. Is ergo, tanquam regius in locis uicarius, cum antistite Lubecensium

sum eodemq; cancellario regis, Andrea Barbey, sagacis peracutiq; ingenij uiro & iudicij elegantis, consilia cōmunicās, cum iterum atq; iterum in colloquiū uenissent clanculum, sepius eandem rem tractando retractandoq; in scio rege ad id consilij descenderunt, ut regis sui quanquam ignari nomine militum manum conscriberent, ipsq; in praesidia distributis arces regias per Holsatiam munirent. His se tertium Iohannes Ranzouius adiunxit, diuersis que locis semel atq; iterum cū ipsis cōgressus, consilia que conferens, uehementer laborauit, uti res eum in modum cōponeretur, ut salua inter regem consanguineum fratresq; constaret amicitia, nec intestinum aliquod malum & certamen contraheretur: paulo ante id tempus rex designatus, ut certius exploraret, quo animo esset, quemq; in usum copias colligeret, & an bellum in Dithmarsos aliquod moliretur,

per literas Adolphum familiariter & amanter tentauerat. Ad ea igitur respondens, multis & uarijs, inquit, iniurijs ad iustam iracundiam & indignationem à Dithmarfis se prouocari, eosq³ suis hominibus & incolis multum quotidie inferre detrimenti, usq³ ad eò, ut aliquando ipsi coràm declarauerit, sibi contrà de faciendo remedio cogitandum esse. Id se quidem nò diffiteri, ueruntamen & illud adiungere, posse forsità Dithmarsos uanum sibi metz ipsis terrorem & periculum fingere, cùm per præfectos quosdam ære suo conductos milites conscribat, idq³ nomine conuentus circularis. Ita enixè ubiq³ operam dedit, ut omnem eius belli suspicionem auerteret, hominesq³ aliud quiduis potius crederent, quàm id, quod reuera meditabatur, & imprimis ut calando inceptum suum ciuitates finitimas eluderet. Ille autem & imprimis Lubecenses atq³ Hamburgenses,

ses, qui se eius belli incendio, si quod moueretur, uicinos fore prouidebant, missis ad *Andream Barbey* praesulem legatis, ex eo sciscitati sunt, an consensu & uoluntate regis designati is belli apparatus fieret. Idē & *Lunenburgensium* ciuitas fecit. Quibus unum idem que singulis ab antiistite responsum datum est, regem omni eius bellici apparatus exortem esse, & qua gratia copia cōtraherentur, planē ignorare, debere ipsos de rege hoc sibi polliceri, quod clemētē & beneuolum erga finitimos animū gereret probaturus que ipsis esset.

Et quidem animaduersum tunc est, easdem urbes omninō haud æquis animis eiusmodi motum accepisse, multoq; maluisse, *Dithmarsii* nullis oppugnati armis pacem & quietem obtinuisse: quin etiam tulissent fortasse illis suppetias, quantas potuissent maximas, nisi postea in societatem eius belli et rex fuisset pertractus. Caterum

in ea legatione, cum senatus ciuitatum me-
 tu suspensus & dubius, quorsum is belli ru-
 mor euaderet, inquirendum de eo omnino
 decerneret, adeundum sibi potius antisti-
 tem, quàm Henricum Ranſouium re-
 gium uicarium, propterea statuit, quòd is
 suspectus illis esset, quasi ob eadem maio-
 rum olim factam animo in Dithmarsos
 iniquiore & infensiore foret, captisq; cum
 Adolpho consilijs congruens, eius conatū
 fouere suscepisset, cuius familiari aliquan-
 do consuetudine & conuictu in aula Caro-
 li Imperatoris usus esset. His gestis, tandem
 Bertramus Sestadius, cuius paulo antè
 mentionem fecimus, Bordesholmium, (id
 eius loci monasterium est) ad Iohannem
 Ranſouium equitem, quem antea, ut ibi
 constituto tempore sibi adesse uellet, ducis
 nomine rogauerat, uenit. Ibi commemo-
 rat ei, principem suum Adolphum, pro-
 bè & accuratè expensis ijs, quæ ipse in scri-
 pturam

pturam coniecta per se illum monuisset,
 consilium eius amplexum, literas que ad
 regem designatum & Iohannem fratrem
 dedisse, quibus certiores fecerit, si sum-
 ptu communi consociatis que uiribus se-
 cum Dithmarsis bellum facere uelint,
 paratum se esse, binas Dithmarsia par-
 tes ipsis cedere: ea tamen sub pactione
 & lege, ut impensas eas, quas in belli
 eius apparatus mediocres iam erogas-
 set, pro sua quisque portione sibi repen-
 dant, alijs que nonnullis adiectis condi-
 tionibus. Eadem porrò ipse præsuli
 Lubecensium filioque Henrico, quos acci-
 tos non procul inde in uico quodam pro-
 pterea subsistere iusserat, retulit, horta-
 batúrque utrumque, darent studiosè o-
 peram, ut rex designatus ea, quæ offer-
 ret Adolphus, acciperet, initaq; belli so-
 cietate uires suas cum patris eam in ex-
 peditione conferret, ne domesticū aliquod

malum & incendium, quod facile conflatu, difficile post restinctu esset, excitaretur. Illi autem, habita mox inter sese de isthac re deliberatione, decreuerunt, ut datis ad regem literis Henricus quàm accuratissime omnia perscriberet, antistes uerò euestigio in Daniam iter susciperet, eademq; coràm regi prolixius explicaret. Quamobrem de earum rerum, quæ agitari iam cœperant studio & cura nonnihil remissum est. Henricus tamen Ranzouius nihilominus, ut per Antonium comitem Oldenburgicum milites conscriberentur, procurauit. Iohāni quoq; Barnero præfecto Pinnenbergensi, ab usu & experientia militari claro, & etate cana uenerando, in quingentos equites pecuniam, quæ datis apud præfectos nominibus, priusquã sacramenta dicant & stipendia faciant, equites de more militiae cōduci solent, & ab expectando nostrate lingua nominātur, se missu-

missurū recepit. Francisco item Bulouio, magni apud suos ob bellicæ peritiæ opinionem nominis & existimationis, eundem in usum certam æris summam sponndit. Hæc decimo quarto calendæ Maij acta sunt. Porro Andreas Barbey ad regem in Daniã properans confestim iter ingressus est, & emissi celeres ab Hærico Ramouio nuncij, ut de omnibus rex diligenter et curiosè doceretur, planumq; fieret, quid de literis actum esset, quibus conditiones eas obtulisse Adolphus ferebatur, & intelligeretur, an copijs illis, quæ quatrì duo post essent conuenturæ, uoluntate iussuq; regis commeatū dare oporteret. Henricus quoq; qui per Holsatiam eius locum teneret, fidele obiter cōsiliū suū regi communicauit, ita ut bellum unà suscipiendum esse suaderet. Nam ex tribus omninò, quæ in consultationem cadere posse uiderentur, quod factu esset optimum, unum eligen-

dum esse diserebat: aut resistendum, aut
 quiescendum, aut deniq³ arma simul su-
 menda esse. Ut opponeret sese, non exigua
 continere difficultatem, quoniam copias
 militares iam paratas Adolphus, & ubi-
 cunq³ uellet, ad manus in promptu habe-
 ret. Ut quiesceret, detrimentosum uideri,
 si Adolphus & emolumētum & laudem
 domitæ subacta q³ per se regionis solus oc-
 cuparet. Proinde ut iunctis uiribus unū
 bellum inferret, consultiſsimū fore: eam q³
 sententiam rex comprobauit. Neque ita
 multo post Iohannes Seſtedius uir nobilis,
 Bertrami germanus frater, ad regem de-
 signatum ducem q³ Iohannem cum man-
 datis ab Adolpho ablegatus est. Horum
 imprimis id erat caput: quia Adolphus à
 copijs digredi longius non auderet, rex ex
 oratoribus suis quosdam Nouomonaste-
 rium mitteret, eodem & dux Iohannes
 ueniret, ibi tum sese, ut consanguineos &
 fratres

fratres deceret, de re omni inter se placide acturos: & si ita conuenire possent, ut communi onere & damno impensas iam ante factas sustinere animum inducerent, emolumentum quoque & lucrum uniuersum commune fore. Exinde uerò quanquam non semel nuncij ultra citraq; missiati sunt, neq; de loco, quo congregarentur, statim inter eos conuenit: tamen concorditer tandem est constitutū, ut principes ipsi unà cum oratoribus suis, ad quartum calendarū Maij, in paruū quendam pagum ad Notorpam in colloquium deuenirent. Id quod & factum est, comoratiq; illic ad calendas usq; principes, de bello mouendo gerendoq; in hunc modum inter se composuerunt. Adolpho, quos iam fecisset sumptus, cum primus haberetur militum delectus, data uicissim ab ipso apocha, qua plenè & integrè acceptos ferret, soluerentur: hi ad octies decies mille circiter

thaleros aestimabantur, sed in quibus non-
 nulla erant millia computata, quae milites
 commodato duntaxat in manus accepe-
 rant, eaq³ in prima stipendiorum solu-
 tione erant deducenda. Quae post impense
 fierent, communi onere & detrimento fer-
 rent. Si in potestatem Dithmarsia ueni-
 ret, ea uniuersa in aequales tres partes di-
 stributa, quam quisq³ suam caperet asse-
 retq³, sorti iudici committerent: uerum in
 iudicijs extraq³ iudicia iunctis opibus om-
 nem simul defenderent. Cuius subditi &
 coloni seu praedicationibus seu incendijs
 damnum acciperent, id ipsi per sese tolera-
 rent, de' que eo alter alteri ad satisfaciens-
 dum obligatus ne esset, sed suam quisque
 fortunam periclitaretur. His pactis alijsq³
 nonnullis conditionibus foedere inito, exte-
 plo cuncta bello rite administrando neces-
 saria apparari prouiderique caepit. Pri-
 mum omnium Iohannes Ranzouus eques,
 quem

quem cum ob eximiam eius & inueteratam uirtutem, longoque & uario rerum usu comparatam ualidam ac stabilem prudentiam animique robur incredibile, tum expeditam atque efficacem rei militaris scientiam, præ cæteris omnibus tanto muneri maxime idoneum iudicabant, quamquam grauis & proclinata senectæ usus excusatione non nihil reluctaretur, summus belli dux (quem Imperatorem olim Romani uocabant) communi omnium suffragio declaratus est. Ei legatus siue adiutor additus Bertramus Sestadius, qui cum id officij, quod priuatis quibusdam de causis uereretur, ut sibi cum summo belli duce sat bene conueniret, recusaret, in eius locum Franciscus Bulonius, patria quidem extraneus, sed affinitate cum Holsatis contracta non plane ab illis alienus, & ante id quoque tempus regie militiæ ascriptus, à Ranzouio est nuncupatus, & mox per prin.

principes approbatus. Exinde spectatos fide ac virtute viros, & autoritate gratiaque pollentes, unà cum designato belli duce, principes è suis binos quisque elegerunt, qui equitum peditumque, quotquot eorum confluxissent, delectum agerent, ut que coram ipsis in trium pariter principum uerba sacramentis dictis militari more sese obstringerent. In his regis nomine destinati sunt, Nicolaus Ranzouius, praefectus arcis Steinburgi, & Holgerus Ransencranzius senator regni Danici: à duce Iohanne, Otho à Tinnen & Gaspar Bocuoldius: ab Adolpho, Ranzouij duo, Nicolaus cognomento Luscus, & Paulus summi ducis belli filius. Quaestores praeterea illis adiuncti, qui rem pecuniarum eo bello administrarent, cum quibus continuo illi ad copias profecti sunt. Henricus quoque Ranzouius ijs, quibus abs rege negocium datum erat, in dele-

*delectum primum ter quinquies mille
 thaleros iussu regis per suos adnumera-
 uit, cum maior argenti summa in tan-
 ta properantia confici ab eo non posset.
 Post eos consiliarij belli creati sunt, quo-
 rum id esset officium, locorum situs in-
 spicere, hostium consilia explorare, spe-
 culatores emittere, annonam militarem
 eiusq² in castra conuentionem procurare,
 de captiuis quaestiones habere pœnasq³ su-
 mere, quibus locis, quoq³ tempore hostes
 inuadendi essent, conuenientes deliberare,
 initisq² suffragijs statuere, & quæ alia ex
 usu belli commodoque forent, prospicere o-
 mnia & administrare, ne toties principes
 interpellandi essent. Hi fuerunt nobilium
 honoratissimi quiq³, & autoritate atque
 ætatis dignitatis que prerogatiua maxi-
 me insignes uiri, ipse imprimis Iohannes
 Ranzouius eius belli delectus dux, eius que
 filius Henricus, Breda, Christophorus
 & Mau-*

& Mauritius Ranxouij, Bertramus &
 Benedictus ab Aleuelde, Helgerus Rosen
 cranzius, Bertramus Sestedius. Ab illis
 postea in consilium euntibus tres legionum
 praefecti adhibiti sunt, Volfgangus Schö-
 nesius, Gulielmus Valtherthumbius,
 Reimarus à Valde, uetusque ille militum
 praefectus Christophorus Trisbergius, qui
 praelio Dracenburgensi quanquam fuga-
 tus inclaruit. De com meatu decretum fa-
 ctum, quando copias numerosas satis &
 ualidas haberent, ne praebendo eo suppor-
 tandoque oppidani & incolae ditionum
 suarum ultra, quàm necesse foret, graua-
 rentur. Id autem propterea fuit constitu-
 tum, quod metuerent, ne forte uoluntarij
 plures, quàm uellent, ad eius belli famam
 excitati conuolarent: quorum postea ta-
 men supra quingentos etiam ad exitum
 usq³ belli, Iacobo Blanchenburgo & A-
 scanio ab Fiolle ductoribus, castra secuti
 sunt.

sunt. Præter hæc placuit etiam, incolæ &
 coloni Holsati in Dithmarsiam ut ne ab-
 ducerentur, sed, in omnem incertæ fortu-
 næ & dubij Martis euentum, ad fines di-
 tionis obsidendos seruandosq; relinqueren-
 tur. Nicolaus itaque Ranzouius, in arce
 Steinburgo præfectus regius, uir sanè ut
 augusta senili facie canisq; decentibus su-
 spiciendus, ita eximia consilij grauitate,
 inueteratâq; usu longo prudentia rogata,
 patriæ imprimis salutaris, & disciplinæ
 militaris artisq; haud quaquam imperi-
 tus, quod multos in Italia annos ordinibus
 ducèdis præfectus Caroli Quinti stipendia
 fecerat, cū Crempermaris & Uilstermar-
 sis, qui sub præfectū eius sunt, ad Albim
 fluum eius loci custodiam agere iussus
 est. Henrico autem Ranzouio seniori, qui
 potiozem ætatis uirilis partem in armis
 contriuerat, belloq; eo, quod Christianus
 Dania rex cum Lubecensibus gessit, ab
 Olden=

Oldenburgico comite captiuus factus, posteaq^{ue} uertente se belli fortuna dimissus fuerat, ad occupandas custodiendasq^{ue} Eiderae fluminis ripas Phrisy & Eiderstaddenses, alij que ducatus Slesuici & Holsatiae incolae plerique, attributi sunt.

Naues insuper apparatus omni nauali & armamentis militariter instructas, ad eam expeditionem se collaturum rex designatus promisit, quae ex Dania soluentes in Albim traiceret, et ab ea quoq^{ue} parte securitatem socijs praestantes, hostibus omnem nauigandi eius fluminis, recipiendiq^{ue} in portus amicas finitimorum puppes, facultatem eriperent. Ideo enim tam prouide & caute haec instituebantur, ut inclusi undiquaq^{ue} Dithmarsii erumpere nullibi & euadere, aut auxilia ab exteris submitti possent, commeatusq^{ue} & alia bello gerendo necessaria importari. Deinde, si forte praeter spem omnem & expectationem,

tionem, ut sunt belliuarij & ancipites casus, ab aduersante fortuna, incommodum acciperetur, ij ad limites circumquaq; dispositi subsidio ut essent, quò ab ingruente ui hostium protegere sese, illosq; repellere, et praelum renouatis denuò uiribus instaurare ualerent. Ad eundem usum & per Fioniam Iutiamq; nobilibus, ut instructiū paratumq; equitatum ad quemlibet belli dubij euentum haberent, quo mox, ubi accerferentur, ad edictum eius conuolarēt, abs rege designato imperatum est. Percommode quoq; inter Hispanum Gallumque reges pace facta, ex praefectis nonnulli, qui soluto eo bello mittebantur, in eam conditionem principum iussu conducti sunt, si ij opera eorum uti hoc bello necesse haberent, de eo literis certiores facti cum turmis cohortibusque, quas ducerent, statim transire & accedere ad eos maturarent, praesidioque, ubi

cunq; ipsi uellent, adessent. Sic Iohanni etiam
 Barnero, quem supra memorauimus, argentum numeratum, quo equites
 quingentos conscriberet, & alij item equi-
 tum praefecto, quo totidem. Timebatur
 enim si alias tum maxime, ne, ipsis in Di-
 thmarsia subigenda occupatis, motus ali-
 quis ab externis ducibus repente excitare-
 tur, quod essent, qui hostilem in principes
 animum gerere haud falso existimaren-
 tur: urbesq; praeterea finitima suspitione
 non carerent, quasi, ut Dithmarsis com-
 modarent, per Holsatiam tumultum mo-
 turi essent. Quapropter haec omnia ita cu-
 riosè providebantur, ut, si quis siue mo-
 tus siue bellum alicunde ingrueret, iustas
 in promptu copias haberent, quas oppo-
 nerent, conatumq; omnem & uim ho-
 stilem ualidis obiectis armis retunderent
 atq; reprimerent: ita ut in utrumq; pa-
 rati confirmatiq; essent, & in Dithmarsia
 bellum

bellum gerere, & illatum alicunde propulsare. Arces item omnes per Holsatiam impositis praesidijs munitae sunt, tormentaq; aenea bellica post tergum tot relictæ, quot iusto exercitui, si opus foret, sufficere possent, ut in omnem belli euentum abunde prospexisse, & sapienter consuluisse sibi uiderentur. Ex eodem quoq; principum conuentu ad comitem Oldenburgicum litterae perscribebantur, cum id commodissime facere posset, cohortes militum tredecim siue quindecim Albim traiceret.

Constitutum quoq; communi suffragio, ut singuli e principibus tormenta sena campestria & bina muralia (pluribus enim indigere se non arbitrabantur) cum apparatu & instrumento omni necessario in aciem adducerent, itemq; plaustra octo. Fossores praeterea mille cõducti, pontesque nauales plures comparati, & commeatus eiusque subuectio assatim procurata:

nempe, ut singuli arcium per Holsatiam
 praefecti, certum & praefinitum annonae
 militaris numerum, quotidie ad exerci-
 tum in castra mitterent. Verebantur e-
 nim principes, ut ciuitates, haud aequis a-
 nimis id bellum moueri ferentes, permissu
 re suis essent, ut commeatum adueherent.
 Postremo omnia, quorum in bello usus est,
 quaeque in tanta celeritate confici potue-
 runt, pro re & tempore diligenter sunt co-
 parata. Nam longiorem interponere mo-
 ram minimè omnium consultum uideba-
 tur, cum nuncijs crebris & rumoribus quo-
 tidie adferretur, agrestes magno studio &
 labore pertinaci, undiq; sese commu-
 nire, & fossas uallosque indies perducere. Neq;
 enim consilia principum ita prorsus occul-
 tari & regi poterant, quin haud obscure
 intelligeretur, quid molirentur, & quo
 tenderent, & ipsi praeterea principes sibi
 persuadebant, omnes hostium conatus &
 uim

vim celeritate praeueniendam & oppri-
 mēdam esse. Atqui potuisset bellum, cum
 cura consilioq; & rerum omnium admi-
 nistratiōe expeditiore, tum impensis mul-
 tō leuioribus inferri ac geri, nisi tanta A-
 dolphi festinatio interuenisset. Is enim, siue
 solus, siue iunctis cū alijs viribus hostes ag-
 grederetur, in celeritate una maximā vi-
 ctoriae spem & fiduciā collocauerat. Cate-
 rium rex, ut Nortorpam in colloquiū sibi
 ueniēdum statueret, haud facile potuerat
 adduci. Id extranei quidam praefecti, per
 omnē aetatem armis assueti, militiēq; ani-
 mis inquietis dediti, effecerant, cum per
 homines ad id subornatos metum regi
 incuterent, rem periculi plenam esse di-
 citantes, inermem ad hostem armatum
 ire. Asserebant enim, de machinationi-
 bus, quae in regis exitium aperte fierent, se
 cōpertum habere, quod praefectis quibus-
 dam scirent potestatem literis factā, contra

regem copias conscribendi: quæ tamen li-
 tera postea intercepta eos uanitatis coar-
 gauerunt. Huius gregis hominum in prin-
 cipum aulis magnus est numerus, & u-
 berrimus semper prouentus, qui peruersis
 & malignis præditi ingenijs, uitijsq; ad-
 obruti, cum uirtute uera emergere non
 possint, prauis innixi studijs & uersutia
 scelerata audaces, calumnijs, & delationi-
 bus aliorum in principum fauorem mali-
 tiosè sese insinuant, & his inuidiam con-
 flando, illos in suspicionem uocando, odiaq;
 et discordias passim miscendo, ex aliorum
 iniurijs et oppressione ad opes ingentes an-
 helant. Et sæpenumerò improbis eorum
 uotis improbius multò fortuna aspi-
 rat, apud principes etiam uigilantes &
 non malos, quando ferè fit, ut falso sed cal-
 lide conficta, & ad rem presentem accom-
 modata, si suspiciouim paulo uerisimilem
 mouent, profunde animis aculeos figant,

ha-

hereantq³, & agrè euellantur, ut ueris lo-
 cum relinquunt. Eisdem artibus & uete-
 ratores illi imponere regi, iam tum pri-
 mum regni habenas excipienti, in animū
 sibi induxerant, in que spem ueniebant, si
 succedentibus dolis inter principes sangui-
 ne coniunctissimos similitatem discordiā-
 que accendissent, fore, ut bellum inter eos
 diuturnum contraheretur, quod illi pro a-
 nimi sui libidine administrantes ducen-
 tesque, ut fideles & industrij ministri, ex
 eo honores gratiamque regis aucupari &
 locupletari nimium possent. Sed hac, quan-
 quam astute & perfidiosè concepta te-
 chna, unius uiri solerti industria & cura
 detecta, & planè subuersa est. Henricus
 enim Ran Louius iunior (quem subinde
 uicarium regium appellamus) mirè tem-
 perato dextròque ingenio, & animo nun-
 quam intermisso præditus, studiosè regem
 edocuit, propterea fieri iactarique hac ab
 i 5 illis,

illis, ut dissidiū bellumq̄ alerent, quod quò
 diu turnius esset, eò ampliores fortunas &
 opes se consecuturos sperarent. Esse enim
 homines alienigenas & aduenas, qui ut
 suum nihil & propriū peregrina in terra
 possiderent, ita planissimè scirent, se iactu-
 ram nullam facere posse, sed potius, subor-
 tis certaminibus intestinis & discordijs, ex
 qualibet rerū perturbatione, noto artificio,
 honores & diuitias immēsas captare, quò
 rebus quietis & trāquillis aspirare nequa
 quam possent. Etenim sicuti anguilla, nisi
 aqua agitata & limo turbata, haud ca-
 piuntur, ita illi, nisi statum Reip. intertur-
 bent consilijs suis, quod illis solis & uolupta-
 ti & commodo est, in suos casses pradam
 cupitam pellicere non possunt. Præterea
 habere se apud Adolphū & fratrem suū, et
 alios plerosq̄ propinquitate et necessitudi-
 ne sibi deuinctissimos, tamen si princeps qd
 inopinatū & alienū à fide moribusq̄ suis
 (quod uti crederet haud posset persuaderi)

animo secū agitaret, illos tamē neutiquā,
 ut exequeretur, esse permissuros. Deniq;
 Italico aut Hispanico more agere, et aliud
 fingēdo simulādoq;², aliud animo occultare,
 malūq;³ & exitiū alteri subdola amicitiae
 specie machinari, inter cōiūctos imprimis
 arcto cognationis et sanguinis uinculo, hi-
 sce in Cimbricis oris minimē omniū usita-
 tū esse. Quib; rex persuasus fidē habuit, seq;³
 in uia dedit. Usq;³ adeo tamē fraudulēta et
 insidiosa illorū fabrica profecit, ut maior
 intēriorq;³ à rege cūctis in reb; cura adhibe-
 retur, & is quingētis stipatus equitib; Nor-
 torpā ueniret. Adolphus autē duobus saltē
 leuib; uehiculis, quibus iumenta excisis
 genitalibus celeritati insuefacta iungūtur,
 aduectus est, utq;³ post uulgatum, non mi-
 nus de insidijs, quā rex, sibi metuit. Sed
 hunc uanum timorem & suspicionem in
 se ipse mox redarguens uerbis confutauit.
 Nam seipsum allocutus, Non sum, inquit,
 ignarus generis & sanguinis nostri, nos

inter nos ne cogitamus quidem illa, tacebo, quod faciamus: At si in Italia alijs'ue terris, quibus id frequens & uulgare est, essemus procreati, fortassis alter alteri minime consideret. Equidem si illi maligno iuxta & callido hoc ausu obrinuissent, in colloquium mutuum à principibus ne esset uentum, potuisset grauior inde motus exurgere, & forte conatus eorū successu nō caruisset, qui hoc modo irritus fuit. Solutio conuentu duces illinc uterq; discedunt, hic Rendesburgum, ille in arcem Gottorpam, belloque se ambo parant, isthac omnino spe & opinione, quod coram interesse uellent. Rex autem designatus Segebergam cum Ranzouio uicario suo, qui iam tum arcem eam praefectura nomine tenebat, sese contulit, ubi cum diem unum atq; alterum substitisset, relicto illic comitatu penè omni, Coldingam Iutiae oppidum curribus, quos singulos cantherij terni ob celeritatem

leritatem traherant, properè contēdit. Ibi
 namq; ex Fionia & Iutia omni nobiles es-
 quis viris que militariter instructi, ut mil-
 le & quingentos numero ex aquarent, ad
 omnem belli casum literis regijs euocati,
 conuerant. Quibus lustratis, quod exciti
 paruissent, rex gratias egit, & quia eorū
 opera, nisi opus foret, hoc bello uti non cogi-
 tabat, statim demisit. Caterū in regno,
 ut post tergum pacata & tranquilla ibi
 relinqueret omnia, quæ opus erant, consti-
 tuit, apparatusque castrensem & suppel-
 lectilem, nec non omnia, quibus ad iter &
 bellum indigere posse uideretur, prolixè si-
 bi comparauit: perscriptis antè ad Henri-
 cum Ranouium literis, uti se properè cer-
 tiorem faceret, quando copia progressura
 essent. Eo deinde die, qui festā Pentheco-
 sten antecessit, Segebergam præcipitante
 uespera redijt, fueratque eadem hebdoma-
 da magnæ partis militum equitūque dele-

delectus habitus, & stipendia præbita. Supererant autem, qui sub præfectis, Volffgāgo Schonuesio & Reimaro à Valde merebant, ij uniuersi per dies festos lustrati sunt. Ex itinere cum præter arcem Gortorpam rex iter faceret, inter principes fuerat constitutum, ut die Mercurij insequenti Penthecosten in pago Hohenuestede conuentum agerent. Et ut commodius rex interesse posset, triduo antiè Nouomonasterium se recepit, & postridie eius diei turmā prætoriam suam recensuit, & munera distribuit. Vexillum Georgio Raute-no, præcipuæ in Dania nobilitatis uiro, ferendum tradidit, & Iohannē Trusiū Daniæ prætorio præfectū (quæ Marescallum uocant) eius turmæ equitū magistrū creauit, cui legatū siue uicariū adiunxit, Ioschimū Brochtorpiū Holsatū. Sub eo equestri signo supra quadringentos stipendia faciebant. Sextodecimo autem calendas Iunij ex

nij ex constituto principes, cum oratoribus
 & consiliarijs suis, dicto loco cōueniunt. Ibi
 postridie consentientibus suffragijs decretū
 factum, ut quinto post die uniuersæ equi-
 tatus peditatusq; copia, quāta quāta iam
 coisset, in fundum hostilem in Dithmar-
 siam ducerentur. Inde rex in castellum si-
 ne pradium Melbechianū Henrici Ran-
 zowij secessit, quartumq; in diem usq; illic
 est commoratus. Eodem in conuentu lite-
 ra quoq; quibus bellum Dithmarsis prin-
 cipes more militia denunciabant (quas
 nonnulli ab antiqua Romanorū consuetu-
 dine feciales appellant) cōfecta, & triduo
 ante, quā fines eorū hostilis exercitus in-
 grederetur, per tabellarium regium perlas-
 ta sunt. Ea litera ad quadraginta octoui-
 ros, penes quos ex omnibus pagis delectus
 totus terræ procuratio fuit, & uniuersos
 Dithmarsie incolas, decimo quinto calen-
 das Iunij datae erant, & in hunc mo-
 dum.

dum conceptæ. Quandoquidem sibi, legiti-
 mis dominis & magistratui diuinitus i-
 p̄sis constituto, impie & sceleratè non so-
 lum non obtemperarent, contumaciterq̄
 aduersarentur: sed indignis quoq̄ modis
 crebro & intemperanter iniurijs grauibus
 contumelys que incessissent, nec amplissi-
 mæ quidem maiestati dignitatibusque suis
 impudenter parcentes: homines sibi sub-
 ditos magnis frequenter damnis affecif-
 sent: passim prædas egissent, caedes fecissent
 pacem publicam turbassent: ut nimirũ,
 cum eos in subiectâ ditioni suæ oram, quæ
 sacra terra appellatur, incursantes, nulla
 neq̄ religio, neq̄ pietas continere & abster-
 vere potuerit, quin ipsas ædes sacras, cade
 nefarie inibi perpetrata, funestarent: nec
 non alia multa abominanda crudeliter
 & malitiosè commisissent, in omnibus illis
 nulla iustitiæ æquitatis ueratione habitæ:
 neq̄ ipsi etiam aut ius administrare, aut
 alibi

alibi datū admittere uoluissent: quæ qui-
 dem longo hæctenus tempore essent tolera-
 ta, ut manus à profuso sanguine puras &
 innocentes haberent: nunc cum patientia
 sua & mansuetudine turbulentos & sedi-
 tiosos eorum conatus, ac petulantiam into-
 lerabilem, ad eò non frangi aut imminui
 uiderent, ut etiã magis magisq; in dies au-
 gescerent, neq; spes esset amplius eos quic-
 quam pro sanis facturos, se uarijs eorum
 iniurijs & uolentia multiplici insigniter
 lacesitos compelli, bello ipsos aggredi, &
 (adiuuante cœptum Deo) ad imperata
 faciendâ uini iustâ cogere. Ita enim factu-
 ros sese, quod officij sui esse agnoscerent,
 ut obsequentiissimos ditionum suarum in-
 colas ab iniustâ uini & oppressione defende-
 rent, cædes, rapinas & incursionses auer-
 terent atq; depellerent. Veruntamen tam
 graui, & prouocata & merita uindicta,
 supplicioq; de ipsis sumendo, supersedere

k multo

multò maluisse. Quo circa hæc ipsis, quam
 quam ut in rebelles subditosq; sibi id ne-
 cesse non fuisset, à se auxiliaribusq; suis mo-
 re militia denunciata esse uoluisse, quò fi-
 dem suam omni ex parte integram & li-
 beram præstarent, ad ea ut sese animosq;
 suos præpararent. Hic nuncius, per quem
 principes literas miserunt, diu multumq;
 reluctatus est, ne id munus subiret, quòd
 usitatam agrestium uiolentiam & furorẽ
 reformidaret: sed quia ob maleficium per-
 peccatum aliàs capitali supplicio afficien-
 dus erat, minis metuq; mortis præsentis su-
 scipere coactus est. Eas igitur sigillis tri-
 bus regis ducumque obsignatas, & ad
 bacilli cãdidi cuspide suspensas, Heidam
 munitissimum terræ illius oppidum, ubi
 incole castra statim locauerant, & qua-
 draginta oclouiri de more conuentum ce-
 lebrabant, perferens, ut erant annexa ba-
 culo, uni ex magistratu de facie sibi noto
 in ma-

in manus tradidit. Vulgato autem de literis hostilibus rumore, plebs indignabunda & fremens, tumultu facto & incondito clamore sublato, tabellarium ad necem poposcit: sed is à quadraginta octo viris furori insanientis vulgi subtractus, et à morte seruatus est. In priuatam enim domum seducto, dum de responso principibus dando consultarent, ne omnem humanitatis affectum penitus exuisse uiderentur, et haberent, per quem rescriberent, epulum praeauerunt, & postea in iuta reduxerunt. Reuersus duodecimo calendas Iunii literas ab agrestibus ad principes retulit: quarum tenorem, quàm potuimus commodissime, stylo Latino ita expressimus.

Literas uestras, serenissime rex & illustrissimi duces, animis inuitis accepimus, quibus significatis, nos causis grauibus ad inferenda nobis arma permoueri, ut ui subacti, id quod iure debeamus, obtē-

peranter uobis præstemus, & imperata faciamus. Ad ea submissis animis non inuaria respondemus, quod in Dithmarsiam iuris quippiam uobis competat, id nequam nos uobis largiri aut permittere, sed esse nos membra inserta Ecclesie Bremensi, eiusq; diœcesi & territorio subditos. In cuius præsulatus tutela & protectione, adiuuante feliciter Deo, per quadringentos amplius annos fuimus, & huc usq; manere perseuerauimus: id quod demonstrari uerissime potest, eiusq; rei gratia per Pontifices maximos, Imperatores & reges, collatis diplomatis munificentissime sumus communiti. Neq; equidem de uobis, uti Christianis & laudatis semper principibus, ac summo clarissimoq; prognatis stemmate, eam unquam spem animis concipere potuimus, quando quidem nobis nulla nobiscum est controuersia: fore, ut contra fas piūmq;, contra ius & æquum, aduersus

sus literas & monumenta nobis data, sigillisq; confirmata, per maiores parentesq; uestros reges & principes, imò aduersus publicam ac graui pœna in sacro imperio Romano sancitam pacem, aureamq; bullam, tanta armorum ui & truculentia, (ut ante oculos, proh dolor, uidere est) nullo prius iudicio conuentos armis nos inuaderetis: sed multò magis humanissima quæq; admnicula & patrocinium, uicinitatem que commodam & beneficam, semper nobis promissimus. Etenim si quod inceptum nostrum iniquum, si qua ullo delicto noxa à nobis contracta fuisset, iustis & legitimis locis appellari & conueniri potuimus debuimus que, ubi ex iuris obligatione sape iudicio stetimus, & nunc stare potuissimus. Quò sanè casu satis superq; à quo iuri subiecti sumus, & quo abundantius uobis satisfiat, ut antea semper fecimus, ita nūc quoq; ui ac potestate harum

literarum, ad omne iuris æquitatis que ar-
 bitriū nos offerimus. Quod si huius quoq;
 præter spem nostram, rationem nullam ha-
 bueritis, & certum fixūque animis uo-
 bis sederit, nos ditionēq; nostram (ut aper-
 tē liquet) ui opprimere, uxores liberos que
 nostros, uiduas & orphanos, in interitū et
 perniciem internecionēq; misere adigere
 atq; impellere, manus que ad eō uestras no-
 stro innocentium cruore & sanguine con-
 taminare, nos Deo optimo Maximo, sum-
 mo Imperatori & protectori nostro, cau-
 sam nostram cōmittere oportebit. Eum i-
 taq; serijs & ardentibus uotis noctes diesq;
 implorabimus, ut sanctā suam pacem cle-
 menter nobis largiatur, & quoniā uestra
 omniū que nostrū corda in sua habet ma-
 nu & potestate, ea sacro diuini afflatus sui
 numine gubernare & regere dignetur, ut
 uos clemētissimi illustrissimique principes,
 ab instituto hoc minimē quidē pio disceda-
 tis,

tis, neq₂ tam atrox uobis malum, tam' que
 immanē sanguinis profusione, admittere
 collibeat: sed, ex ingenita animis excelsis et
 generosis uestris bonitate atq₂ clemētia, exitum
 finem' que prudenter consideretis, quō
 utrorumq₂ ditiones, cum uestra, tū nostra,
 incolaq₂, uidua, orbi, coniuges liberiq₂, funditus
 no euertantur & pereant, sed in pa-
 ce ac tranquillitate, iuxta diuini numinis
 uoluntate, conseruentur: cui uos reueren-
 ter commendatos uolumus. In calce harū
 literarum, ut fieri solet, subscriptum erat:
 Quadraginta octouiri Duhmarsia admi-
 nistratores, eiusq₂ incola uniuersi, regis du-
 cumq₂ pro equitate omni studiosi et obser-
 uātes. Undecimo calendas Iunij equitū pe-
 ditūq₂ copiae uniuersae, quae quaternas tur-
 mas & legiones ternas efficiebant, horam
 circiter nonam antemeridianā in pagum
 Oerichstorp, non procul oppido li Zohoacis
 Storam fluuium, conueniūt, aderatq₂ rex

ipse & duces. Ibi inuito consilio ex usu mili-
 tia decretum est, quo ordine exercitus in-
 grederetur, & inde mox procedi cœptum.
 Primi omnium antecursores, quibus ex le-
 gionibus singulis per sortem delectis id ob-
 uenerat, agmen antecedere, eos insistens
 uestigijs ala equitum Mauriio Ranzo-
 uio duce insequi, inde cum fossoribus mi-
 nora tormenta campestria trahi, post ea
 duæ Schonuessii & Reimari legiones ince-
 dere. In medio prætoria turma regis du-
 cum' que conspici, eæ' que instructa quasi
 ad prælium acie iunctim sese inferre, hinc
 legio Valtherthumbiana succedere, postre-
 mō Blancenburgy turma cum Theodori-
 co ab Holle, qui & ipse centum circiter du-
 cebat equites, agmen claudere. Hoc insti-
 tuto ordine cum mouisset exercitus, eodem
 die, priusquam sol occideret, in finibus Di-
 thmarsie, in pago Aluerstorp castrame-
 tatus est. Erant autem copia omnes, equi-
 tum

tum circiter quaterna millia, pedittum si- 4000 equi
 gna quina tricena, cum primum in hosti- re
 cum peruentum est. Accessit postea cum 50 signa
 cohortibus quinis denis Antonius comes pedum
 Oldenburgicus, ut ita demum signa pedi-
 tum quinquagena impleta sint. Legioni-
 bus praefecti erant, Volfgangus Schonue-
 sius, Gulielmus Valterthumbius & Rei-
 marus à Valde. Equitatū ductabāt Ioa-
 chimus Blancenburgius, Mauritius Ran-
 zonijs Cay filius, & Theodoricus ab Hol-
 le, praeter praetorianos regis ducum que
 praefectos, qui erant, Iohannes Tru-
 danus, Bertramus Sestadius & Benedi-
 ctus ab Alenelt, Vexilliferq; Adolphi
 Gregorius ab Alenelt. Porro milites trans
 riuum, qui pagum praeterfluit, tentoria fi-
 gere, equites pagum occupare. Nocte uerò
 ea, quae insecuta est, excubias egerunt co-
 hortēs duæ cum equitibus ducentis, exci-
 tatusq; in castris tumultus ab octodecim

agrestibus, cū in equites excubitores bombardas disploderent, neq³ tamen detrimentum ullum inferrēt. Nam uenit miles quidā in castra trepidans, nunciauitq² in hostes stationē uigilū impetū facere. Quo rumore excitatus summus dux belli, cū filio Henrico explorabundus prouolauit, sed de aliquo hostiū motu nihil cōperit. Ab his postea, qui diurna praesuerunt custodie, unus ex illis, qui turbae nocturnae causam praebuerāt, interceptus est. Multi quoq³ postridie, quā eo uentū est, ex armentis hostiū equi bouesque abacti, unde, ut fit, utrinq³ nonnulli aut cāsi aut capti sunt, et circūiacentes aliquot in propinquo casa et turguria, per milites, quanquā inuissos, facibus illatis exusta. Eodem die, quibus tractanda explicandaque belli rationes commissae erant, indicto cōuentu in consilium inuere, habitaque cum praefectis de faciēdo belli initio deliberatione, est constitutū, ut

ne prius castris excederetur, quàm de consilijs rebus que hostium explorato esset cognitū. Itaq; de captiuis, quotquot eorū intercepti in manus uenerant, per tormenta quæstiones habitæ, & qui de hostium rebus cognoscerent, speculatores emissi sunt. Ad nonum autem calendas Iunij ipsi delecti belli consiliarij, ducta secum præsidio legione Valterthumbij, & ala Blanchenburgiana, in agrum hostilem è castris profisciscuntur, ut omnem undiquaque oram oculis subiyciendo circumuecti speculentur, quibus locis hostes adoriri, ex usu belli quamprimum & quàm commodissimè conficiendi sint. Tres enim omninò auspicandæ oppugnationis rationes inueniebant, ut aut Tilebruggam, aut Hammam, aut denique Meldorpam aggredierentur: quod tribus locis illis planè solis (quæ firmiora erant Dithmarsie propugnacula)

cula) itinera essent, quæ ex campestri terra suu in palustrem ducerent, eam que ob causam agrestes maiore præ cæteris studio & cura, præductis fossis uallisq; & aggeribus proiectis, communiuerant. Principio igitur Tilebruggam aduunt, quo loco Dithmarsii secundum amnis præterlabentis traiectum uallos aggerem que pro se excitauerant: quæ tamen munitio adeo ualida non erat, ut maiorem uim militum incurfantium sustinere posse uideretur: Ibi cum intelligeretur, ex castris hostium plaustra aliquot rerum uariarum, quas tutius asportare cogitarent, suppellectili onusta, in interiorem plagam sese recipere, Henricus & Mauritius RanZouij patrueles minora tormenta campestria, adiunctis scloppettarijs, in collem editione perducunt, & abeuntium terga globis emissis persequuntur, sed stragem nullam faciunt. In hos uicissim agrestes denas circiter

citer pilas minoribus tormentis adigunt, et ipsi quoq; damni nihil inferentes. Erant tum milites, eorum que ductores & signiferi, ad conferendum cum hoste manus prompti animis & alacres, utq; oppugnationis signum daretur, postulabant, sed summus dux belli iniussu principum pugna aleam subire abnuit. Quoniam enim munitio ea transcensu facilis apparebat, & ipse summa inueterataq; militaris experientia dux, naturam militum nouerat, primum eorum impetum, qui plerumque acrior & feruidior esse, ac postea, & tadio ex molestia castrorum concepto, & imminutis temporis diuturnitate moraq; animis, paulatim elanguescere solet, in oppugnatione difficiliori periclitari uolebat. Quamobrem hinc Hammam discedunt, quod oppugnaculum, cum situ ipso, tum incolarum operibus, omnium eius terrae munitissimum erat. Quippe densis id stru

Etis

Elis aggeribus fossis' que præcinctum, &
 ædificata in super turricula agrestes dili-
 gentissimè uallauerant, quia in palustrem
 (ut dictum est) oram aditum frequen-
 tem præbebat. Quò illis propinquanti-
 bus, Dithmarsii impulsis tormentis in-
 gentem pilarum grandinem in eos iacula-
 ri, uehementer' que detonare, sed nocere ne-
 mini: qui cum uicum munitioni subie-
 ctum proximè incendiissent, in castra re-
 uerterunt. In hac terra hostilis & muni-
 tionum inspectione, perito eorum lo-
 corum uia duce usi sunt, homine Di-
 thmarso, cui Splitteringo nomen erat,
 qui cum in ditione ducis Adolphi feras
 glandibus interfecisset, ante sesquiannum
 captus, eo' que temporis interuallo ad eum
 usum in custodia habitus fuerat. Po-
 stero die, ut eius quoque situm & fir-
 mitatem contemplarentur, Deldorpam
 eunt, itineris' que monstratores secum
 du-

ducunt, quendam natione Holsatum, qui propter id oppidum habitauerat, & bello ineunte, ut ita dissimulata fuga agrestes eluderet, carro argilla onusto effugerat, & Bartoldum Petri Dithmarsum. Is erat patria exul factus, quod in actione, qua ei de legitima cum popularibus fuerat hereditate, cum iniquis iudicum sententijs circumuentus iniuriam sibi factam putaret, ad Camerae Imperialis iudicium prouocasset. Ad id uero oppidum nihil memorabile gestum, siquidem unicus tantum equus confossus, & à Reinholdo Ruabeo, patria Dithmarso, qui in Gallia olim inter Germanos equo meruerat, magne audaciae & roboris uiro, in loachimum Brochcorpium Holsatum, breuiore bombardae manuaria dissipata, quales cingulis appendi solent, impetus factus est. Reuersi postridie
ad

ad principes explorata referunt, & summus dux belli in tabella descriptum exhibet, quo pacto et ordine, aut Tilebruggam, aut Neldorpam, alterutram earum inuadendam censeat, ut q̄ de eo deliberetur. postulat. Tribus enim omnino locis (ut sapius diximus) quibus in interiorem oram palustrem aditus pateret, aggredi hostes decreuerant, in quæ agrestes maximis operibus munita omnem vim suam & robur contulerant, firmisq̄ uigilum & tormentorum præsidijs singulis noctibus custodiebant, ut ibi de patriæ libertate, de salute et fortunis suis suorumq̄, quoad quicquam illis uirium ad propugnandum superesset, ad extremum usq̄ cum hoste dimicarent. Hammam uero omnes firmiorem munitioremq̄ existimabant, quàm ut facile expugnari posset. Sub idem ferè tēporis punctum nuncius à Nicolao Ranzonio in castra uenit, Antonium Oldenburgicum copias

copias suas Albim eo die, cōtra Vedelam
 oppidum, traiecturum, adferens. Quapro-
 pter statuitur, ne prius castris, aliquā mu-
 nitionem hostilem oppugnaturi egredian-
 tur, quàm is aduenisset: datisq; ad Nico-
 laum literis Henricus Ranzonius signifi-
 cat, quibus locis comiti cum suis pernoctan-
 dum sit, utq; fœno, auena & uino, dono
 præbitis honoretur. Exinde disceptatur in
 consilio, ad utrius primùm oppidi expu-
 gnationem tentandam milites educere,
 consultius sit, Tilebrugga an Meldorpa.
 Hanc eligit summus dux belli, quæ caput
 regionis habebatur, eiusque consilij sui
 rationes reddit. Omnes, inquit, qui ante
 hoc tempus Dithmarsia bellum intule-
 runt, graui & accurato consilio, quod loci
 summam notitiam tenerent, id oppidum
 primùm omnium, ut caperēt, adorti sunt.
 Etenim cū in umbilico penè terræ situm
 sit, inter duas eius partes, quas à cœli
 plagis

plagis Suderstrant & Norderstrant inco-
la uocant, in quibus duobus omnino locis
omne robur & uis eorum consistit, eo occu-
pato disiungi & segregari hostes perspicie-
bant, ne in una castra uires suas conferret,
& coniuicti animis maioribus, & spe fi-
ducia que certiore uictoria, repugnarent
illis, seque defenderent, quos direptos facilius
per partes opprimere & debellare possent.
Namque praeter oppidum latus riuus trans-
uerso Oceanum influit, ita ut haud ma-
gno negotio & impendio prohiberi queat,
ne ab una parte laborantibus alijs alij ab
aduerso latere auxilio aduolent. Praeterea
comperit non est omnibus, qui bellicis artibus
& usu ualent, milites primo statim impe-
tu, dum animi uires que integrae sunt, nec
laboribus ullis aut molestijs grauioribus la-
befactae & eneruatae, & ardua & diffi-
cilia quaeque subeunda ducere, utilissi-
mum & tutissimum esse: ne dum minu-
tis

tis lenibus' que in rebus conficiendis ocium
 teritur, temporis longioris tadio affecti, a-
 lyls' que difficultatibus pressi, animi eorum
 & spiritus frangantur. Denique nec il-
 lud quidem oscitanter nobis cogitandum,
 magnam milites. facilis ab hostibus repor-
 tande victoria, spem & fiduciam fouere,
 quod in homines agrestes, & rei militaris
 imperitos, praliaturi sint: ideo que ani-
 mos, ad primum pugnae discrimen &
 congressum, maximè audaces & arden-
 tes allaturos. Atqui si in munitioris
 loci oppugnatione, consertis manibus, su-
 periores hostibus fuerint, ad reliqua po-
 stea, qua minus ostendent periculi & dif-
 ficultatis, eos promptiores & confiden-
 tiores habebimus. Sin in loco non ad-
 modum firmo oppugnando, quàm pro-
 digiosis corporum uiribus, quanto peri-
 culi & mortis contemptu, quanta ani-
 morum rabie & pertinacia, se patriamq;
 l 2 suam

suam defendant, periculum fecerint, de ar-
 dore & fiducia pristina plurimum ipsis
 decessurum, quis non uidet? Proinde ad
 bellum ex sententia quàm felicissimè ter-
 minandum (quod Deus optimus maxi-
 mus faxit) ego unum id maximè omnium
 expedire arbitror, ut potius in inuadenda
 Meldorpa, oppido satis munito & firmo,
 primum militum, necdum ullo casu im-
 minutam & retusam agilitatem expe-
 riamur, quàm ad infirmam Tilebrugga
 munitionem subeundam conferamus at-
 teramusq₂. Aduersus ea Breda Ranzo-
 uius, uir sapiens & eloquens, acriter disse-
 rebat, inter cætera, quibus diuersum per-
 suadere conabatur, sic inquit: Etenim
 non semel à maioribus nostris id oppidum
 infeliciter esse tentatum, usq₂ adeò, ut eo ir-
 rito conatu non solum de uniuersa victo-
 riæ spe depulsi, sed, ingentibus etiam acce-
 ptis cladibus, turpiter fuga salutem qua-
 rere

rere coacti sint, ex annalibus nostris constat. Et quanquam fuerint, qui illud vi expugnatum in suam potestatem redegerunt: tamen id occupatum adeò nihil illis profuit, ut postea ab hostibus ad internecionem penè cæsi, maximè fœdam & luctuosam calamitatem subierint. Itaq; ne, simili temeritatis exitu, clade aliqua insigni ab infida fortuna mulctemur, infauisto maioribus & ominoso loco primas exercitus vires non periclitandas esse, sed Tibruggæ, quæ debilior & minus minusq; communita est, ut, haud magno labore & periculo superari & capi posse, nemo desperet, admouendas suadeo. Nam si semel milites prosperè cum agrestibus manus contulerint, ad reliqua strenuè & audacter conficienda reddentur multò paratiores atq; agiliores, & quantum ipsis fiducia ac alacritatis accreuerit, tantum hostibus detrahetur: qui, eo loco à nostris

occupato, armenta greges' que suos in interiora terræ recipere cogentur. Quod meū consilium si uobis (uti opto & spero) probabitur, ea hostium munitio breui momento, & non magno labore & iactura militum, in manus nostras deueniet. Aliquot enim equitum peditum' que signa ad Henricum fratrem meum, qui Eidora fluminis ripas cum magna incolarum manu custodit, noctu transmittite, ut is cum suis traiecto amne à tergo in hostes irruat, & nos à fronte adoriemur, ita haud difficulter & laboriose (Deo conatum nostrum prosperante) occupabimus. Erat hic Breda princeps senatus & oratorum apud Iohannē ducem, magnæ que autoritatis & nominis uir, cum ipsa grandis ætatis prærogatiua, tum quod longo rerum usu & experientia iudicij exquisiti, prudentia' que perspicacis senex euasisse crederetur, facundiaq; polleret.

polleret. At in bello & militia idem minus felix habebatur, quod ab ijs olim, qui duce Georgio Schoneichio, Caesaris iussu, Phrisia oppidulū Dam obsidione cinxerant, cum ad eam soluendam cum copijs à Christiano Dania rege missus esset, captus fuerat. Caterum uicit tunc praeualuit que summi ducis belli sententia, ea que à rege designato principibusq; & ceterorum quoq; suffragijs est approbata: sic ut discedens ille è consilio diceret, exitum esse declaraturū, uter eorum melius dixisset. Nam de fratre noctu accersendo quod suaserat, id ita est consutatum, uiris illis agrestibus, & insuetis ignarisq; rei bellicae, fidendum nō esse, praesertim eius loci incolis, qui, si foris (quod Deus omen auerteret) malignante fortuna minus prospere bellum gereretur, erectis in libertatem animis res novas molituri uiderentur. Quocirca de-

cretum ex principum iussu factum, ut eo ordine modo q̄, quem Ranzonius belli dux (ut diximus) ex exacta scientiæ militaris arte & disciplina præscripserat, Meldorpana oppugnatio susciperetur. In primis impedimenta omnia sarcinæ que in castris, sub præsidio equitum quadraginta & peditum circiter mille, relinquerentur: is tumultuum præfectus imperaret. Binæ deinde cohortes Tilebruggam contenderet, earum latera tegeter Blanchenburgus cum equitibus ducentis: totidem item cohortes Hammam equitibus totidem stipata irent, quibus præficeretur vicarius Blanchenburgi. Id enim summo & haudinani consilio ita erat constitutum, ut duobus locis illis eodem tempore, nempe horam circiter ante, quàm Meldorpa oppugnationem ordirentur, in hostes impetus fieret, ut eo uario tumultu in diuersa distracti hostes ignoraret, quò suis subsidio

conuolare, aut ubi potissimum periculo occurrere oporteret, eaq³ ratione uires eorū disjungerentur. Neq³ sefellit postea opinio. Nam qui ijs locis erant, cum hostes ad se ire cernerent, aliorum opem implorabant, & accensis (ut conuenerat) ignibus significationem faciebant. Pontes præterea nauales, cratesq³ sexagena unà ducerentur, quem ad usum plaustra præsto essent. Ternæ legiones, Schöneshio, Reimaro à Valde & Ualtherthumbio ductoribus, à latere Boreali, prope tuguriolum subiectū oppido, irruptionem facerent: quos cum ala sua Theodoricus ab Holle comitaretur.

Et his Bartoldus Petri uiam demonstraret. Oldenburgicus cum legato summi ducis belli, Francisco Bulouio, in partem australem, relicto ad latus pago Vimbergo, oppidum uersus iter caperet, idq³ ibi à tergo inuaderent. Ipsum, cum peditatu equitatuq³ suo antecedentem, cum turma

sua Mauritius Ranzovius insequeretur:
 essetq; illis via dux Holsatus ille, quem ad
 Meldorpam domicilium habuisse, posteaq;
 effugisse memoravimus. Principes cū duo-
 bus signis urbem contra progredierentur, i-
 ta tamen, ne sub ictum tormentorum sese
 darent, ibiq; consisterent. Quatuor cohortes
 ad tormenta praesidio maneret, quibus
 in colle facinorosorum suspendiis infami
 constitutis, ea aggeribus uallisq;, ex crati-
 bus aggesta terra excitatis, munirent. Po-
 stremo, quae prima legionum peruenisset,
 iudicium excitatis ignibus faceret, & si
 pars quaequam munitiones transgredere-
 tur, ut reliqui certiores eius fieri possent,
 principes vicinam oppido molam (quod ge-
 nus his locis usitata uento, in exerta lon-
 giuscule brachia delato, circumaguntur)
 illatis facibus succenderent. Dum haec a-
 gerentur, quarto calendas Iunii Olden-
 burgicus ad Hogassam pagum copias suas
 recen-

recensuit, unde collectis uasis cum postri-
 die mouisset, eodem die propè uicum Tins-
 butteliu[m], qui ab Aluerstorp dimidio di-
 stat miliari, in hostico cōsedit, quintis iam
 castris eò perueniens. Sub idem tempus ad
 principes Sebastianus Ersamenus Lu-
 beicensium legatus, quibus erat à secretis,
 in castra uenit. Is ciuitatis sua nomine,
 si rationes ulla miri possent, ut, pacatis
 utrinque animis & pace facta, ab armis
 discederetur, se intercessurum offerebat,
 permissu' que ducum Hammam mini-
 strum suum misit commeatum expe-
 tens. Quem datis eum in usum lite-
 ris impetrauit, quibus agrestes arrogan-
 ter subscripserant: Nos summi duces,
 praefecti, & administratores belli, nunc
 temporis Hammæ commorantes. E-
 ius autem minister cum sub praesidio,
 quò tutior esset, eò deduceretur, le-
 ui cum hostibus contracto certamine

pugnatum. Ceciderunt ex Dithmaris nonnulli, ex Holsatis unus duntaxat ignobilis & gregarius eques, & ictus præterea glan-
 de nobilis Lunenburgicus, ex familia Spor-
 chia, sed uulnere non lethali. Ersamenus
 uerò, quia intelligebat, principes oppugna-
 tionem propediem auspicaturos, nec pro-
 pter intercessionem suam quicquam in-
 termittere uelle, liberè tutoq; abeundi ac-
 cepta licentia, castris excedens domum re-
 uersus est. Itaq; ut statutum erat, postri-
 die calendas Iunii, uergente in occasum So-
 le, horam circiter sextam castris exitum
 est. Primi uiam ingredi fossores, eos comi-
 tari ala Theodorici ab Holle, cum cohorti-
 bus quaternis, inde tormēta curulia pro-
 moueri, post ea pontes nauales uehi, hinc
 prætoria inferri signa, postremò legiones
 ternæ succedere. Inter eas præibat Schon-
 uesiana, hæc in medio Reimarus à Valde
 excipiebat, extrema occupabat Valter-
 thum-

rhumbius. At summus dux belli Ranzo-
uius, cum signis quatuor & magistro ca-
strorum progressus, secundum collem dam-
natorum supplicijs designatum uallos, a-
lia que subitaria munimēta, quā potest
occultissime, perficit. Porro Schonuesius,
cum fossoribus nonnullis & uia duce Bar-
toldo Petri, primus pontes nauales tradu-
cit, & ad hostium munitionem penetrat.
Eum reliquæ duæ legiones & equites
Theodorici ab Hollen insequuntur. Sed
nimia usus festinatione Schonuesius, dum
sperat, antequam dilucescat, se pontes ia-
cturum, in extremum uitæ periculum
cum legione sese præcipitat. Ubi enim o-
mnem itineris difficultatem eo adminicu-
lo iam superauit, & uia dux Bartoldus,
quod ab una munitionis parte hostes ue-
hementer tormentis infestarent, acceden-
tes, ut equum ascenderet, quem pedibus
abies à tergo reliquerat, esset retrogressus,
per

per militem Dithmarsum, opinione decli-
 nãdi ictus tormentorũ, in profundas fossas
 cacasq̃ uoragines abducitur. Inde militi-
 bus, collotenus absorbenibus undis, ferè e-
 natãdum fuit, ad eò ut mirũ sit, quomodo
 emerferint. Enimuerò nisi Theodoricus
 ab Holle, cum turma sua superatis fossis eò
 aduolans, palantibus maturè opẽ tulisset,
 uniuersa ea legio occidione occisa fuisset. Is
 in difficili & periculoso illo certamine, quo
 milites, quod, madefacto aquis puluere py-
 rio, sclopettis uti non possent, bis ab agresti-
 bus reiecti sunt, traiecto pila crure uulnus
 accepit. Schornesius quoq̃, dum optimi
 simul ducis & militis fortissimi munus se-
 dulo implet, suosq̃ cum uoce tum exemplo
 incitans, framea in hostes strenuè rem ge-
 rit, breui aneo tormento, quasi semisalco-
 ne, traicitur: ex quo uulnere quarto post
 die mortem obiit. Nec mora, reliqua mox
 succedunt legiones, atroxq̃ illic & cruen-
 tum

rum ualde oritur certamen, quò diu acci-
 piti, ad sesqui horam circiter dispolis con-
 tinenter utringq; tormentis & bombardis,
 acerrimè pugnatum est. Tandem uerò Di-
 thmarsii exhausti uiribus, pedemq; referen-
 tes, in fugam sese coniiciunt, milites per mu-
 nitionem subeūtes in oppidum irrumpūt.
 Dum hac incerta equato discrimine pu-
 gna duraret, mola ad oppidum, uti con-
 uenerat, iniecto igne per Henricum Ran-
 zouium incenditur, ut eo conspecto signo
 Oldēburgici accedere, socijsq; subsidio ueni-
 re maturarent. Ita namq; erat constitu-
 tum, ut tribus simul locus oppidanos ag-
 gred erentur, à latere Schonnesius, à tergo
 Oldenburgicus, à fronte Ranzouius sum-
 mus dux belli, cum rege & principibus.
 Cui rei optimo consilio instituta, præ-
 ter fiduciam mora allata est, dum il-
 li lentius, quàm res exigeret, iter fa-
 ciunt. Ferunt, penes milites eius moræ
 culpam

culpam fuisse, qui progredi aliquandiure
 cusauerint. At Iohannes RanZouius &
 Urisbergius, dum in fossis super adis Schon
 uestiani laborarent, directis prius in hostes
 impulsis que tormentis uniuersis, pedestres
 quatuor exhortati, cohortes ex constituto
 recta in oppidum impetum fecerunt. Ipse
 RanZouius ingentis indomitiq; animi &
 inuictæ fortitudinis præclarus dux, ut legio
 nē in profundo luto fossisq; hærentē oppor-
 tuno & tempestiuo auxilio subleuaret, e-
 quo se in pedes demittēs, prima in acie in-
 ter milites audacissimè dimicauit. Eo ete-
 nim modo milites nonnihil cunctantes pu-
 dore simul & æmulatione accendi posse pu-
 tabat, ne se summum ducem belli pedibus
 in hostes intrepide uadentem destituisse,
 minusq; strenuè & confidenter secuti esse
 perhiberentur. Neq; enim decepit opinio.
 Nam mox concitato uehementer inuecti
 impetu milites, pellendisq; agrestibus per-
 tinaci-

tinaciter incumbentes, tametsi hi mem-
 bris torosis lacertisq³ grandibus, & uiribus
 indefessis, quantum à uiris fortibus in ex-
 tremo salutis discrimine posuis fieri præ-
 stariq³ potuit, obstinatissimè pugnarent
 propellerentq³, nec stationes suas, quam
 quisq³ sortitus esset, fuga deserere: sed corpo-
 ribus tegere cogitaret, cum ne uno quidem
 confecti uulnere ad terram statim proni
 caderent: tamen nudato tandem propu-
 gnatorum corona superatoq³ uallo, & por-
 tis refractis, in oppidum irruerunt. Quo
 expugnato portisq³ reclusis, confestim A-
 dolphus tribus quatuorue comitatus equi-
 tibus inuehitur, post eum rex cum ala præ-
 toria & Henrico Ran Louio, inde utraque
 ducum turma. In primo irrumpentium
 furore & impetu, quicquid in oppido e-
 iusq³ circuitu reperiū, trucidatū est, uiaq³
 omnes, plateæ & domus, cruore sædata &
 funeribus repleta. Nec ipsis quidem sæ-

minis parsum, cum multæ earum ab in-
 dignante milite interficerentur, plures op-
 pido exigentur. Nam & tunc, cum casti
 spoliarentur, & antea exploratò erat cog-
 nitum nonnullas ex ipsis inducas armis
 uirisq; immistas, supra quàm animus mi-
 liebris & natura ferret, pro stationibus
 præliatas esse, fœminamq; unam milites
 duos unum post alterum cultro confodisse.
 Ita incredibilis libertatis patriæq; amor,
 omnem innatam eo in sexu molliem &
 formidinem superauit. Ceciderunt autem
 in ea oppidi expugnatione, ex Dithmarsis
 circiter quadringentos, ab altera parte, &
 qui in pugna cæsi sunt, & post ex uulne-
 ribus obierunt, penè centum: inter quos
 fuit Iohannes Strugmannus Danus, mi-
 litum præfectus. Occubuit quoq; Wolffgan-
 gus Schonnesius, uiri diximus, constanti a-
 nimo & egregia fide dux, et Danielis Ran-
 zoni præfecti militum signifer graui-
 ter

sauciatus. Enimvero, nisi segnis ea militum
 in accelerando intercessisset cessatio, & quo
 decretum erat modo, triplex eodem tempo
 re inchoata fuisset oppugnatio, conclusis un-
 diquaque agris nullam effugiendi paruis-
 set uia, & ad unum omnes, quot quot in
 oppido essent deprehensi, in hostium manus
 deuenissent. At qui equitum incursum as-
 uersa oppidi parte eieci in fugam sese effu-
 derunt, eò deflexere, quò Oldenburgicus cum
 suis aduentabat. Hi signa nouem expli-
 cantes, uicena circiter tormenta grandia
 secum ductabant, & cum elabendi uiam
 aliam nullam conspicerent, rectè in comi-
 tem ibant. In quos equitatus delatus impe-
 tum fecit, Mauricijq; Ranzouij ala ad tre-
 centos eorum cecidit, & tormenta prae-
 rea parua grandiaq; quinque & uiginti, &
 magnam uim pulueris ad tormenta impellenda
 perfecti signaq; non pauca ademit. Ita tertio
 nonas lunij ante horam undecimam diurnam

Meldorpa capta & expugnata est, eiusq²
 propugnatores & incolæ, partim interfe-
 cti aut capti, partim fuga elapsi sunt. Ste-
 tere aliquantisper instructa acie in oppido
 milites, quod a prestes ad amniculum quæ-
 dam ex fuga confluere conglobariq² nun-
 ciarentur, sed ipsi (ut dictum est) per im-
 missos equites disiectis, permissum militi-
 bus ad direptionem & prædam discurre-
 re. Hi uero ingruente uespera oppido egres-
 si, prope illud septentrionem uersus foris
 confederunt, intus remanentibus equiti-
 bus. Oldenburgicus in pago *Amesphurto*
 in australem à *Meldorpa* plagam teten-
 dit, nec procul inde *Mauritius Ranzo-*
nus. Ie sequenti die, propter contentionem
 inter equites peditesq² ortam de præda,
 quam omnis generis opimam & uariam
 (nam eò accolæ, ut in locum tutiorem, ad
 primum belli motum opes fortunâsq² suas
 omnes contulerant) nacti erant, in oppi-
 do mora

domoratracta est. Milites enim, quia suo potissimum periculo & labore eius diei uictoria steteret, dum ipsi propter perpetuas interiacentes fossas equis adactis hosti cladem inferre non possent, exclusis equitibus prædam quoq; omnem sibi uendicabant. Sed eo graui & periculoso tumultu (uix enim præfectorum interkursu & obtestationibus contineri poterant, ne ad arma consternati in sese uerterentur) principum imperio atq; autoritate utcunq; sedato, constitutum, ut postridie uniuersa copia oppido Brunsbuttelio admoueretur. Id uero, quod meliora essent capta consilia, in tertium diem reiectum dilatum que est. Quippe Reimarus à Valde cum cohorte una, & Blanchenburgus cum equitum ala, ad Nicolaum Ranzouium Albis fluminis ripas tenentem missi, ut iunctis cum eo uiribus, quando summus belli dux à fronte cum maiore exercitus mole expu-

gnando Brunsbuttelio incumberet, ipsi à tergo impressionem facerent. Namq; hostes circumuallatos undiq; facilius opprimi, & intercluso ita aditu, ne reliqui Dithmarsii subsidio & suppetiis ferendis aduolarent, prohiberi posse iudicabant. Hiigitur Dithmarsia egressi, capto per Holsatiam circuitu, ne id, quod agere animis destinauerant, ab agrestibus animaduertetur, ad Nicolaum perueniunt. Interea temporis castra inspecta, mortui collecti numerati que sepultura traditi sunt, obiter que deliberatum, de impedimētis quid ageretur, & porro hostes, qui in Hamma alijs que locis Dithmarsia altioribus sese communiuerant, quomodo essent inuadendi. Schonuesij quoq; defuncti cadauer, quemadmodum ipse uita excedens rogauerat, in Holsatiam asportatum, & honorifice, ut decuit, hzohoe tumulatum est. Deduxerunt equites quadraginta, quos prin-

principes ad id muneris obeundum delege-
 rant. Quia enim agrestes vias omnes &
 itinera, ut commeatum intercluderent,
 positis diligenter ubique custodijs obsede-
 rant, uerebantur, si cadauer forte interce-
 ptum in manus eorum peruenisset, ne in
 id more suo saeuitiam immaniter exerce-
 rent. In eius locum Christophorus Urisber-
 gius legioni praefectus est. Hunc principes
 designauerant, & tamen si omnium sepe
 animi in Danielem Ranzouium, fortem
 & egregium uirum, essent proclinati, cum-
 que, ut praecleara generis nobilitate & sin-
 gulari militia studio conspicuum, praefectu-
 ra ea dignissimum iudicaret: tamen is
 in gratiam regis, etiam refragantibus no-
 nihil militibus, ipsi praelatus est, ne per
 Ranzouios omnia eo bello stare & ad-
 ministrari uiderentur. Porro ex ca-
 ptiuis cognitum, habuisse agrestes clan-
 destinum in castris principum speculatore,

qui ipsis retulerit, constituisse principes nocte ea, quæ expugnationem Meldorpa anteceffit, modicum militum equitumq; agmen Tilebruggam mittere, qui ibi hostes congregiendo distinerent, reliquas uerò copias omnes quæ occultissimè ad Hammã inuadendam ducere. Quamobrem misisse eius oppidi defensores habitatoresq; eadem statim nocte ad Meldorpanos, quæ ea nunciarent, & tam præsentis imminente periculo ex pacto opem implorarent: eorum autem è numero quingentos, omni armorum genere pro more suo instructissimos, uix diu oriente Sole, eò profectos esse. Ea uana opinione delusi agrestes, impellente procul dubio diuini numinis ira, & ad pœnam iam pridem meritam uocante, suum ipsorum oppidum præsidio eo detractò nudarunt. Ex quo intelligitur, quàm salubri & utili consilio decretum fuerit, ut, emissis nonnullis copijs, inuadendi illas munitiones

Species

species agrestibus præberetur, qui hoc modo
 decepti alij alijs opem maturam, ut ne-
 cessitas postularet, ferre nequiverint. Ete-
 nim est credibile, si unum in locum conso-
 ciati omnes vires suas & robur contulisse-
 sent, potuisse eos aliquam fortasse cladem
 hostibus inferre, aut certè maiore conatu,
 & successu minus infelici sese defendere, et
 difficiliorem multò luctuosioremq; aduer-
 sarijs efficere victoriam. Tertio post captã
 Meldorpam die, summus dux belli cum
 cohortibus legionarijs, Oldenburgici, U-
 risbergij, & Valterthumbij, quibus cum
 ala sua aderat Mauricius Ranzonius, mo-
 tis castris oppido excedit, & ad rivulum
 quendam, ubi aquabantur agrestes, &
 munitionem fecerãt, haud procul Bruns-
 buttelio consistet. Quò cum propius acces-
 sissent, speculaturi, qua ratione sub exortã
 primum lucem rectissimè oppugnarent, e-
 quus Urisbergij, quò nehebatur, glande
 m 5 sclopetto

sclopetto emissa, interficitur. At postridie, qui dies erat septimus Iduum Iunij, prouecti ulterius secundum Albim, ut hostem aggrederetur, sabulosum & satis solidum inueniunt uadum, ubi nullum antea fuerat. Id conspicati agrestes, protinus desertis munitionibus fugam arripiunt: in quos adactis equis sese inferunt equites, & nonnulli quoque milites per circuitum uiam interceptantes sese obijciunt: ita ut illo etiam die ad quadringentos eorum caesi & profugati sint, signum unicum ereptum. Agrestes uero uehementer fuga institerunt, ut insequentium uim euaderent. Exant superioribus diebus plaustra militari annonae onusta ab his multa intercepta, fuerant que commeantibus ex castris admodum infesti, & imprimis nobilem regium puerum, ex gentilitio Qualiorum in Holsatia stemmate, à regina literas ad regem filium deferentem, duobus medium globis

lis transadegerāt. Neq; ex uulnere tamen
 statim uita defecit, sed ab eo infausto ipsi
 loco, qui circa molendinum fuit ad dimi-
 dium à Meldorpa miliare, in uliginem si-
 ue lacunam palustrem euadens, literas in-
 columes regi pertulit, altero que post die a-
 nimam efflauit, & Meldorpa humatus
 est. Ceterum summus belli dux, cum le-
 gione Oldenburgica Brunsbuttelium ad-
 ortus, id uicinitate, hominum autem fere ne-
 minem reperit, quod omnes capta fuga il-
 linc metu hostium profugerant. Nicolaus
 quoq; Ran Louius, ubi de consilijs sociorum
 accepit, cum Reimaro à Valde & Blan-
 chenburgo, ex Uilstermarsia finibus cos-
 pias eò statim traduxit. Blanchenburgi
 autem turmam summus dux belli, quò fir-
 miore illa praesidia tenerentur, ad princi-
 pes in castra remisit. At milites, cum
 tam prospera conatibus illorum fortu-
 na aspiraret, excurrere praedas que agere
 cepe-

cæperunt, imprimis Oldenburgici. Quo temporis momento, cum Valterthumbius quoq; cum suis superueniret, qui horis ante meridianis hostes anteuertens sese ipsis obiecerat, eaq; interueniente mora post socios nonnihil fuerat relictus, eius sclopettarij Oldenburgicis sese coniungunt, & iniussi in hostes progrediuntur, existimâtes, se agrestes penitus fuga disycere & concidere posse. Sed, quoniam horam circiter octauam aut nonam iam uespera præcipitabat, belli dux cum Oldenburgico alijs que præfectis reliquos milites educere noluit, uerum communibus suffragijs decreuerunt, sub primam exorta diei lucem omni illata ui hostes laceffere, pugnaq; aleam subire. In oppido itaq; belli præfectus cum Oldenburgico pernoctauit, Valterthumbius ad pagum proximum tentoria fixit. Eadem nocte Blanchenburgi uicarius cum ducentis equitibus ex castris prætorijs Bocelem-

celenburgū mittitur, ut, qui hostiū isthac
 fugiendomanus militum euaderent, eos i-
 pse turma sua exciperet conficeretq;. Quā
 ad rem & Mauricius Ranzouius, cum de-
 lecta trecentorum equitum ala, in loca ter-
 ra aridiora à patruo duce belli collocatus
 est. Itaq; in albescente cælo, paratis ad pu-
 gnam animis, statim moueri cœptum: sed
 hostium pars maxima iam noctu profuge-
 rat. Quadringenti circiter agrestes, cum
 puerorum imbellium et mulierum turba,
 ad casas duas, quæ tota palude & aquis pe-
 nitus circumfundebantur, confluxerant,
 ductisq; fossis, & subitarijs factis munitio-
 nibus, ex plaustris coactis, centonibus, stra-
 gulis, culcitris, aliaq; materia promiscua,
 ut quæq; fors obtulerat, intra eas aduersus
 hostilem uim & impetum sese continere
 & defendere parabant. Posteaquam au-
 tem legionibus undiquaq; circumdari, &
 quasi indagine se claudi conspiciunt, pro-
 tinus

tinus arma abiiciunt, & sine conditione
 ulla sese dedunt. Quos Ranzouius dux
 belli ubi uidet nudos atq; inermes maxi-
 me esse homunculos, subito rem omnem
 ad principes defert. Ea dum ita geruntur,
 rex cum Iohanne duce Holsatia superue-
 nit, atq; statim, subeunte generosum atq;
 sublimem eius animum commiseratione,
 ut data impunitate in gratiam recipiat, ca-
 lamitate & miseria illorum permouetur.
 Neq; tunc tamen certi quicquam de capti-
 uis decernitur, ademptaq; eodem die hosti-
 bus aenea tormenta campestria septem.
 Postridie eius diei, cum hanc ob causam
 in consilium esset uentum, res que mul-
 tum disceptaretur, duces ambo annis anti-
 misq; florescentes, cum nonnullis oratorum suo-
 rum (inter quos erant Breda Ranzouius
 & Bertramus Seftedius) facile permisif-
 sent, mox interfectos fuisse: ut nempe tam
 execrabili & saeva, nullamq; clementiam
 pro

pro merita ex gente prognati, tot præclaris
 & illustribus maiorum suorum animis,
 quasi inferiæ, essent mactati. Tandem uero
 cum Ranouus reuersus huic deliberatio
 ni interueniret, diceretq; crudele omnino
 & Tyrannicum esse, eiusmodi homines de
 ditios trucidare, eiusq; sententiæ rex acce
 deret, unanimes consensu est statutum: ut, pri
 moribus exceptis, qui in Holsatiâ traditi
 diuersis in arcibus, ad exitum belli custodia
 traderentur, reliqua multitudo acervatim,
 cum liberis coniugibusq; in naues collata Al
 bim traiceretur. Ita unius ferè hominis cle
 mentiore iudicio ips omnibus, uita impetrata,
 et tot animæ à præsentis morte seruatae sunt
 mandatumq; legato summi ducis belli, ut is
 eam rem procuraret, et missa iuramenti formu
 la, in quâ coceptis uerbis captiui iuraret,
 priusquam dimitteretur. Postea placuit mox
 omnibus, ut tempore pomeridiano in senatum
 redirent, consultarentq; redacta iam in
 pote-

potestatem australi Dithmarsie plaga, qua ratione hostes, qui in opposita ora boreali, collatis è omnibus suis uiribus, diligentissime sese firmissime que communiuissent, & extremam ibi fortunam suam periclitari statuerent, porro inuadere & persequi oporteret. Eodem tempore quidam ex statione uigilum Dithmarsicorū ad hostes transfugit, quò referente cognitū est. statuisse priori nocte agrestes, incenso per mulieres oppido, in castra pratoria repentino facto impetu inuadere, in quibus ad Steldorpam principes cum mediocri presidio remanserant: sed dum in itinere fuissent, oborto inter eos terrore, supra centum abiectis armis rebusq; omnibus in pedes se coniecisse & profugisse. Quare detectos animis perturbatos que ceteros incepto destituisse, & mox, quo uenerāt, regressos esse. Eius consilij, tametsi uani & irriti, haud absurda tamen fuerunt rationes.

Scie-

Sciebant enim agrestes, maximam copia-
rum partem fortissimamq; inde abductã
esse, eamq; duntaxat legionem prasidio ca-
stris relictam, quæ nuper in oppugnatione
Meldorpæ, amissis pluribus uiris egregijs
& fortibus, uehementer imminuta atte-
nuatãq; graue uulnus accepisset, ita ut eã
facile superari & opprimi posse, minimè
diffiderent. Præterea unico saltem hoc mo-
do, si eo accepto rumore hostes irritò cona-
tu ceptis absistere, & ad defensionem &
subsidium principum celeriter reuerti, co-
gerentur, se suis in supremo uersantibus di-
scrimine opem ferre posse, perspiciebant.

Neq; sanè abhorret omnino à uero, quem
admodum aptius utilius ue tum nihil ab
ipsis quiniuit excogitari, ita euentum quoq;
pro uotis feliciter potuisse respondere, si eo
modo, quo erat deliberata res, gesta & ad-
ministrata fuisset. Reuerso autè in castra
legato summi ducis belli, uehemens & tur-
bulenta

bulenta denuò de præda contentio exarsit,
 his, ut diuideretur, illis, ut uenderetur, fla-
 gitantibus. Et quanquam principes, quic-
 quid ad eos cum iure suo, tum equitatus
 prætoriani nomine, redire posset, id omne
 ultrò ipsis remitterent condonarentq; ta-
 men neq; ita subortus in castris tumultus
 compesci & cohiberi potuit. In eam des-
 mum ab omnibus sententiam itum con-
 sensumq; est, ut singulis ex decurijs singuli
 prædæ præfecti deligerentur, qui in castris
 ad partuendum interim exuuias mane-
 rent: eo' que pacto turba sedata est. Qua-
 re progredi, & hostem, donec omnino esset
 profugatus uictus' que, prosequi decernit-
 tur. Imprimis per delectos belli consiliarios
 hæc ratio inita & instituta. Oldenburgi-
 cus cum equitatu peditatuq; suo, & Mar-
 ricij Ran Louij turma, in principum ca-
 stra ad Meldorpam reuerteretur, ibi sub-
 sisteret, & tormentorum custodiam age-
 ret.

ret. Idibus deinde Iunij, cum primum diluxisset, hostibus simulato sese ostenderet, quasi Hemmingstadium, ad id oppidum oppugnandum, omnibus uiribus contendere, utamq; eo ferentem ingredi uellet, ubi Iohannis Danorum regis uniuersus olim exercitus caesus fususq; est: uti ita hostibus suspicio iniceretur, ipsos quoq; eadem uia illos aggredi cogitare. Pridie autem Idus terna cum principibus legiones, & ala Blanchenburgi, hora circiter tertiam uel quartam à meridie, recta Tilebruggam irent, eoq; in loco in hostes impetu facto irruerent. At his aduersatus Oldenburgicus consilium turbauit, qui morari in castris abnuuit, ut pro se quoq; aliquam bello gloriam sibi uenaretur, nec deses & quietus alieni laboris belli' que spectator in tentorijs delitesceret. Ex quo illud incommodi consecutum, quandoquidem facta commutatione Valterhumbium cum suis

ad castrorum tormentorumq; custodiam
 relinquere oportuit, & milites potando sese
 largius aliquanto inuitassent, ut plurimi
 ex ipsis in castris permanserint, nec dimi-
 dia pars, vexillum quisq; suum, sit insecu-
 ta. Quae res principibus causam praebuit,
 ut diutius in itinere haerent, dum reli-
 qui aduenirent. Milites enim, quotquot
 in uia iam erant, semel atq; iterum signa
 sistentes, progredi recusabant, ita ut rex
 uehementer incandesceret, diceretq; ad cir-
 cumstantes, nebulones eos facturos, ut bel-
 ligerare impostherum se paeniteret. Lube-
 ret quidem, aiebat, in bellica hac palaestra
 exerceri uersariq; diutius, sed eyciam ani-
 mo eas cogitationes. Soluta illis sunt stipen-
 dia, obligati sunt nobis, & has turbas con-
 citat: quid faceret, si nos obstructi ipsis aut
 obarati essemus? Enimuerò, de praeda
 quòd altercantur, ad nos quid attinet?
 Exinde imperatum signiferis, ut praelatis
 vexillis

uexillis ipsi progredierentur, quo uiso, mili-
 tes ad continuandum iter excitabantur:
 idq; eo ordine confectum. Primam aciem
 efficiebat ala Blanchenburgi, ei Urit Zber-
 gius cum legione Schonuestiana succedebat,
 tormentisq; duodenis minoribus, nec non
 pontibus naualibus uniuersis et fossoribus.
 In medio equitabant principes cum tur-
 mis pratorianis, eas reliquæ duæ legiones
 comitabatur, agmen claudebat equitatus
 Oldenburgicus. Iter uerò extendentes in-
 uetera castra ad pagum Aluerstorp di-
 rexerunt, quod illic pontes nauales non-
 nullos reliquissent, eoq; in loco aliquandiu
 sunt commorati. Ibi præfecti tribunis mi-
 litum & decurionibus denunciant, præ-
 dam posthac eius fore, qui eam ab hoste ce-
 pisset: eo tamē pacto & cōditione, ut ne an-
 te ad prædā discursus fieret, quàm hostis
 esset profugatus. Vix orta luce, relictis ca-
 stris Tilebrugge appropierant, quam du-

plici oppugnatione aggredi in consilio erat
 decretum. Ranzonius autem praefectus bel-
 li, comitantibus nonnullis, propius equo
 aduectus, speculatur, qua parte munitio
 hostilis tutissimè inuadi possit. Ea erat u-
 nicum saltem propugnaculum, aggere pre-
 ducto & palude uoraginoso fossaq; muniz-
 tum, ad quod unicus omnino erat aditus,
 in quem tormèta sua agrestes contulerāt.
 Gloriabantur illi, hostes suos eo loco saepius
 à se prostigatos & deletos esse, cum irrum-
 pere tentauissent. Quod si tunc quoq; Hol-
 sati incautius in eam se uiam intulissent,
 nec ipsi fuga deseruissent munitionem, for-
 tassis detrimento & clade aliqua insigni
 afficere potuissent. Aderant autem rari
 propugnatores, qui custodiae duntaxat e-
 rant relictī, cum reliqui decepti errore
 Hemmingstadium confluxissent, ut suis
 suppetias ferrent, in quos illic omni mole
 irruunt uros hostes credebant. Illi ubi uident
 hostes

hostes accedere propius, extēplo munitione deserta in fugam præcipites se conferunt: milites uerò gregatim ingruētes iter sibi ut aperiunt, aggeremq̄ demoliuntur. Subit inter primos ipse summus dux belli pluribus comitatus, utaq̄ facta penetrātes cum ad uicium quendam peruenissent, ibi nonnullos ex agrestibus offendunt, quorū parte maxima interfecta, ex suis quoque aliquot glandibus traiectos desiderāt. Interea cum ala sua Blanchēburgus aduenit. Habebat multis indicijs pro cōperto & explorato Ranzouius, pagum eum & oppidum Heidam nihil interesse, ubi hostes ex fuga resistere, & in arma sese colligere possent, præter unū amniculū, quē propter palus esset. At quia uineris monstrator nullus erat in promptu, (exploratores enim post tergum procul aberant,) eum filius Henricus Ranzouius, quo cum Haruardus Langius erat, submonuit, militem se ex

itinere allocutū esse, qui notam sibi uiam
 diceret. Hoc milite duce cum quinquagin-
 ta ferme equitibus eò contēdit, repertusq̄,
 quem diximus, amniculus desertus, quo
 tr. iecto, per nuncium Blanchenburgo si-
 gnificat, amniculum à se teneri, utq̄ acce-
 dere maturet, hortatur. Regem quoq̄ du-
 cesq̄ de eo certiores facit, qui non diu mo-
 rati, celeriter ultra amnem prosequuntur.
 Iamq̄ equitatus penè uniuersus transmi-
 serat, militum uerò pleriq̄ post tergum ab-
 erant longius, cum ad pernoctandum in
 oppido Heida, (neq̄ enim inesse quenquā
 arbitrabātur, qui contra se arma sumere
 auderet) loca atq̄ hospitia inter se sortiri
 instituunt: ortaq̄ inter cohortium turma-
 rumq̄ praefectos altercatio, cum neutri al-
 teris se permissuros contenderent, ut ipsi so-
 li oppidum tenerent. Quam contentionem
 ita dum emit Ranzouius belli dux, ut equi-
 tes peditesq̄ simul in eo pernoctarent, cum
 suis

suis in primis principes, deinde pars una e-
 quitum, altera militum. Est uero oppidū
 Heida celebri eius loci emporio, & adifi-
 ciorum structura atq; elegantiā, omnium
 in Dithmarsia ornauissimum, in quod in-
 termedium fere incolæ ex omni ea ora sta-
 tis diebus ad mercatum coeunt: solebantq;
 in eodem conuenire singulis hebdomadis,
 septimo quoq; die Saturni, quadraginta o-
 ctouiri, & negocia procurationis suæ ex-
 pedire. Huo permissu Ranzonij Iacobus
 Blanckenburgus & Ascanius ab Holle,
 qui uoluntariorum equitum duces erant,
 exploratum proficiscuntur, & nacti in i-
 tinere mulieres, quæ Blanckenburgo mul-
 sum porrigerent, ex ijs cognoscunt, uiros in
 oppido esse, cumq; castrorum praefectus
 propius oppidum adequitasset, cum eodē
 ad suos se recipiunt. Quaterna enim agre-
 stium signa eminens conspexerant, quæ in
 citato cursu se persequerentur: fastiq; po-

stea ipsi sunt agrestes, se in turri ministris
 sacrorum habuisse, qui capitis sui periculo
 ipsis affirmauerit, ducentos tantummodo
 aduenire equites, qua causa fuit tam au-
 dacis eruptionis. Hostes quoque post collem
 abditi ita latebant, ut conspici ab ipsis
 non possent. Ea quatuor uexilla cum
 paucis tormentis, qua secum aduexe-
 rant, ubi longius progressa sub equitum
 conspectum uenerunt, qui nuncio eo ac-
 cepto uix acie instructa, unaquaque seor-
 sim turma, ut eò acriorem in hostes im-
 pressionem facerent, constituerant, pedem
 referre cœperunt. Tum uerò equites, ada-
 ctis repente calcaribus equis, in uerten-
 tes terga agrestes inuecti prouolant, stra-
 gemque faciunt. Rex designatus cum
 equitatu pratoriano secundum collem,
 ad cuius latus laeuum palus erat, rectè
 à fronte contra locum eum, quo tor-
 menta ab hostibus erant collocata ir-
 ruit,

ruit, ipse primo in ordine decoris & fulgentibus armis generoso in equo conspicuus. Ad eius utrumque latus hinc inde Iohannes & Adolphus duces consanguinei sese inferebant, & ipsi ferè à fronte in tormenta euntes. Ioachimus autem Blanchenburgus, capto retrorsum ambitu, Adolphi turmam circumuectus, oppidum que petens, inter illud & equites prætorianos se medium cum alarijs suis constituit, ita ut hostium nemo ad oppidum penetrare posset. Itaque hi sermè omnes trucidati, ad octoginta saltem nonaginta uè circiter in paludem, quæ regia turma à sinistris erat, fuga elapsis: quanquam & eorum complures, dum interim sclopetarij aduenirent, ab ipsis interfecti sunt. Atque ibi spectare fuit, milites duos, cum bombardas displosissent, uni agrestium terga dare: nec medijs-

fidius

fidius inter arma & tela militaria in ex-
 tremis ponenda est hasta oblonga ei, qui
 probe scienterq; uti nouerit, quemadmo-
 dum hoc bello cognitum est. At sclopetta-
 ry, quoniam sequi recusando diu fuerant
 terguersati, plurimis que subsistentibus
 cunctanter admodum & segniter iter fa-
 ciebant, ipsi turmā pratoriam regis, dum
 ab altero latere hostem fugientem perse-
 quuntur, uulneratis equis non leui detri-
 mento affecerunt. In eo conflictu sortes im-
 primis et clari uiri, sub pratorio præsertim
 regis uexillo, aut illatis uulneribus saucia-
 ti, aut cæsi sunt. Iohannes Truzius Danus
 equitum magister, cum primum in hostes
 impetum fecisset, equo lapsus grauitè in
 pectore lancea uulneratus est. Nicolaus
 Truzius globo per corpus adactò traiectus,
 sed uulnere non lethifero. Ericus Pode-
 buschius, & ipse Danus nobili ortus sans-
 guine, ad latus regis glande ictus cecidit:
 eodemq;

eodem' que fato *Andreas* quoq; *Frisius* occubuit. Caterum dum fugientium passim uestigijs insistitur, saucij & exanimés abducuntur, ecce nouum agrestium signa sese in conspectum dant. Quæ ut longius sub incursum equitum patentem in campum prouherentur, uniuersa equitum turma post colles (ij omnino tres leuiter assurgentes nõ procul oppido imminent) sese recipiunt occultant' que, ne statim ab hostibus conspiciantur. Militum quoq; cohortes, quotquot iam aduenerant, composita ad prælium acie constituuntur, quos summus belli dux aliquandiu moratus sic cõtinuit, quò hostes ulterius sese effunderent. Illi cum tormentis suis alacriter oppido egressi, penè ad tormenta usque hostilia procedunt, uix triginta aut quadraginta passuum interuallo segregati. Ibi equites iterum sortem & egregiam gnauiter operam præstant, & in hostes irruunt. Regia tur-

ma

ma, ne per medias cohortes perumpere co-
 gatur, reflectit sese, & ad leuam oppidum
 prætergreditur. Reliqua signa pratoria &
 ala Blanchenburgi, idem uersus oppidum
 ad dexteram sese inferunt, ita ut ex hosti-
 bus nonnulli inter equitatum & milites
 medijs intercluderentur. Hi in pratum
 fossis & aggere paruo cinctum recedere:
 ibi que uiriliter & impigrè sese defendere
 usq; ad eò, ut, quatuor in illos signiferis im-
 petum facientibus, uni eorum signum,
 cum id trans fossam saltu subssecuturus
 in terram ante se fixisset, eriperent, ad
 reliquos aggerem fossas que contis trans-
 uolantes (cuius rei usu longo & assuetu-
 dine peritissimi sunt agrestes) sese eice-
 rent, eos quoq; cum socys in fugam com-
 pellerent. Id Adolphus conspiciatus, cum
 non procul inde equo insidens ad collicu-
 lum substitisset, cum paucis, quos ad cor-
 poris custodiam iuxta se habebat, aduo-
 lat,

lat, manu signiferos corripit, utq; in hoste
 sese conuertant, in clamat, in hac prorum-
 pens uerba: An uos, signifери atq; mili-
 tes, uiros armis exercitatos, & militia sem-
 per deditos, agrestibus & ignaris rei mili-
 taris hostibus, imò undiq; conclusis & iam
 propè uictis, tam turpiter terga præbere
 non pudet? uultis nouo dedecore & igno-
 minia culpam, quam dudum haud leuem
 in itinere progredi tergiuersantes com-
 misistis, accumulare & exulcerare? E-
 ste memores honoris & existimationis
 uestræ, sistite fugam, signa in hostes
 semiuictos conuertite, si noxæ pristinae
 & iniuriæ memoriæ, fortiter & in-
 trepide audendo, abolere & extingue-
 re cupitis. Quod si feceritis, fidem
 do uobis, quacunque nocte præterlapsa
 minus recte & obsequenter perpetra-
 ta à uobis sunt, condonata uobis o-
 mnia, & obliuioni perenni obruta
 & ob-

& obliterata esse debere. Quibus uerbis,
 ut conuersi hostibus ora uultum' que præ-
 berent, uix eos potuit adducere. Ipse inci-
 tato stimulis equo in globum agrestium
 perrumpit, & unum imprimis glande sclo-
 petto breuiore impulsa petit traycit' que.
 Is uerò, uulnere haud tardante, uicissim
 insurgens in ducem, qui totum armis sese
 exuerat, quoniam is dies, ut erat tum an-
 ni tempus, admodum esset æstuosus, iterz
 ' que longinquum, ut præoccupato amnicu-
 lo hostem suo cum bono & commodo an-
 teuerterent, nocte tota die que sine inter-
 missione confecissent, alteram præterea no-
 ctem ludendo cum rege in somnis fortè ab-
 sumpsisset, esset' que nonnihil, post primã
 in hostes impressionem, & æstu nimio &
 labore itineris defatigatus, in dorso supra
 coxendicem, qua spina coniungitur, eum
 alaparda (sic usitatum nostris illud ar-
 morum genus uocant) grauiter sauciat.
 Præuide.

Præuiderat hominem, auidum impetendi
 sui, in sano impetu in se proruerere princeps,
 et auersum prope latus equi sese paululum
 incuruans demiserat: id nisi fecisset, eo-
 dem loco fuisset lethaliter ab eo confossus.
 Eductus est prælio triyugo celeri curru,
 quod ad eò durum & immite esset uulnus,
 ut ex patente eius hiatu acceptum per os
 spiritum redderet: idq; ei in pago, non lon-
 ge ultra amnem, præsentis ope chirurgica
 alligatum, applicatisq; fomentis lenitum
 est. Quo animaduerso à militibus, quo-
 rum pars maxima iam confluxerat (nam
 duo circiter millia, ut animorum libidini
 morem gererent, ne pedem quidem loco
 mouerant, neq; quisquam ex illis huic pu-
 gnæ interfuit, quos scilicet omnes suspendio
 mulctatos in exemplum cæteris statui o-
 portuisset) quanquam & continuo labo-
 re uia, & æstu intolerabili, uehementer
 essent lassæ omnes, acri facto impetu in il-
 los

los irruunt, ita ut uniuersos inde propelle-
 rent. Ex his trecenti circiter angusto in
 loco, in quem incumbentium militum ce-
 leritate turmatim & perquam arctè e-
 rant conclusi, quasi in cumulo conferti re-
 stiterunt. In quos, ceteris cunctantibus,
 fortis & audacis animi miles, cum de
 plaustro axem duabus cum rotis & te-
 mone, quo tormentū fuerat aduectū, qua-
 si munimētum corporis ante se promouisset,
 machera siue spatha oblonga lataq;
 (quod genus ingentes gladij nostro seculo
 ualde usitati sunt, & qui eos gerunt
 milites, ambabus manibus regentes, hasta-
 riy miscentur) corpora metens primus ir-
 ruptionem facit. Nec mora, eum commi-
 litones audacter sequuntur, & quotquot
 agrestium ab ipsis non sunt interfecti, &
 cum trans aggerem aduersum precipites
 sese demitterent, aut in equites, aut cete-
 ros milites inciderunt, ita ut maxima ex
 illis

illis quoq; pars concisa et deleta sit. Interea temporis equestres turma in oppidum irrumpunt, sed quia hostibus illic detrimentum ferè nullum inferre poterant, eos que oppidani ex ædibus, quasi anates alias ueferas uolucres, certis & destinatis ictibus passim sclopettis petebant, mox inde sese recipiunt, cum quidem peditatus subsidio carerent. Atqui rectius fecissent, quando quidem ipsis, ut id facerent, non erat imperatum, si ea oppidi inuasionè plane abstinuissent. Supra ceteros enim, qui tunc aut uulnerati, aut cæsi sunt, Marquardus Rannouius unicus parentis sui filius, eiusq; familiae nobilis hæres ultimus, sub dorsum in uestica glande parua ictus est: ex quo uulnere nõ ita multo post Itzohæ fati concessit, & cadauer in patriam reuectum est. Durante eo ad Heidam certamine, Mauricius Ranzouius, simul ac flamas in sublime uolantes procul

conspexit, tormentorumq; disflusiones &
 bōbos auribus hausit, ab Hemmingstadio
 cum sexaginta equitum ala eò aduolat,
 oppidumq; contra sese opponit, ita ut, qui
 in oppido erant, si fugam capere uellent, e-
 labendi uiam nullam inuenirent, quin in
 equites incurrerent. Quo uiso Dithmarsii,
 quorum pars aliqua ad id usq; temporis,
 ceteris partim saltu ad terram missis, par-
 tim fuga elapsis, pertinaciter resistens lo-
 cum suum defenderat, uniuersi penitus in
 fugam sese effundunt, oram palustrem per-
 tentes, quæ fossis undiq; & paludibus cir-
 cumsepta, non facilem hostibus accessum
 præbet. Ipsi primo contuitu socij, & impri-
 mis milites, ignorare, sui an hostes essent,
 qui equos nacti eos conscendissent. Trecentos
 demum circiter agrestes, qui ex fuga eò
 declinantes deferebatur, Mauricius equi-
 tati suo ita excepit, ut labentes & humi-
 strati terram corporibus tegerent. Ab illis
 uicissim

uicissim Theodoricus ab Holle uulnere fatali confossus est. Ceterum agrestes, tamen si magna clade uicti dissipatiq², sola fuga se manibus hostiū eripuissent, in palustri tamen terræ situ ex fuga conglobati, & quasi uim omnem & impetum hostilem excepturi repulsuriq³, constiterunt, cum sole iam occidente ad uesperasceret. Quapropter dux belli Ranzouius mox equitatū eō contendere, & hostibus sese obijcere atq² obsistere iubet, dum ipse ad capiendum oppidum milites educat, ne interim à tergo in eos impetum facerent, ipsiq³ præterea milites ad illud inuadendum essent audentiores, quod pluribus statim locis incensum est. Inde uniuersas simul cohortes oppido admouet, etiam reclamantibus plerisque, quibus hoc consilium eius uehementer displicebat. At ipse nullis aduersantium clamoribus, de sententia & instituto dimoueri se se patiebatur, cū existimaret, nisi agrestes

oppido profligaret expelleretq³, tota ea nocte exercitum omnem quietem nullam habiturum. Tum primùm frequentes & terribiles reboantium tormentorum fragores & tonitrua exorta, cum & incendia in oppido, quæ ab iniectis facibus cæperāt, liberè lateq³ uagarentur, ut intrare hostes haud temerè formidarent, & coloni inessent uastis & lacertosus corporibus robustissimi, qui, uti in supremo uitæ discrimine, pertinacissime dimicabant, donec uniuersi, uel occisi uel concremati, mortem opterent. Quo oppido capto, milites mulsum & cereuisiam (ut uocant liquorem frumento & lupulo excoctū) nacti, ad reuocandas paulisper ea potione uires, siti & inedia & aestu & defatigatione penè amissas, uti cæperunt: sed non permissum, ut longiorem ingurgitandis illis in oppido morā facerent. Quandoquidem enim sol ex conspectu iam sese subduxisset, non uidebatur

debatur Ranconio exire esse, ibi lentius agere, aut commorari diutius, militesq; ad locum tormentorum, ad quæ relictus cum haud multis rex substiterat, reduxit: hostilia uerò tormenta conquisita, & in cumulum congesta, secum auexit, & Blanchenburgum, cum ala sua in extremis collocatum, tutari agmen iussit, donec castra posita, & tormenta constituta essent. Ita uno die ter in hostem irruptio facta, pugnae que trinae, & ipsae quidem acerrimae grauissimae que, confertae sunt.

Equites, nulla interposita laboris remissione, equis in se suis iter facientes, uiginti quatuor amplius horas in ediam sitimque patientissimè tolerarunt, adeò ut ex regis satellitibus unus, præ lassitudine animo deficiens, sub equum delaberetur, animam que redderet. Erant enim Meldorpa sub uesperam egressi, horam circiter tertiam aut quartam, noctem que

insequentem profecti totam exegerat, nec prius tentorijs collocatis quies fuit data, quam altero die sol occidisset. Equidem uix erat credibile, equos tanto conficiendo itinere laborem tantum, in eo praesertim canicularis syderis rabioso molestissimoq; ardore, perpeti & sustinere potuisse. Et fuerat aggressus ex itinere rex summum ducem belli, dum tjeidam properaret, ut, si consultum ipsi uideretur, siquidem multum spacij & uiae progrediendo iam emensi essent, multum laboris & molestiae pertulissent, uia paulisper abscederet & quiescerent. Id quod nonnulli, inter quos & antiistes Lubecensium erat, magnopere probabant, nec ineptè omnino aut futiliter suaderi uidebatur. Verùm dux belli, ueteri suo constanter innixus consilio, ut nullum hostibus sese colligendi confirmandiq; spacium daret, id aperitè regi dissuadebat, inter cetera ita inquiens: Sinemus ergo

ergo rei bene prospereq; gerendi occasionem
 manibus elabi? teq; rex inclyte, eo absces-
 su & mora, haud absimili fugæ & trepi-
 dationi formidolosa, rusticis fugitiuis ter-
 ga dantem conspiciemus? Ego certè malim
 nunquam in hanc lucem me editum, quã
 in tam secundo uictoriae cursu tantum de-
 decus sustinere et admittere. Ad quæ rex,
 sese assentiri & unà progredi uelle retulit,
 atq; sic eodem die pugnatum, et in pagum
 irruptio communi consilio facta est. At
 postquam in locum destinatum, quo rex
 cum paucis ad custodiam tormentorum
 remanserat, copia omnes equitum pedi-
 tumq; coierunt, oritur controuersia, ubi
 nam castra metari præstet. Nonnulli, quo-
 rum & equi & ipsi quoq; ad eò lassî, æstuq;
 confecti & excocti erant, uix ut progredi
 ultra & pedem figere possent, in hanc ma-
 nibus pedibusq; sententiã ibant, ut eodem
 loco castra locarentur. Illud uerò, quia

omnino in consultū erat, & tum rex ipse, tum summus dux belli improbabāt, quod is locus oppido propinquus esset, longiusq̄ inde exercitus, si manerent, adaquare cogeretur, & præterea Adolphus in pago Uilsa saucius substitisset, repudiatum est, decretumq̄ retrò Hammam ire, ibiq̄ fixis tentorijs noctem agere. Quod & factū est, positaq̄ ad Hammam secundum amniculum castra, iam iamq̄ nocte ingruente. In fronte aenea tormenta, postea peditatus collocari, inde equitatus ad exitū amnis succedere, propter summā equorum lassitudinem. Pro certo enim credebatur, agrestes insana animorum ferocia uehemēter tumētes, & temeraria quadam pertinaciq̄ confidentia plenos, usq̄ adeò ut æquo iniquo loco pugnam capefcere iuxta haberent, ne quaquā noctū quietē acturos, quin deniò in castra incursionē facerent. Insequenti nocte & oriente die altera plurimi passim præ-

præstâtes et generosi equi exanimati sunt,
 confecti ardore pridiano solis et laboris in-
 tolerãtia. Adolphus aut in castra, ubi sui
 tenderet, curru uehi se iussit, quò tutior ad
 exercitiũ esset. Eum rex cœnatus horã cir-
 citer duodecimã noctis comiter inuisit: &
 profecto grauiter admodum ex uulnere la-
 borabat, ita ut familiares eius & ministri
 de uita diffideret. Porrò in triplici eius diei
 prælio ex Dithmarsis, qui cæsi post inuēti
 numeratiq² sunt, præter eos qui saucij per-
 noctẽ reptando euaserãt, et postea expira-
 rũt, circiter tria millia occubuerũt. Ab al-
 tera parte milites, neq² laboris neq² periculi
 multũ adẽntes, paruo quoq² incõmodo affe-
 cti sunt, stetitq² potissimũ ea per equites ui-
 ctoria, quorũ pars modica cæsi, pars uulne-
 rati sunt, et in uniuersum tamẽ casorũ nu-
 merũ nõ supra trecetos fuisse constat. Inter
 clarioris nominis et ortus proceres, cũ quo-
 rũ antea meminimus, tũ Oldenburgicus
 comes

comes sub mēto glande ictus, summus praefectus belli Iohannes RanZouius fragmine pila resilientis supra genu, Iuo Reuentlo-
 uinus per pedem, Paulus Ritzerouius &
 Borchardus ab Aleuelt per crus uterq;
 Iohannes RanZouius iunior per lumbum,
 pilis minoribus adactis sauciati sunt. Eo-
 dem corporis loco et Gregorius ab Aleuelt
 globo traiectus, isq; quia initia uulneris ne-
 gligentius curata erant, nono post die Ren-
 desburgi uita decessit. In cuius locum post
 acceptum uulnus, quod uexillum turmae
 praetoriae Adolphi gereret, Ioachimus Rā-
 zouius successit. Baroni praeterea à Dono-
 manus perfossa, & legatus Iohannis Ran-
 zouij Franciscus Bulouius in pectore ha-
 sta uulneratus est. Ipse deniq; rex designa-
 tus in hac pugna fuisset glande interfectus,
 nisi Bertramus ab Aleuelt citato cursu
 irruens in eum, qui oculis in regem uersis
 colligans id facere destinabat, auertisset.

isq̄ illata sclopetto plaga Bertramum ita exercuit, ut sub equum caderet, & confisset omnino, nisi rex mutuam ei operam tulisset. Eadem nocte castra uigily diligētissimè munita sunt. Nam nouem circiter stationaria peditum cohortes in excubijs sunt collocata, & equitatus pro se quoque intentus haud negligenter rerum suarum curam gessit. Etsi uero exigua eo loco annonae copia fuit, milites tamen cereuisiam, quanta ad sitim restinguendam sufficeret, adepti sunt, eaq̄ per legiones & cohortes est distributa. Ex Dithmarsis postea confecto bello cognitum, si sclopettarios ineunte bello stipendijs conductos, quos contra naues Danicas (quarum supra mentionē fecimus) secundum Albim ad eas arcendas uniuersos constituerant, in tantulo temporis momento reuocare potuissent, uoluisse ipsos denuò fortunam suam periclitari, hostes que impetu nocturno in castra
illato

illato aggredi. Sanè id inceptum infeliciter
& calamitose ipsis cessisset. Quippe erat om-
nino planus patens que, & equorum u-
sui aptissimus, ante castra locus, & haud
difficiliter peditatus, qui iam omnis coiue-
rat, tam diu sustinisset agrestes, quoad ce-
quites uniuersi conuenissent. Quo fa-
cto, quotquot in id tempus eo bello Mars
reliquos fecerat, & ipsi quoque uniuersi
uita spoliati fuissent. Postridie eius diei,
propter equos oppido quàm defatigatos,
quies acta est, & nihilo tamen minus
in consilio deliberatum, quo pacto reliquie
hostium delerentur. Est enim Dithmar-
sia, quemadmodum & confinis ei Holsa-
tia (quod priore libro demonstrauimus)
in duas omnino partes diuisa, Campestem
& palustrem. Illa, superatis fugatis que ad
Heidam incolis, iam tota in uictoris exer-
citus potestatem concesserat, cum, ea clade
suorum nunciata, & reliqui, qui loca op-
pida-

pida' que intacta & intentata ab hosti-
 bus in ipsa obtinebant, in palustrem es-
 fugissent. In hanc exundantem aquis, fos-
 sis que ac paludibus ab ipsa natura egre-
 gie munita, in ipso belli exortu & passim
 post, pleramq; inutilem ad arma gerenda
 etate imbellemq; sexum, & res suas cha-
 riores contulerant, & demum, post ultimam
 grauissimamq; eam acceptam plagam, om-
 nes ex fuga superstites turmatim in eam sese
 receperant, atq; conferti omnes unum que
 in agmine densati, quotquot arma ferre poss-
 sent, consistebant, quasi extremam ibi propu-
 gnando belli aleam subituri. Itaq; consulta
 batur ab hostibus, altera iam capta suba-
 ctam que, qua ratione & illa Duhmarsia
 pars in potestatem redigi posset. At prope-
 rante iam in occasum sole, ecce duo inde sa-
 crorum mystæ in castra legati ueniunt, ni-
 uenū bacillū uterq; manib. gestantes, et episto-
 lā supplicē ab agrestib. ad principes datā,
 sic

sed apertam & nullo obfirmatam sigillo,
 deferunt. In eius fronte siue inscriptione
 (quemadmodum in principum literis ul-
 tra citraq³ datis fieri consuevit) eos Dith-
 marsiæ dominos uocant: quam tituli par-
 ticulam, ut contrariam & detrahentem
 libertati suæ, nullis antea literis unquam
 tribuentes, uehementer semper impugna-
 uerant. Ceterum in epistola & per legatos
 submisit suppliciterq³, per Deum perq³ o-
 mnia sacra, rogant & obtestantur princi-
 pes: primum, ut eos legatos suos humaniter
 patienterq³ audire, & ipsis fidem habere:
 deinde sibi ut inducias dare, ab infestatio-
 ne hostili interea abstinere, & quibusdam
 ex octoquadraginta uiris, quos postredie
 missuri sint, comeatu siue libera tuto eun-
 di redeundiq³ licentia præbita cauere, atq³
 in colloquium admittere uelint: ut, ijs ca-
 lamitates & miseras suas extremas ex-
 ponentibus, rationes ineantur, quibus ter-
 ram

ram omnem, saluis incolarum corporibus ac bonis, in deditiōem ac fidem clementer accipiant. Legatos misso praesidio ad se deductos, ut, eo praclaro & insigni exemplo, pietatem singularem & benevolentiam suam erga id genus viros sacros testaretur, rex in praetorio suo comiter excepit, et bene eos sperare iubens Nicolao Coldingensi (is ipsi à sacris concionibus erat) commendauit: ut cibum unà cum ipso caperent, & mutuo colloquio tempus fallerent, dum in senatu de dando responso deliberaretur. Commeatum uerò siue saluum (ut uocant) conductum, quem agrestium uerbis petebant, ipsis trium principum nomine iussuq̄, patente in diplomate & sigillo suo genilitio in calce signato, summus dux exercitus Iohannes Ranzonius dedit: ut postridie ex quadraginta octo uiris, qui omnium Dithmarsiae incolarum uerbis agerent, pacemq̄ peterent, ad horam duodecimam

p

decimã in castris præsto essent, libera eum
 di abeundiq̃, cum uellent, copia facta ab
 omnibus illis, qui yisdem in castris milita-
 rent. Fidem quoq̃ suam yisdem literis as-
 strinxit, medio intercedente tempore, dum
 ea actio duraret, inducias fore, nihilq̃ ho-
 stile, quotcunq̃ in eo exercitu stipendia fa-
 cerent, & facturi essent contra ipsos susce-
 pturos. Addidit, deniq̃ legatis discedenti-
 bus tubicinem suum, qui hos eò deduce-
 ret, & illos tuò in castra reduceret. Inse-
 quenti igitur die, qui erat decimus septi-
 mus calendarum Iunij, quinque ex octo
 quadraginta uiris, cum sacro rei diuina
 ministro, & uno à secretis, eodem tubici-
 ne & obuiam misso equestri præsidio co-
 mitati, in castra se conferunt: quibus in
 tabernaculum Pauli Ran Louij, filij sum-
 mi præfecti belli, deductis, prandium datũ
 est. Interea principes cũ proceribus & ora-
 toribus suis, quomã Adolphus ex uulnere
 æger

ager lecto decūberet, in prætoriū eius conueniunt, senatūq̄ habent. In eo conuentu, quia nemini dubium erat, eō loci redactos esse agrestes, ut uim hostilem nullo modo sustinere diutius, aut resistere possent, uaria serebātur agitabāturq̄ quæstiones. Sūma uerò deliberationis illa erat, utrum hostes bello ad excidiū usq̄ persequi, an ditione in fidem accipere præstaret. Nam quoniā de uita Adolphi periculum erat, idq̄ oēs metuebāt, minus libera dicebātur sentētia, quod is præsens suffragij & uocis uniuscuiusq̄ testis et auditor adesset. Qui forte hoc animaduertēs, neq̄ paululū, tamen si graui & periculoso accepto uulnere, inclemētior amariōrue seipso factus, et præclarissimo pulcherrimoq̄ generosi et excelsi animi decreto ad lenitatē et māsuetudinē p̄clinatus, primus omnium apertē prolixeq̄ suadebat, ut cōditioes ferretur, quō pacē hostib. pctētib. darēt. Ea primus sciētia,

plena profectio uera ardentisq³ pietatis &
 humanitatis, ab omnib. uno quasi ore pro-
 bata acceptaq³ est. Etenim & hoc in consi-
 derationem plurimum ueniebat, si incolas
 funditus delerent, excinderetq³, ex ea sub-
 acta terra multis annis nihil compendij et
 emolumenti percepturos principes: & cū
 fossas & aggeres & catarrhactas, quæ ad
 mare sunt, ruinis in se turpiter collapsus-
 ras: tū præfectos & singulos tribunos mili-
 tū, in ora labore periculoq³ suo domita et ca-
 pta, aliquid dominij & proprij concupitu-
 ros. Postrēmō milites pingui ora inuetera-
 tos præda auellere, terrā que educere, oppi-
 dō laboriosum & graue fore: omnes in ea
 desideraturos locupletari, & passim quos-
 cunq³ etiam, licet laboris & opera nihil pa-
 rum ue impendissent, contentionem & li-
 tem moturos. Itaq³ re diu multum que
 disceptata, tandem pacis condiciones con-
 ceptæ conscriptæ que sunt, & in hunc mo-
 dum

dum legatis exhibitæ. In primis Dithmar
 si debita fidelitatis sponsione, & iurissuran-
 di religione (quod homagium uocant)
 principibus sese obstringent, ut ceteri earum
 ditionum habitatores de more & consue-
 tudine faciunt: uexilla prætoria & signa
 militaria, quæcumq; olim Danorum regi
 Iohanni & fratri eius Friderico, Holsatiæ
 duci, prælio uictis erepta sunt, cum omni
 preciosa castrensi supellectili, quicquid eo-
 rum apud ipsos reliquum fuerit, sub iura-
 mento restituent. Impensas belli, cuius ipsi
 autores sunt, uictoribus rependent soluet-
 que, quæ quidem ad sena centena millia
 aureorum excurrunt. Principes ius & po-
 testatem habebunt tres arces siue castra,
 quibus ipsi locis uelint, auxilio eorum &
 operibus in Dithmarsia edificandi:
 quas cumq; uerò munitiones & propugna-
 cula isthoc tempore terra habitura est, sun-
 ditus diruentur, euerietur, solo que aqua-
 buntur.

buntur. Ad sustinendas arces ydem tantum agri, prati, pascuorum, campi nemorisq³, sibi retinebunt, quantum in usum necessarium desiderabitur: accolaq³ in ysdē de more gentis operas facient, & angarias prestabunt. Omne quoq³ merum mixtūq³ imperium, territorium, ius ac dominium, uenationes et piscationes, quaeq³ his affinia sunt, in uniuersa terra sibi uendicabunt. Quicquid apud Dithmarsos machinarū et tormentorum bellicorum erit, item que armamenta omnia & arma, tam singulorum quàm publica, unum in locum comportata uictoribus tradent, nec sine permissu eorum reparabūt. Cum bellici sumptus redditi soluti que erunt, ex agris & pascuis tantum quotannis pendent, quantum nunc ipsi accipiunt, cum alijs ea locauerint. Imperialia & Pontificia, ac aliorum cuiuscunq³ ordinis & dignitatis procerum diplomata, quotquot supersuerint,

rint, bona & integra omnia fide, datóque iureiurando exhibebunt: & quacunque exhibita non fuerint, & literas & sigilla obliterabunt, irrita' que & inualida per scripturam facient. Iurisdictione, iudicia iura' que omnia, per principes constituētur: ad ipsos prouocatio libera erit, nec ultra se se extendet: multa' que ad eosdem omnes recident, eadem ratione et modo, qui in reliquis eorum ditionibus obseruatur. Ad exactiones præstandas, tributa precaria & pensiones contribuendas, erunt obligati, & æquè ut uniuersi Holsatiæ Stormariæ que incolæ: & fœderibus, quibuscunque iam nunc cum quibusuis contractis deuincti tenentur, renunciabunt, & cuncta dissoluent, nec alia porro inibunt. Quibus conditionibus, ubi probata accepta' que, & in eadem sponsio facta iuratum' que fuerit, principes Dithmarsos, ut sue

p 4   ditionis

ditionis habitatores sibi subditos, in deditio-
nem & fidem accipient, bonaq; ipsis sua et
possessiones saluas & integras relinquent,
conseruabuntq;. Postremo, supplices prin-
cipibus fient, & solenni (ut decet) ritu cul-
pam deprecabuntur, literisq; appensis si-
gillis fidem suam obstringent: &, quoad
ea uniuersa, quae sunt commemorata, in-
tegre praestentur & impleantur, obsides
dabunt, octo de administratoribus octo
quadragenta uiris, & sexdecim gentis prin-
cipes. Eo dato acceptoq; responso legatos
abeuntes, ut propositas ad suos condiciones
referrent, quoniam inter milites, belli quã
pacis cupidores, clam spargi sermones tur-
bulentos, de uia expedita pacis monst-
randa pacificatoribus, fuerat cognitum, lega-
tus summi ducis belli Franciscus Bulouius
& Henricus RanZouius, in pacatum usq;
comitati sunt. Ut autem conspicerent in-
telligerentq;, quanta ob improbam & in-
domitam

aomitam animorum pertinaciam, ab indignante sceleribus hominum diuino numine, poena sui affecti essent, quam & ipsi, nisi is initis pactis pacem acciperent, non essent effugituri, secundum cadauera & acervos caesorum, qui passim per agros inhumati adhuc iacebant, eos deduxerunt. Postridie eius diei rex designatus, quia de pace facienda actio iam instituta, belloq; finis penè impositus erat, & ipsi abesse diutius regno uix liceret, quòd dies inaugurationi præfinitus non admodum erat longinquus, omniaq; ad eius solennitatem necessaria etiamnum præparanda forent, ut in regnum rediret, ex castris Ithoam abit. Amplissimam autem & integram danda negandaq; pacis potestatem scripto fecit ac reliquit Iohanni Ranouio, eiusq; filio Hærico, quibus, ob egregiã & sæpius probatam in rebus præclare gestis prudentiam & dexteritatem et fidem,

plurimum tribuebat : itemq^{ue} pecuniam
 apud eos deposuit , qua in supplementū ex-
 exercitus, si necessum esset, copijs cōscriben-
 dis uterentur. Tertio post die, quā di-
 scēssissent, (tantum enim ad deliberan-
 dum temporis spacium impetrauerāt) le-
 gati Dithmarsici equestri præsidio ex-
 cepti in castra redeunt, & omnium Di-
 thmarsia incolarum nomine, quid de
 pacis conditionibus se facturos responde-
 ant, scripto comprehensum deferunt. In
 quo præsati, se per Deum, & saluifera-
 ram eius pro genere humano satisfactio-
 nem, animis demissis orare et obsecrare, ut
 cum uxoribus suis, liberis que, uiduis &
 orbis, in fidem saluis corporibus & for-
 tunis accipiantur, & non ad extremam
 usq^{ue} perniciem & interitum deleantur,
 ad singula ordine capita respondent. Quod
 primum, inquit, in conditionibus est, ei
 subscribimus, id' que, ut uerba sonant, re
 exe-

exequemur. Quod bellicos sumptus, quorū
 ipsi causa fuimus, sena centena aureorum
 millia exaquantes, rependere debeamus,
 id uerò nobis intolerabile atq; ad eò impossi-
 bile factu est: dum cōsideretur, multo ma-
 ximam incolarum partem bonis suis spo-
 liatam & expulsam esse, domos exustas,
 res mobiles uniuersas ademptas, frumentū
 omne corruptum & ad nihilum redactū,
 neq; habere præterea nos quicquam, nisi
 quod stantes euntesq; cū afflictis calamito-
 sis uxoribus liberisq; nostris, nobiscū circū-
 ferimus. Ut munitiones & propugnacula
 deiciantur destruanturq; assentimur. Ut
 aut arces tres subministrantibus nobis &
 adiuantibus condantur, ijsq; sustentiadis,
 quantumcunq; agri, prati & pascuorum
 necessarium fuerit, attribuamus, id undi-
 quaque nobis grauisimum est. Nam
 eum in usum quod satis sit, ex bonis no-
 stris, agris, pratis & pascuis, si nobis
 adima-

adimatur, nihil certè miseris perditisq̄ reliquum fuerit, exactiq̄ fundis & possessionibus nostris solum uertere cogemur. De mero mixtoq̄ imperio, dominio omni & iure, uenationib. & piscationibus, & quæ ijs cognata sunt, nihil refragamur, quin fiat, quod placitum fuerit. Arma quoq̄ uniuersa, & quæcunq̄ ad corporis defensionem nobis comparata sunt, si fieri aliter non poterit, submissis animis dedere non grauabimur. Caterùm ad id quod attinet, ut ex agris & pascuis nostris tantum quo rannis pendamus, quantum nunc ex iisdem ipsi accipimus, respondentes humiliter obsecramus: ne in seruitutē omnino redigamur, sed bonis nostris uti frui liceat, eorumq̄ potentes esse, perinde ut & Phrysi sunt, quæq̄ hi & Crempermarsi & Uilstermarsii libertate gaudent, eadem & nos potiamur: & ne operis faciendis & angarijs oneremur, sed ab earum præstatione im-

ne immunes simus, quemadmodum & illi. Diplomata, priuilegia & conuēta, quot cunq; nobis superant nec interciderunt, reddemus: & quæ reddita non fuerint, cassa & irrita per scripturam fieri curabimus. Iurisdictionem, iudicia & iura, per clementissimos illustrissimosq; principes constitui & exerceri, eorū arbitratui & humanissimæ uoluntati permittimus.

Quod si & illud obtineri queat, ut in Eiderstadio senatus collocetur, isq; ex iure gentis scripto lites dirimat, & ius dicat, salua & incolumi ad principes prouocatione, id nobis haud inconsultum uideatur. Societas & fœdus, quod unicum nobis cum ciuitate Lubecēsum est, irritum infectumq; erit, & posthac in perpetuū nemini nos fœdere iungemus: ea que omnia, quæ promittimus & iuramus, ut uiros bonos & honestos decet, sanctè & religiose seruabimus. Collationum præterea nomi-

ne, pensionum & tributorum, quicquid
 Phrisii, Crempermarssi & Uilstermarssi,
 soluant & erogant, in ijs omnibus præ-
 standis nos quoq; obsequenter & officiose
 nos geremus. Ut etiam supplices facti cul-
 pam deprecemur, & quicquid insuper li-
 terarum sigillorūq; à nobis flagitatur, in
 singulis hisce haud grauatè obtempera-
 bimus: & arma quoq; uniuersa atq; in-
 strumenta bellica, quacunque penes nos
 sunt, in unum collata exhibebimus. Obsi-
 dibus tametsi ad eò opus non esse arbitra-
 mur, tamen id quoque arbitrio & uolun-
 tati clementissimæ principum relinqui-
 mus. Post ea prope finem literarum
 adiiciunt, non se dubitare, quin, ut uerè
 Christianos & pios deceat principes, a-
 cturi secum, à sanguinis effusione sibi
 temperaturi, homines que se arumnosos
 & ad extrema redactos, uxores liberos-
 que suos cuiuscunque ætatis & sexus,
 nullo

nullo amplius incommodo & detrimento affecturi sint. Confidere quoque, ad animum reuocaturos, tantam iacturam & dispendium eo bello acceptum, dum eius seculi mortales uixerint, in una sua patria extingui obliuione & sarciri non posse: eo etiam non adiecto, quod aliquot millia inopum miserarumque uiduarum, orphanorum & puerorum imbellium, in medio sint, qui nudi omniumque rerum egeni ostiatim cibum petere cogantur, neque unquam in pristinum redire statum possint. Postremo Deum orant, ut is principum corda flectat & inclinet, quò pax sancta, stabilis atque perpetua inearur, ad illustrem & gloriosam diuini nominis sui celebritatem, & afflictarum diuinum incolarumque salutem atque conseruationem. interpositis autem plussculis actionibus, cum demum per
 prin-

principes regios' que uicarios nonnulla con-
 ditiones, quæ ipsis grauiores duriores' que
 uidebantur, aut essent mitigata nonnihil,
 aut omnino, quo ad usum disceretur, quales
 se post deditioñe præbituri gesturi' que es-
 sent, sublata & abolita, deditio facta, eaq;
 statim post literis utrinq; datis commu-
 tatis' que stabilita est. Quibus literis Di-
 thmarsis ad obsequium, cum ipsis principi-
 bus, tum hæredibus & successoribus eorū,
 in perpetuum præstandum, sese obstringe-
 bant: principes uicissim ad illos fouendos
 tuendosq; se obligabant. Exinde duodeci-
 mo die calendas Iulias uniuersi Dithmar-
 si, quotquot eorum ex bello, nullo ætatis hæ-
 bito discrimine, superstites erant, (inter
 quatuor millium uix excedebant) ad li-
 mites oræ palustris ultra Heidam, horam
 circiter decimam matutinam, conuene-
 runt, & quicquid ipsis armamēti instru-
 men-

menti^q bellici, tormentorum apparatus^q,
 tormentarij, globorum pulueris que pyrj,
 armorum & lancearum, reliquum fuit,
 uictoribus dediderunt: que mox omnia
 Meldorpam asportata sunt. Eodem quo-
 que loco ducibus Iohāni & Adolpho, qui
 corpore etiamnum male ex uulnere asse-
 cto agrè equitabat, & quibus ea à rege per
 absentiam cura & potestas data erat, ac
 uniuersis belli consiliarijs, supplices facti
 (quod in conditionibus erat) atq; conti-
 macia & rebellionis ueniam deprecati
 sunt. In trium præterea principum uerba,
 nudati omnes capita & in genua prouo-
 luti, promittentes iurantes que, eo usitato
 obsequij & fidelitatis sacramento sese ipsis
 obstrinxerūt, à quibus mox in fidem sunt
 accepti. Erat autem solennis eius concio-
 nis hic ordo: Principes & consiliarij me-
 dium quasi centrum obtinebant, hos cir-
 cum prostrati iacebant Dithmarsj, illos
 q equis

equitatus & exercitus uniuersus circum-
 dabat. Quæ hîc trepidatio suspensos metu
 retaliationis agrestium animos tenuerit, ui-
 dere omnino fuit. Nam quidam ex plebe
 sacerdos ad alterum sui ordinis conuersus,
 latino sermone, quem à nullo astantium
 intellectum iri putabat, in hæc uerba pro-
 rupit: O nos miseri, ad quam seruamur
 lanienam: iam iam fœdere fracto in nos
 impetû facient, & ueluti pecora ferient at-
 que iugulabunt: totus profectò morte fu-
 tura palleo atq; horresco: nam extrema
 mox passurû me uideo. Eum sinistre de-
 principû & procerû fide sentientē loquē-
 tēq; Henricus Ranouius regius uicarius
 his propè uerbis increpauit: Quid, inquit,
 tu nos ex uobis iudicas? Vos quidem digni
 essetis, in quos sæuiretur, at nobis indignû,
 qui sæuiamus. Datam nec reuocamus fidē,
 nec frangemus. Obsides quoq; uigintiqua-
 tuor numero traditi, quib. ut Rendesbur-
 gi se

gi se siflerent, imperatum. Ne uerò milites, in interiora terræ excurrētes, ea porrò, quæ seua belli procella & clades ipsis inta-
 cta reliquerat, illata ui eriperēt, pleræq; ha-
 ste & frameæ Dithmarsis sunt restituta,
 quibus ad sui rerūq; suarum defensionem
 uterentur. Insequenti die uniuersus exerci-
 tus inde Meldorpam reductus est, cumq;
 unam duntaxat legionē Schonuesianam
 cum equitatu principes apud se manere ius-
 berent, reliquæ tres diuersis itineribus in
 Holsatiam dimissæ, & non multo post di-
 lapsæ sunt. At inuiti omnino milites ter-
 ra excedere, & disiungi se agris ingratisq;
 animis pati, cum pingui & opulenta ora,
 quæ inexplebili eorum rapacitati perquã
 idonea uidebatur, diutius insenscere, &
 armētis abactis mactatisq; pecoribus, præ-
 dam quàm amplissimam facere & abdu-
 cere, uehementer cuperēt. Parū enim ab-
 fuit, nisi conatib. eorū maturo et expedito

consilio obuiam itum esset, quò minus ea
 res in seditione militarem exarserit: cum
 ob aditum praelij discrimen stipendium
 menstruum debitum sibi (ut impudenter
 iactitabant) prædæ que opimioris nomine
 donatiuum tam tumultuose & contuma-
 citer quàm improbè, principes flagitarent.
 Quem motum inter milites serpentem pri-
 mum, nisi fouere & alere maluissent, ex
 præfectis nonnulli in ipso mox principio se-
 dare & opprimere potuissent. Quoniam
 autem turbulentis & rabiosis clamoribus
 nihil impetrare poterant, cum nec quic-
 quam ex cõuento illis amplius deberetur,
 stipendio accepto demum acquiescere, po-
 steaq; dilabi oportuit: eò quidem citius, &
 animaduertent, principes indignantes
 cum equitatu paulatim propius accedere.
 Neq; sanè sine perspicaci & euidenti ratio-
 ne ita diuisa & segregata sunt legiones, ut
 per uias uniuersas in Holsatiam iter face-
 rent,

rent, ne iunctis signis uiribus que, ubi uel-
 lent, ad arma conclamare, & seditionem
 miscere possent: id que etiam si facerent,
 superati minore cum negotio ut compesce-
 rentur. Tormenta quoq³, quæ ad copias pe-
 destres erant, non sine astu ab ipsis abdu-
 cta sunt, ea simulata causa, quod duces, ad
 maiorem tutiorem que sui custodiam ad-
 uersus agrestes, ea apud se esse cuperent.
 Illa postea tormenta quæ hostibus fuerant
 adempta, in tres æquales portiones distri-
 buta sunt, & principum quisq³ pro sese (ni-
 si me fugit ratio) sena tricena est sortitus.
 In uniuersum enim supra centum graui-
 'leuiora' que tormenta erant, quæ rotis ple-
 raq² omnia agebantur, ijs exceptis, quæ,
 cum impellerentur, disrupta fuerant. Mi-
 noris tamen ponderis plura sunt reperta,
 colubrini & falcones, quia his ut habilioribus
 agrestes in lutulenta & uliginosa
 ora commodius uti, & administrare faci-

lius poterant. Et profecto id uerè adfirmare licet, Dithmarsos tormentis militari-
 ter instructos, in collocandis ijs reducendis-
 que, ipso hoste iudice, tantam cum agilitate summa peritiam adhibuisse, quãta uel
 in maxime exercitatis re bellica desiderari queat. Nam id uel in pralio nouissimo
 ad Heidam præclare cognitũ est, ubi cum
 suo ubiq; cõmodo & bono de loco in locum
 scienter admodum ea transtulerũt, quam
 quam stragem non aequè magnam fecerunt.
 Muralia quoq; tormenta tria red-
 dita sunt, quæ olim Holsatia duces (ut in-
 sculptis ex insignibus folij urticæ cognoscere erat) bello amiserant. Vexilli præ-
 rea peruenisti, & à priscis usq; Dania
 regibus antiquitate religiosa uenerabilis,
 quod regi Iohanni olim superato ademptum caries situsq; penè absumpserant, fra-
 gmentum restitutum est: quod nunc in æ-
 de summa oppidi Slesuici in Holsatia sus-
 pensum,

spensum, quasi uictoria huius argumen-
tum conspicitur. Meldorpæ autem tunc
primùm, cum illic haberent aliquantisper
principes, diplomata literasq; uniuersas,
quibus aut collata alicunde beneficia, aut
eorundem confirmatio continebatur, tra-
diderunt. De fœderibus quoque princi-
pes docuerunt, quibus cum ea pepigissent:
& aureum item eleganti sculptura pocu-
lum, quod Friderici fuerat clarissimi Da-
nia regis, reddiderunt. Porro legio Schon-
uesiana, quã Urisbergius ductabat, in ui-
co Dithmarsie Scapstadio, pace iam
composita, octiduum sese continuit, dum
reliquus peditatus omnino dilaberetur.

Eo effluxo in Holsatiam discessit, ubi
reliqua stipendiorum, octonis in super die-
bus donatiui nomine connumeratis, so-
luta sunt, & præfecti omnes ductores-
que ordinum & signiferi muneribus ho-
norati. Quæ in cæteras quoque legiones

liberalitate usi sunt principes, sed erga illos
 duntaxat, qui bene promeriti, & dignio-
 res ea præ reliquis uiderentur. Sub idem
 ferè tempus & equites ætatis gratijs dimis-
 si, cum quidem supra debiti æris solutio-
 nem, quod confluxissent dilaberenturq̃,
 menstruum stipendium singuli accepis-
 sent: quorum præfecti & ipsi muneribus
 exculti & ornati sunt. Nec habent certè,
 quod conquerantur milites, & in primis
 tribuni præfecti que eorum, cum stipen-
 dia, uti primo in delectu numerus capitũ
 in rationes fuerat relatus, non iterata re-
 censione, ipsis præbita & soluta sint. Bel-
 lum itaq̃ hoc uix menstruum fuit, si eo
 die, quo undecimo calendas Iunij in fini-
 bus Dithmarsie castra primũ ab hosti-
 bus posita sunt, eius initium factum, &
 duodecimo deinde calendas Quintiles,
 quò die superstites incolæ uniuersi suppli-
 ces facti in deditiõnem uenerunt, conse-
 ctum

Etū dixerimus. In quo quidē bello siue expeditione, neq³ dum confluerent colligerentur que copia, neq² dum dimitterentur, ullis aut finitimis socijs, aut extraneis longius que remotis, graues fuerunt, damnum ue ullum dederunt. Soli rebelles & insolentes agrestes, laesaq² maiestatis rei, merito iam pridē supplicio affecti mulctatiq³ sunt: ut tādē uero pioq² magistratui sese subycere, iustis & legitimis obedire dominis, legibusq³ honestis & aequis frenari ac regi discerent: nec non, quod olim in egregie fortes praclarosq³, cum principes uiros, tum genere & uirtute inchyta nobiles, dira & immuni sauitia miserē eos trucidando laniandoq³, perpetrassent, per posteros cumulate ipsis redderetur. In sequentis autem anni ineunte uere, Ferdinādus Austriacus Imperator, cum principes, ut ditionem, & successione hereditaria ad se deuolutam, & armis sua pote-

statis factam, iure quoq; & consensu Imperiali demum obtinerent, per legatos id expeterent atq; postularent, ex Augusta imperij potestate conuentiones & placita, inter Dithmarsos uictoresq; inita, & literis utrinq; firmata, rata habuit & diplomata stabiliiuit.

Ita Dithmarsia bello domita in ius & ditionem eorum concessit, quorum maiores maximis cladibus non semel ante profligauerat, uti priore Libro commemorauimus. Nam per quingentos ferè & amplius annos tametsi uarijs interim iactata castibus fuerit, & saepiuscule etiam iugum, sed ad modicum saltem tempus, dum hostili metu & periculo sublato, recollectisq; uiribus, ex opportuno ad ingenium rediret, acceperit: tamen agrestem libertatem suam, reiecto & excusso semper ceruicibus dominatu, incredibili animorum pertinacia asseruit, eamq; oppugnantes fortuna

una beneficio uictrix barbarica feritate
 fudit atque trucidauit. Fuit illa quidem
 olim (ut pleraq; alia uicina regiones &
 prouincia) Saxonum imperio subiecta,
 & deinceps quoque peculiare sibi sub
 Marchionum & Comitum nomine do-
 minos habuit, sed eorum complures armis
 crudeliter oppressos interemit. Exinde in
 præsulatus Bremensis ditione & territo-
 rio esse uoluit, cum permutationis iure ad
 eum pertinere uideretur, uerum antistitis
 imperium, licet aliquando etiam uis iusta
 intentata sit (quæ quidem nunc strictim
 repetentes fusius omnia supra sumus exe-
 cuti) titulo tenus saltem pertulit, eoq; ipso
 quasi regimento abusa est, ad repudian-
 dum quemlibet alium magistratum, &
 corroborandam sceleratae immunitatis li-
 centiam. Intercesserunt igitur plurima
 cum Holsatis lites & controuersia, dum
 illi ius suum, nunc dictis conditionibus,
 nunc

nunc armis repetunt, & aliquot subinde
 praelijs certatum est. Quorum tria impri-
 mis cruenta admodum & atrocia comis-
 sa sunt, in quibus Dithmarsii insigni falla-
 cis & impotentis fortuna ludibrio victo-
 res, & luctuosam hostium stragem inex-
 plebili saevitia ediderunt, & fastidiosam
 libertatem suam pertinacissima animo-
 rum constantia tutati sunt. At ubi felici-
 tate perpetua inflati, & opimis feracis ter-
 ra muneribus luxuriantes, insolescere ni-
 mium & ferocire cœperunt, ultricem di-
 vini numinis iram in se prouocarunt, &
 diuturna peruicacia & improbitatis di-
 gnas tãdem pœnas luerint. Neq; equidem
 in alia sum opinione, quàm ut certissimè
 credam, tantam calamitatē et miseriam,
 severo & iusto Dei indignantis iudicio, di-
 uinitus hanc gentem oppressisse. Etenim
 tacebo illa, quæ de agresti & intemperan-
 ti luxu fastidio que, quæ de summa ini-
 quitate

quitate & iniusticia, quæ de cadibus
 & maleficijs innumeris perpetratis, eo-
 rumque impunitate, vulgi sermonibus
 predicantur, ne quod rumoribus tribue-
 re uidear. Fuit præterea tam arrogans
 simul & impudens eius populi persua-
 sio, quoniam tot annorum spacio effre-
 natam libertatem suam egregiè propu-
 gnando obtinuisset, omne seruitutis uel
 nomen à se repulisset quàm longissimè,
 tot fortissimos exercitus fudisset, & ad
 internecionem penè quosdam deleuisset,
 ut omnino inuictum esse se crederet, ter-
 ramque suam, tam insigniter & ab i-
 psa natura & operibus munitam, nul-
 lis uiribus aut artibus subigi posse con-
 sideret. Itaque omni deposito timore se-
 cure agens, uberis que terra bonis immo-
 dicè lasciuiens, magistratum omnem de-
 spiciebat & aspernabatur, atque legibus
 nullis, moribus aut institutis, quibus
 reliquæ

reliquæ gentes continentur, ad ea præ-
 standâ se cogi posse iudicabat, quæ in-
 grata & commodis suis contraria essent.
 Atque hanc fiduciam animis non cau-
 sâ equitas iusticiâ ue addebat, sed solâ
 prodigiis et inuictâ (uti credebant mi-
 seri) vires excitabant. Nam ut ad-
 uersus pristinam & obstinatam contu-
 maciam suam aliquid admitterent, nul-
 la pietas, nullus numinis cœlestis me-
 tus aut reuerentia, nulla iuris recti-
 que obseruantia persuadere poterat.
 Quin & eò dementia progressi Dith-
 marsi, ut principum maiestatem ma-
 litiose ledere non reformidarent, indi-
 gnis & contumeliosis conuicijs honorem
 & nomen eorum inuerecundè laceran-
 do proscindendo que. Hoc ad cæteras in-
 iurias addiderunt, quasi non satis admi-
 sissent scelerum, si ditionū incolas & ha-
 bitatores varijs multis que per iniuriam
 damnis

damnis afflixissent: seu ius in terra sua
 ipsis denegando, seu incursionibus factis
 depraedando, seu alijs quibuscunque uio-
 lentis fraudulentis que modis circumue-
 niendo: nisi in ipsos quoque principes
 uirulentam immodesta & petulantis
 lingua proteruiam effunderent. Quam
 ego uel cum primis indignationis diui-
 nae causam fuisse iudico, ut tantas cla-
 des & aerumnas cum summa ignomi-
 nia hoc bello perpeterentur. Deus es
 nim equissimus iustissimus que, ut u-
 niuersi huius politici ordinis autor atque
 princeps unicus est, & magistratum
 omnem in terris uicarium pro se mu-
 nus gerere praecepit: ita quoque illos,
 qui eo in munere recte iuste que uer-
 santur, fouendos tuendos que semper
 suscipit: contumaces uero, & qui im-
 probe iniurijs contumelys ue onerant,
 poenis grauissimis pleclit. Quapropter
 iram

256 BEL. DITH. LIB. II.
iram ac iudicium diuinum pertimescere, & magistratum legitimum habere ac colere reuerenter, omnes debent populi, qui tranquillo & florenti in terris statu agere exoptant.

F I N I S.

AD

AD LECTOREM.

Quoniam in hac descriptione historica,
 benigne Lector, plurima & frequens
 est mentio clariss. nobilissimiq̄ue ui-
 ri, Iohannis Ranzouij, equitis Holsati & bel-
 latoris præstantissimi, cuius potissimum
 ductu & auspicijs per regem & principes id
 bellum feliciter confectum est: ne quid for-
 tè rerum gestarum ab eodem te lateat, non
 ab re facturos nos esse censuimus, si bina e-
 logia sub eius effigie, ipso etiamnum ui-
 uente, collocata & diuersis in locis in lu-
 cem typis edita, corollarij loco huic histo-
 riæ nostræ adiungeremus. Quibus & epi-
 taphia diuersa adiecimus, eandem ferè rem
 sed modo dissimili explicantia, & præterea
 honorificè sepulturæ & iustorum eidem fas-
 torum succinctam recitationem, quæ nus-
 quam hætenus publicata appa-
 ruit. Hæctū boni consu-
 le. Vale.

SVB EFFIGIE PRAE-
 STANTISSIMI HEROIS IO-
 hannis Rantzouij, equi-
 tis aurati. V. C.

DEVs trinus & unus te longè
 sospitet, & in hoc uiuida sene-
 ctâ robore diu fœliciter conser-
 uet, fortunate senex, qui ex e-
 questri & nobili Rantzouiorum familia
 (quæ fuit inter Cymbros siue Holsatos, te-
 stantibus id annalibus uestris, ante tre-
 centos annos uirtute bellica clara) es or-
 tus, domesticaq; educatione ac disciplina,
 uulnerum & periculorum contēptor fa-
 ctus, cūm tredecim annos natus, mortuo
 patre, clam arrepto domi equo, inuita ma-
 tre & tuis, ad proxima castra euolasses,
 miram indulentem ad militiam attulisti: des-
 mum uir effectus, durissimis belli labori-
 bus te totum dicasti, susceptaq; nobili pe-
 regrina-

regrinatione, totum penè orbem terrarum circumuagatus es, non tam religionis causa, ut multi opinabantur, quam ut multarum gentium mores, tractandi que belli rationes acutissime perspiceres, & posteros Cymbrorum, Gothorum, Vandalorum que tuorum maiorum inuiseres.

Adita primò Anglia, deinde Hispania (ubi diuum Iacobum more tunc inueterato salutasti) postea Germania, Italia, Creta, Asia ac Syria maxima ex parte peragrata, ad Hierosolymã urbem peruenisti, ibiq; cum alijs religiosè sacrificans, dignitatem aurati equitis suscepisti: quam succedente tēpore editis egregijs factis condecorasti atque ornasti. Hæc tua illustris peregrinatio in illa deflenda tempora incidit, cum Selimus Turcarum Imperator, mortuo Campsone & interfecto Tomombeio, Sultanico imperio cruentis uictorijs finem attulit: unde, nisi magna nu-

minis prouidentia ad maiora esses reser-
 uatus, nauis uix elapsus, à Turcis captus
 fuisses, te tuosq; socios tanquam Mamme-
 luchos persequentibus. Nauis illa Neapo-
 lim peruenisti, inde que per illud regnum
 Romam profectus, Leoni decimo Pontifi-
 ci maximo, more Italico, sed non sine fastu
 Cymbrico, pedes deosculatus es. Inde per I-
 talias, Gallias & Germanias, noxia
 multiplici in peregrinatione auctus, do-
 mum redisti, & ilico, propter summam
 ingenij tui dexteritatem & agendi periz-
 tiam, Fridericus tunc tantum Princeps
 Holsatiae, te filij sui Christiani morum in-
 spectorem, ac omnium rerum eius guber-
 natorem constituit, missurus filium ad Se-
 ptemuirum Electorem Brandenburgens-
 sem, ut una cum ipso Vuormatiam uer-
 sus iret, quo Caesar Carolus V. tunc pri-
 mium Principes Germaniae, ornatus Casar-
 rea potestate, conuocarat. Quo in loco Lu-
 therus

therus sua dogmata, summa cum constan-
 tia, presentibus cunctis ordinibus Imperij,
 protulit & scripto exhibuit: quæ tu mode-
 ste arripiens, superuacuos aliquos ritus cõ-
 temnere didicisti. Finito illo conuentu, u-
 nà cum Principe tuo ad patrios lares re-
 uersus, Magister palatij creatus es: et cum
 deinceps Christiernus 11. Danorum Rex,
 immanissima crudelitate in proceres Go-
 thos, Danos & Suedos sæuiret, illiq; publi-
 blicè conspirarent, consentiente & permit-
 tente Deo, certissimo semper ultore scele-
 rum, & Fridericum patrum Christierni
 ad suscipiendum diadema regium ad-
 hortaretur, tu principi tuo Friderico sua-
 sor & autor extitisti, ut oblatam prouin-
 ciam susciperet, ne alioqui tota sua familia
 illustri illa regia sede deturbaretur. Nam
 Suedi, cum Fridericus longius rem cun-
 ctando protraheret, quendam ex nobilita-
 te equestri sibi Regem delegerant, quod &

de Danis erat timendum. Quare ipsius
 auspicijs exercitum in Daniam traduxi-
 sti, nonnullisq; locis ibi prius expugnatis,
 Hafniam regalem urbem, plus quàm
 per integrum annum obsidione pressisti,
 illa. fame domita, cum ab esu felium ac
 canum non abstinere, in tui principis
 gratiam suscepisti. Quibus rebus peractis,
 cum quatuor cohortibus ac trecentis equi-
 tibus in Scandiam nauigasti, & commis-
 sa ancipiti pugna cum Seuerino de Nor-
 bu, uiro strenuo & rei militaris perito,
 secum habente quindecim millia agrestiu,
 tandem eum superasti. Nam aut uin-
 cendum, aut moriendum tibi erat: nullus
 locus fugæ patebat. Circumdatus enim e-
 ras mari & hostili exercitu. Sic uirtus
 uiam inuenit. Ac nisi summa festinatio-
 ne usus fuisses, subsidio hostibus Otto Stiz-
 gesen, cum alia non contemnenda manu
 collecta ex plebe, uenisset: quem paulo post
 eadem die deuicisti. Sic bis uictor uno die

factus, binisq; castris hostium potitus, Ducibusq; ambobus captis, securè castra esmetatus. Seuerinum paulo post, non solum confessi facinoris ueniam, sed etiam amplam praefecturam à Friderico adeptum, pristina libertati restituiti, ut omnes inde perspicerent, te non solum in bello inuictum, sed & in inimicos tuos in pace beneficum esse: quae tamen ipse tua ingentia merita, magna cum sui nominis pristini & gloriosi infamia, nouo scelere priori addito, dedecorauit. Contra enim datam fidem, clam ad Casarem Carolum, Regis sui Christierni II. uxoris fratrem au fugit, eiusq; partes secutus, in obsidione Florentina (cupiens sui animi magnitudinis apud exteras nationes exēpla edere) fortiter pugnans interemptus est, & sic perpetrati facinoris & uiolatae fidei iusta praemia recepit. Iam regno aliquo modo pacato, Christiernoque in Noruegia ab alijs proceribus

conditionibus circumuento, ipsoq^{ue} in per-
 petuum carcerem condemnato, Frideri-
 cus in eius locum procerum suffragijs rex
 declaratus est, qui regno ad annos decem
 summa cum moderatione præfuit. Quo
 tãdem è rebus humanis ad diuinã patriã
 sublato, relictis tribus filijs impuberibus,
 & tertio Christiano uirilem atatem in-
 gresso, Lubecensis Reipub. turbatores non-
 nulli, factò prius fœdere cum Duce Alber-
 to Megapolensi, & Comite Christophoro
 Oldenburgensi, & Danicis quibusdam
 Proceribus nouis rebus studentibus, patrie
 tuæ bellum acerrimum intulerunt: quod
 prius geri quàm parari animaduersum
 est, anno proximo post Friderici mortem,
 uestratibus in constituenda repub. tempo-
 re interregni, & deliberationibus de nouo
 rege faciẽdo, occupatis. Sperabãt enim Lu-
 becensium isti factiosi, sese ciuitatẽ suam,
 tribus regnis Septentrionalibus potitam,
 Vene-

Venetijs æqualem reddere posse. Tunc tu
 iterum, Reuerende Senex, nactus iustam
 defendendæ patriæ causam, & ab extre-
 ma seruitute uindicandæ, in medium ar-
 matus ex tuo castro, quanquam uno pede
 æger per integrũ annum fueras, claudi-
 cans pro silis, omnesq; priuatos dolores com-
 muni patriæ saluti postponis: nec defuit
 fortuna audenti salutaria. Illic enim non
 sine admiratione omnium, qui id diuini-
 tus contigisse religiosè affirmabant, pristi-
 no pedum robori ac agilitati restitutus es.
 Collecta deinde parua manu cum Chri-
 stiano, Lubecenses, non procul ab oppido
 Oetino, desideratis multis aufugere, Sege-
 bergensem obsidionem relinquere, ac de
 sua propria ciuitate defendenda sollicitos
 esse, coegisti: ac post hæc Trauemundam
 uicisti, naues subsidio missas expugna-
 sti, ipsam que urbem Lubecam obsidione
 cinxisti, breuiq; tempore ex tuis per te col-

locatis castris tantum effectum, ut pacis
 conditiones uobis etiam non in utiles susce-
 perint. Tu enim eo tempore cum Erico E-
 ricksen, aliàs Banner, & nonnullis equi-
 tum alis ac militum cohortibus, in Gothiã
 siue Iulandiam missus eras, ut agrestium
 multitudinem, maxima ex parte rebellan-
 tem, aut bona cum gratia ad pristinũ offi-
 cium & saniora consilia reduceres, aut ar-
 mis opprimeres, & meritas ab illis pœnas
 sumeres. Cui iniuncto officio satisfacere cu-
 piens, oppidum Alborch, in quo rustica
 plebs, Duce Clemente nauclero, congrega-
 ta erat, fortiter illis defendentibus, cum
 tuis feliciter expugnasti, semelq; non sine
 tuorum dolore, cum primus uallum con-
 scendisses, à summo ad imum deiectus es:
 ibiq; multiplici cade exempli causa facta,
 captum uiuum Clementem quasi Regem
 plumbea corona dedecorasti, & sic palo
 configendum curasti, meritasq; perfidia
 pœnas

poenas ab illo exegisti. Inde in *Vuēt Zhusel*,
 tribus diuersis itineribus, cū copijs tuis con-
 tendisti, ibiq₂ uacillantes in fide cōtinuisti,
 principib. factionis sublatis, reliquos ad offe-
 ciū reduxisti, nouoq₂ iuramēto obstrinxisti.

Hinc in *Fioniam* cum traiecisses, plebē
 etiam ibi maiore numero congregatam
 tuis copijs adortus, in fugam coniecisti,
 ac paulo post non procul ab *Assensen*, in
 aperto campo seorsim ante primos ordines
 cum uno equite, te imprimis petente, con-
 curristi, illum que mortifero uulnere affe-
 ctum, de equo non sine præsagio futuri e-
 uentus deiecisti, signo' que ceteris dato, ex-
 ercitus comitis de *Oldenborch* iusta acie
 ac praelio superasti, interfectisq₂ in illo prae-
 lio Comitibus de *Hore* & *Techelnborch*,
 castris hostium & urbe potitus es. Unde
 in *Selandiam* profectus, ibiq₂ plerisq₂ locis
 ui subactis, iterum, ut ante decennium,
 per *XIIII.* menses *Hassniam* obsedisti,
 de-

defendentibus fortiter urbem, & tuis uiri-
 libus conatibus egregiè resistantibus Duce
 & Comite, expectantibusq₃ à Casarianis
 auxilium, sperantibusq₃ eos occasione non
 defuturos. Quæ opinio illos haud fefellisset,
 si tum ex tuo singulari consilio & solerti
 prudentia, certa equitum peditumq₃ ma-
 nens, in terram Groningensem Casari pa-
 rentem, non fuisset missa, quæ uicū Dam-
 uallo fossaq₃ muniret atq₂ teneret. Quæ re
 effectum est, ut Casarianos magis de oppi-
 dulo Dam recipiendo, quàm de obsessis o-
 pem ferendo, alienaq₃ ora infestanda, cogi-
 tare oportuerit: præsertim Carolo tunc I-
 talicis rebus implicato, deq₃ Regno Neapo-
 litano, ac Ducatu Mediolanensi defen-
 dendo, sollicito. Quare obsessi in urbe Hass-
 nia, consumptis omnibus alimentis, qui-
 bus homines uesci poterant, extrema ino-
 pia premebantur, ac desperatis tãdem au-
 xilijs, cum illis nihil aliud reliquum esset,
 quàm

quàm ex fame lurida mors, ad pedes Christi-
 stiani III. Ducem & Comitem se proyce-
 re, & culpam agnoscere, delictiq; ueniam
 petere coegisti. Quibus rebus confectis, Chri-
 stianus more Gothorum Regio diadema
 te ornatus, ac patri suffectus est. Fuerunt
 sequentes anni utcunq; tranquilli, sed ta-
 men semper timendus erat Carolus V. se-
 mel irritatus, propter affinis sui captiuita-
 tem. Contigit tamē deinceps, ut bellum ex-
 arserit inter Casarem & Iuliacensem de
 Ducatu Geldria, Gallusq; Rex Iuliacen-
 sem, sub spe matrimonij sororis suæ filia,
 Reginae Nauarrae, in partes suas traduxe-
 rat, quibus si se adiunxisset Christianus,
 ex usu regni fore existimabat. Ideo te, ad
 percutiendum fœdus cum istis duobus, Iu-
 liacum uersus misit. Sed tu, Regem Gallia
 omnes suos conatus eò intēdere, facile per-
 spexisti, ut Casarem implicitum aliquibus
 negotijs redderet, ipsumq; longē à finibus
 suis

suis amoueret. Ducis uerò res eo loco esse
 intellexisti, ut per atate ipse parum aut ni-
 hil de bello cogitaret: illi uerò, quibus bel-
 lum demandatum erat, segniter rem ad-
 ministrarent. Quare tu summa prudens
 tia fœdere illo infauisto regem tuum impli-
 care noluisti, cum ex longo rerum usu ac
 noticia didicisses, magnos Reges, propter
 priuata cōmoda, publica sancire fœdera,
 ac raro sancta inuiolataq; præstare. Id
 tamen, fauens partibus Regis Gallie, pro-
 misisti, te legionem ueteranorum militū,
 & quingentos equites nigros, ipsius sum-
 ptibus in Brabantiam, ad Martinum de
 Rosheim missurum esse, & apud Regem
 tuum tātum effecturum, ut classem suam
 ad depopulandam & infestandam oram
 maritimā inferioris Germanie mitteret,
 & sic unā cum alijs Imperatoris opes di-
 straheret siue distineret: quod utrumque
 summa fide præstitisti. Quantā enim ua-
 stitatem

flitatem Martinus, adiunctis sibi tuis co-
 pijs, Brabantia attulerit, ruina testantur,
 & Antuerpia ferè capta perenne testi-
 monium præbebit. Naues uerò, uenio con-
 trario orto, per totam æstatem optatum
 cursum tenere non potuerunt, sed tamen
 homines maritimos, ne alijs opẽ ferre pos-
 sent, suspensos tenuere. Succedente autem
 tempore, aliquoties cum Casarianis non
 uno in loco, ut cum Maximiliano Bure-
 no & alijs, de facienda pace egisti: qua col-
 loquia & actiones tam diu irrita fuerunt,
 donec Spiram uersus profectus, ubi cū tua
 legationis socijs solerti opera effecisti, ut
 Christianus honestis amicitia legibus Cæs-
 sari Carolo v. iunctus sit, catenaq; aurea
 grandis ualoris, sicut & collega tui, à Cæ-
 sare discedens donatus es. Qua pace facta
 domum reuersus, Principes tuos occupatos
 esse in diuidendis principatibus auitis atq;
 patris cernens, quod tibi maxime ex

gra-

grauissimis causis displicebat (diminui enim hac ratione potentiam coniunctam uidebas, ac facile oriri posse inter principes simultates timebas, quæ ipsi & patriæ extremam allaturæ essent perniciem) te omni magistratu & præfecturis, quibus eras insignitus, uolens abdicasti, et cum tuis in posterum honorificè uiuere decreuisti, retentis solummodo illis, quæ erant usq; ad mortem tibi literis scriptis confirmatæ & merito datæ. Ille recessus Christiani pristinam erga te beneuolentiam planè euerit, ac tali suspicione animum eius pupugit, quasi alijs ex causis te ab eius negotijs subduceres, adiuuantibus clandestinis plurimum inimicis (nam uirtutem inuidia sequitur) & nitentib. præsertim eò, ut fictis & futilibus rationib. uiam inueniret, quæ alioqui præclarū regem, erga te ingratum efficerent, & ut is ingētis tui beneficij merita insigni aliqua iniuria persolueret.

Nam

Nam qui apertus tibi inimicus esset, regem alienato, nemo inuentus est. Sed hoc tibi cum clarissimis Ducibus commune fuit: hi plerumq; in ultimo uitæ actu inuidia circumueniuntur, ut Hannibali, Scipioni, Bellisario, Narseti contigit, & tua etate Consaluo magno accidit: qui nō tantum circumuenti, sed etiam diminuti dignitate, in ipso iniuste illata contumeliæ dolore mortui sunt: tu tamen ipsis omnibus longè beator ac felicior fuisti. Rex enim tractu temporis (qui re & nomine uerè Christianus erat) intimis animi sensibus tua præstita officia perpendens, teq; falso ab inimicis clandestinis (qui aperte aggredi innocentiam tuam non poterant) delatum intelligens, prius à te data suo filio fide ac manu, te necessitatibus ingruentibus, illi non defuturum, additis his expressis uerbis: si filius ea, quæ essent tibi ab auo suo ipsoq; propter summa merita usq; ad

s   mortem

mortem collata, non reuocaret, sed rata
 haberet (non tantum sic te, sed etiam fi-
 lium regis tibi obstringens) tibi est recon-
 ciliatus, summoq; te in honore, ut antea,
 ad supremos usq; cineres habuit & coluit.
 Filius regis quoq; factæ promissioni condi-
 tionē adiunctam probe intelligens, regia
 planè indole summam erga te beneuolen-
 tiam ostendit, & sese tibi non solum iusta
 laborum præmia parta conseruaturum,
 sed si uelles etiam cumulaturum pollice-
 batur: cui tum respondisti, nihil te amplius
 optare quàm suam gratiam: tui officij
 nunc esse, ueteribus meritis auo ac patri
 præstitis iam ferè obsoletis, nouis illa auge-
 re & splendidiora efficere. Elapsis postea
 paucis annis, Rex Christianus longo mor-
 bo paulatim consumptus, & ex his ærum-
 nis ac laboribus (ut illi per somnium indi-
 catum erat) ad semper mansuram patriam
 et requiem per mortē translatus est. Conti-
 nuo

nuò regni habenas, Fr:dericus II. Christia-
 ni III. filius, à patre designatus, suscepit.
 Contigit autem, ut eodem tempore Dux
 Adolphus ex cupiditate honesta uindi-
 cta, clanculum contra Dithmarsos exer-
 citum conscriberet. Illorum enim terra sæ-
 pius uestrorum Ducum ac nobilium &
 popularium sanguine tincta est, cum ue-
 strates redintegratis uiribus clades fatales
 à maioribus suis, sed non sine forti ac uirili
 repugnantia, in Dithmarsia acceptas, no-
 uis partis uictoris resarcire studerent, ac
 iustam sumere de crudelibus barbaris uin-
 dictam properarent: adeò ut contentis o-
 mnibus belli disciplinis, soli confisi causæ et
 iustæ uindictæ, se ipsi in palustres uoragi-
 nes demiserint, ubi iniquitate loci circum-
 uenti, & magna cum patria calamitate
 oppressi, ingens sui desiderium luctumq;
 suis reliquerunt. Adolphus igitur, cum
 Dithmarsos priuatis uirib. aggredi festina-
 ret,

ret, ut hinc maiorem nominis sui clarita-
 tem compararet, & fines suos dilataret,
 persuasus seu opinans, Fridericum consan-
 guineum, mærore ex morte patris, ac re-
 bus regni constituendis occupatum, facile
 hoc sibi præsertim armato concessurum.
 Id tu statim exacta prudentia senex olfa-
 ciens, adhibito Andrea de Barby, Episco-
 po Lubecensi, & filio tuo Henrico (tunc
 temporis Friderici in Ducatibus uicario)
 ne similtas ac sinistra suspicio inter con-
 sanguineos oriretur, in istum statum rem-
 perduxisti, ut ab omnibus tribus Princi-
 pibus, publico decreto sumptu' que, bel-
 lum contra sempiternos & auitos ho-
 stes gerendum, & sic maiorum osibus
 inseputis parentandum esse, conclusum
 sit. Prius rebus necessarijs, quantum in
 tanta festinatione fieri potuit, ad id com-
 paratis, Fridericus & Principes die cons-
 tituta cū suis, nempe quatuor legionibus
 pedi-

peditum, & tribus millibus equitum, in
 unum locum conuenerunt, ac te unum in-
 uicta uirtutis belli istius ducem delegerunt,
 sperantes fortunam, ut scæminam, à te fa-
 ctis generosis olim subactam, semper usq;
 ad exitum uitæ morigeram fore. Quem
 honore primò repudiatis, iam ferè septua-
 genarius, et ætatis excusationem adducēs,
 tandem uictus illorum precibus ac postu-
 lationibus, suscepisti. Ac quando cum
 principib. hostiles fines ingressus fuisti, sem-
 per eò animum intendisti, ut principum
 iuueniles ac generosos insitos animis cona-
 tus (qui cupiebant aspera audacter aggre-
 di, & pugnam impigrè ciere) senili cun-
 ctatione reprimeres, & quàm celerrimè
 posses, hostium in magnam longitudinem
 productas triplices fossas ac munimenta
 cum legionibus, captata prius temporis &
 loci opportunitate, transcenderes, memora-
 bileq; detrimentum, ubi barbari sese secu-

ros esse crederent, illis inferres. Primò oppi-
 dum Meldorp, diuiso exercitu, tribus locis
 uno tempore adortus, non sine uulneribus
 tuorum expugnasti, interfectisq₃ multis ho-
 stibus, ceteris suis fugatisq₃, ibi castra, tan-
 quam in medio Dithmarsiae secundum
 longitudinē, inter Suderstrādt & Nord-
 strant, quibus duobus locis flos et robur mi-
 litiae Dithmarsicae habitare solet, posuisti:
 atq₃ sic eorum copias, ne coniungi possent,
 diremisti ac separasti. Inde in Suderstrādt
 cum parte copiarum profectus es, reliquis
 copijs in castris & apud principes manen-
 tibus, eo consilio, ut si fortē reliqui Dith-
 marsi periclitantibus Suderstrandien-
 sibus opē ferre uellent, illis obici possent: quo
 in loco maxima strage edita, reliquā mul-
 tudinem, exercitu circumdato, sine ulla
 conditione sese dedere coegisti: quorum
 pars Holsaticis carceribus usq₃ ad belli exi-
 tum damnata, pars Albim deportata a
 lienis

liensis oris imposita est. Tertio Heydā, quæ
 Dichmarsorum nobile Emporium fuit,
 cum principibus circa uesperā castra mo-
 uens, per noctē contendisti. Inde nō procul
 rustici, adductis tormentis infestisq; uoli-
 tantibus signis, cum equitibus uestris ex
 longa nocturna ac diurna profectio, ne las-
 sis & defessis, cunctantibus nonnihil tuis
 militibus, & diutius, quàm par erat, in iti-
 nere hæretibus, audacter arma cōtulerūt.
 Ibiq; tui oēs principes, primis in ordinibus
 hostes aggressi, singuli specimen uirtutis e-
 diderunt, & maioribus suis fuso sanguine
 hostium litarunt. Dux Adolphus fortiter
 pugnans grauitèr uulneratus est. Ab
 hostibus ter præliū redintegratū, eo euen-
 tu, ut maxima pars illorū uitā, reliqui su-
 perstites diu defensam barbaricā liberta-
 tē ac terrā ipsam amiserint, uerosq; eo die
 tuos principes Dichmarsie Duces effecisti.
 Quo bello conficiendo, nō solum acutissimi

Ducis nomen, qui nihil absq^{ue} summo con-
 silio susciperet, sed etiam humanissimi ti-
 bi comparasti. Si enim acerbè vindictam
 exercuisses, fraternus amor te excusare
 potuisset: Unum enim fratrem tibi Di-
 thmarsii ante 59. annos fortiter pugnantē
 interfecerunt. Tu autem contra multorū
 sententiam quingentos Dithmarsos alio-
 qui trucidandos, Friderico Rege in tuam
 sententiam traducto, incolumes conserua-
 sti, te palàm humanum ducem belli esse
 glorians, non carnificem. Orta deinde se-
 ditione inter Legiones, qui inhiantes ru-
 sticorum bonis discedere è finibus nolebāt
 (cùm tamen, excepta Schonuesii Legione,
 non multum uera uirtute dignum edidif-
 sent) tu Dithmarsis nonnullis restitutis
 armis, Legionibusq^{ue} diuersa in loca able-
 gatis, tormentisq^{ue} abductis & adiunctis e-
 quitibus, ui & metu ad imperium redire,
 & ex prouincijs uestris sine maleficio di-
 scedere

scedere coegisti. Hoc ultimo uirtutis tuæ spe
 cimine edito, actū concludere, uolubilemque
 fortunam non ulterius periclitari, sapien-
 ter decreuisti. Quare te iam fortunatum
 senem appellare non uereor, cum in tem-
 pore manum de tabula tollere didiceris, or-
 natusque iam sis omnibus muneribus, qui-
 bus ullus unquam inter Cymbros tui ordi-
 nis ac loci cohonestatus fuit, ac tribus Re-
 gibus, Friderico I. Christiano III. & Fri-
 derico II. uictrici manu singularique pru-
 dentia, cum cæteris proceribus, diadema
 regium imposueris, receperisque profusi san-
 guinis & laborum tuorum iustam mer-
 cedem, eaque nunc latus, cum duobus filiis
 ad similes honores ex parte prouectis, &
 magna nepotum summae spei caterua, la-
 tus fruere, exstructis ædificijs multis regio
 luxu: ex quibus unum Bredenberg cum
 munitissimis, aliud Bothkamp cum or-
 natissimis in tota Cymbria arcibus cōferri
 s s queat.

queat. Hoc tibi nunc supremi laboris
 superest, ut, cum tua anima ex hoc erga
 stulo liberata erit, Corpus tuum religiosis
 in monumentis maiorum, ad spem beatae
 resurrectionis, paulisper cum pompa fune-
 bri tuorum nepotum brachijs deponendum
 cures. Postremo opto, ut solita utens erga
 Deos pietate, te diu incolumē Regi ac Prin-
 cipibus tuis, patria, filijs & nepotibus, Deo
 opitulante conserues.

ALIVD ELOGIVM SVB EF-
 figie eiusdem.

DEus trinus & unus te longē sospitet,
 & in hoc uuida senectæ robore diu
 æliciter conseruet, fortunate senex, quem
 ex equestri & peruetusta nobilitatis, a-
 pud Holsatos Saxones, Ranzouiorum fa-
 milia natum, syderum inclinatione Ge-
 nius diuum in gratia, per bellicas uirtutes,
 ad iustam fortunarum atq; gloriae socie-
 tatem

ratem extulerunt. Quò iam tum conten-
 dere es uisus, quando proximus pubertati
 à patris morte, arrepto domi equo, ad ui-
 cina castra euolasti. A quibus proue-
 ctiore etate in Angliam, Hispanias, Ita-
 liam, Cretam, Asiam Syriamq² progres-
 sus, & apud Hierosolymas militari bal-
 theo honestatus, ex tam longa & pericu-
 lis uarijs obnoxia peregrinatione, non mo-
 do id honoris insigne, sed animum pluri-
 ma uariarum rerum, imprimisq² exqui-
 sitioris disciplinae militaris cognitione in-
 structum, ad patriae optimorumq² Princi-
 pum tuorū, Holsatiae Ducū, cultum retu-
 listi. Eam cum infracto animi corporisq²
 robore, temporibus ita postulantibus, in
 campum produxisses, re ipsa comprobasti,
 non pugnantium numero, sed Imperato-
 ris atq² militum uirtute, constare insignes
 uictorias. Sic ala una equitū, & quatuor
 peditum Germanorū cohortibus, post edo-
 mitam

mitam Hassniam Daniæ regum permu-
 nitam sedem supra quindecim Scandia-
 norum millia, bis eodem die diuersis locis
 acie victor, ducibus captis, prostigasti. Quo
 felici rerum successu, & pacis fundamen-
 ta à te iacta sunt, & Borealis nobilitatis
 attritus, laceratusq², sub Christierno II. im-
 manis crudelitatis Rege, splendor & tran-
 quillitas reuixit. Nam hinc eius spes, qua
 ad regna Septentrionalia respiciebat, ex
 fuga, in quam se coniecerat, scelerum ul-
 tricibus diris consciam mentem impel-
 lentibus, planè imminuta fractaq², aditus
 uerò ad regni fastigium patefactus fuit o-
 ptimo Principi tuo Friderico, Holsatiæ
 Duci. In quo ille iuste, clementer pieq², usq²
 que ad uitæ exitum uersatus, & subdito-
 rum de se expectationi undiquaq² satisfacit,
 & fidei meritorumq² tuorum magni-
 tudinem regia liberalitate agnouit. Ab
 eius è rebus humanis excessu, cum noui
 popula,

popularium motus per Daniam excitas
 ventur, & Lubecensium quidam, rerum
 nouandarum studiosi, inopinato se in pa-
 triam tuā cadibus atq; incendijs late effun-
 derent: Auctor Principi tuo Christiano,
 Friderici filio, Holsatiae Duci fuisti, ut in-
 ter initia Lubecam inuaderet. Quod cum
 te duce administrari iussisset, id dexteri-
 tate consiliorum, atq; actionum tuarum
 celeritate, consequutus es, Ut Lubecenses,
 fuis fugatisq; ad Oetinum eorum copijs,
 non modo ad soluendam Segebergensis ca-
 stri obsidionem, sed Trauemunda atq; na-
 uibus aliquot captis, urbeq; ipsa obsessa,
 cum belli sumptus, & dilabentem merci-
 moniorum quæstum, ferre ciues diutius,
 aut non possent, aut non uellent, certam
 pacem sperata uictoria præferre malue-
 rint. Quæ eò liberalius afflictis concessa
 fuit, te Cymbricos motus coercente, quò ma-
 gis Principis atq; patriæ tuæ interfuit, ui-
 cinam

cinam hanc flammam restingui, & tot
 simul enascentium hostium vires diduci.
 Nam factiosorum quorundam Danorū
 motus, Albertus Megalopolitanus Dux,
 & Christophorus Oldenburgensis Comes,
 iustis exercitibus tuebantur, Hassnia re-
 gali munitioribus que locis occupatis: quo-
 rum vires, per Baltici maris insulas dif-
 fusas, cum sigillatim adoriundas cēsisses,
 idq³ tuum salutare consilium Christianus
 Princeps approbasset, per continentem
 traductis copijs, primò Cymbricos lutas for-
 liciter aggressus, Alborgo vi expugnato,
 ac deletis aduersariarū partium copijs, re-
 ductisq³ in ordinem sacrorū Papistiorū
 nonnullis præsulibus, qui se homini-
 bus, nouandarum rerum studiosis, du-
 ces autores que præbuerant, non mini-
 mum Danici regni tractum Principi
 tuo conciliasti. Proxima erat Fionia, ubi
 ualido hostium præsidio Assense oppidū
 teneba-

tenebatur, & cum iusto exercitu Germanorum illustres Comites, Iohānes ab Hoya & M. à Techelnborch, aliq̄ strenui alarum atq̄ cohortium Duces excubabant. At tu nihil hostium potentia territus, traiecto mari, cum obsidionem Assenij strenuè cœpisses, incumbētibus eius solutioni Comitibus, laudabilius existimasti, producto in patentes campos milite, præly aleam subire, quàm intra castrorum munitiones obsessi præbere speciem. Itaque cum iusta acie, loco ab hostium præsidio editiore, confligeres, insigni victoria, quæ comitem utrūq̄ multosq̄ fortes viros absumpsit, eoq̄ arridentis fortunæ progressu tota insula potitus es. Hinc in Selandiam itum, in qua expugnatis propugnaculis, et subditis pacatis, restabat una Hassnia regum sedes. Ea tum illustrium virorū atque veterani Germanici militi præsidio, cum suis munitionibus aduersus omnē vim

uim insigniter armata, fame subigenda
 fuit. Quod post XIII. obsidionis Men-
 sem fœliciter cessit, eoq̄ maiorem Principis
 tuo clemētiae atq̄ moderationis gloriam
 peperit, quò ille indulgentius ad Sagunti-
 nam (ut aiunt) famem adactis, dimisso
 sine noxa praesidio eiusq̄ Ducibus, igno-
 uit. Hac uia Christianus Princeps, uerè
 Christianus, cum seditiosis hominibus Da-
 niam purgasset, diademate Regio procerū
 consensu ornatus, per omnem uitam con-
 silia actionesq̄ suas, maximo subditorum
 commodo & gratulatione, eò retulit, ut lu-
 strico nomini essent cōsentanea. Qua ex-
 cellenti uirtute perpetuaq̄ fœlicitate im-
 pulsus Carolus Caesar, qui alieniore à Chri-
 stiano Rege animo, ob Christierni sororij
 sui custodiam, liberis eius incitantibus, e-
 rat, potius te paucisq̄ alyis actoribus cum
 illo in gratiam redire, quàm huius defor-
 matam scelestissimorum delictorum tur-
 pitudin.

pitudine causam persequi uoluit. Sic aucto
 confirmatoq; Principis tui imperio, cum
 iam sexagenarius ab aula ad quietem re-
 spiceres, à liuidorum oculis atque dentibus
 semoueri tuus recessus tam longè non po-
 tuit, quin absentis gratia apud optimum
 regem attrectaretur. Quod tu eò nobiliori
 proposito negligendum existimasti, quò cer-
 tius statuebas, gratissimi beneuolentissimiq;
 Regis animo, tot aduersis prosperè spectata
 cum extremo uitæ discrimine fidem, inte-
 gritatemq; tuam, maleuolorum obrecta-
 tionibus eximi nunquam posse. Neq; tua
 te fefellit opinio, quando decedente corporis
 uigore, te solita gratia complexus, Frideri-
 co filio, Regi designato, ingenuè commenda-
 uit. Quem à patris morte, cum patruis lo-
 hanne & Adolpho, Holsatiæ Ducibus, in
 Diuhmarsos gentem ferocem, & hæcenus
 pro inuicta habitam, vindicantem, cano
 & penè septuagenario capite securus, dela-

tum communi Principum consensu Ma-
 gisterij equitum munus, ut modesta aetatis
 excusatione declinare uoluisti, ita strenue
 postulantibus Principibus susceptum tu-
 tatus es, nunquam pristini uigoris robore
 intermisso, sed eius secundissimi belli laude
 sicut libenter & merito ad Regis atq; Du-
 cum gloriam refers, qui utiliter consulendo,
 atq; fortiter pugnando, clarissimorum He-
 roum munera impleuerunt: ita uicissim
 tuam, tot antea uictorijs partam Laureã,
 hoc clementiae encomio ex eo bello non in-
 uiti reddent ornatiorem, quod supra quin-
 gentos Duthmarfos, qui aduersum te in a-
 cie constiterant, cum proiectis armis extre-
 ma experiri non uellent, nonnullis eos ad
 necem poscentibus, humaniore animi de-
 creto uiuos incolumesq; conseruasti, cum
 eorum sang. in intercepti olim si atris ma-
 nibus urare potuisses. Cuius facti memoria
 ingravescenti nunc aetati tuae eo dulcior pro-
 culdubio

culdubio est, quò magis perpetuum animi
 tui propositum, nunquam mercenaria ex-
 ternorum militia, sed uni patriæ eiusq̄ le-
 gitimis Principibus, ea moderatione obstri-
 ctum, ut uictricis manus robora clementi
 erga prostratos indulgētia pro merito tem-
 perares hoc uelut extremo actu confirma-
 re es uisus. Igitur ætatis ueniam legitimo
 iure consecutus, uiue in posterum, tot ex-
 haustis fœliciter belli laboribus, diu fœlix
 atque incolumis, in tuis priuatis ædibus:
 quarum alteras Bredenbergi, perductis ius-
 tis munitionibus atq̄ propugnaculis, solo
 depresso ad Scorã, reciproco æstu fluctuan-
 tem, alteras Italica elegantia imitatione
 Bothcampij, editiore specula ad lacū Bisse-
 num, magno sumptu excitasti: & inter
 grauissimas consultationes, quibus presen-
 tem animi uigorem, cum suo Genio, tum
 diligenti rerum obseruatione, ad circum-
 specti iudicij acumen perductum, Regi

Principibusq² tuis fideliter impertis, te re-
rum gestarum recordatione, & fecunda
ex tribus liberis nepotum neptium' que so-
bole oblecta. Quos ut uirtutis tuae amula-
tione, digna te patre auoq², sectari atq³ con-
sequi uideas, utq³ transcurso mortalis uita
spacio, pie sancteq³ ad beatorū sedem hinc
emigres, id tibi concedat inexhausta boni-
tatis & clementiae numen aeternum.

A M E N.

EPI.

EPITAPHIVM STRE-
 NVI ET NOBILISSIMI VI-
 ri, Iohannis Rantzouij, equitis Holsatis
 quod ei in primaria æde oppidi Itzo-
 hoæ à pijsimis filijs in sempiternam
 memoriam collocatum, marmo-
 riq; incisum est.

Iohanni Rantzouio nobili Hol-
 sato, qui post susceptū balthei
 militaris decus, & perlustra-
 tas remotissimarum gentium
 prouincias, quantum pacis belliq; artibus,
 omnibusq; corporis atq; animi eximijs bo-
 nis eniti potuit, id omne secundum pietatē
 in Deum, uni patriæ eiusq; laudatissimis
 Principibus, Friderico I. Christiano III.
 & Friderico II. Danorum ex ordine Re-
 gibus, huiusq; patruis, Iohanni & Adol-
 pho Holsatiæ ducibus impendit, felicissimo
 euentu, utpote summus cum iusto impe-
 rio Dux, exortis subinde bellis destinatus,
 t 3 sem-

semper uictor, qui præter copias deditasq;
 urbes atq; arces, profligatos eiectosq; procul
 Cymbricis & Holsaticis finibus hostes, in
 ordinem redactos Papisticorum sacrorum
 seditiosos antistites, rebelliumque Dith-
 marforum contusam & fractam armis
 cõumaciam, octies patentibus in campis,
 diuersis prælijs superatas hostiles acies, uel
 ab ipsius indulgentia, uel à fœda fuga uitã
 coegerit impetrare, illustri & fidei erga
 patriam eiusq; Principes, & clementia er-
 ga uictos gloria, quam ad fatalem maturã
 senectutis horã sine fortuna ludibrio per-
 duxit, sicq; domi suã, ætatis uenitã nactus,
 omnib. animi sensibus integris, in charissi-
 ma cõiugis, filiorũ atq; nepotũ complexu,
 æterno numini spiritũ, à quo acceperat, fir-
 ma in Christum fide, & certa resurrectionis
 spe confirmatus, reddidit, Hæricus &
 Paulus filij, parẽti cariss. mæretes posuere.
 Obijt Anno Dom. 1565. Die 12. Men-
 sis Decẽb. Cũ uixisset annos 73. et Mēs. 1.

IN TVMVLVM EIVS-
dem equitis clarissimi.

Hic sita RANTZowij sunt frigida membra 10-
HANNIS,

Inclita cui uirtus nomen equestre dedit.

Qui diadema tribus, procerum statuente Senatu,

Regibus Arctois imposuit manibus.

CHRISTERNI pepulitq; duces uirtute secundi,

Eiecit regni sedibus eiq; tribus.

Quid referam Comites, populos, domitiosq; tot urbes?

Bis redyt caso uictor ab hoste quater.

Dania testis erit, bello concussa Lubeca,

Hoc duce qua capta est, Hassnia testis erit.

Naucleriq; feros compescuit ille tumultus,

Intulit & rigidis signa tremenda iustis.

Ille, armis frustra toties bellisq; petitos,

Tempore Dithmarsos contudit exiguo.

Quemq; ferox multis Dithmarsia fuderat annis,

Cymbrorum index sanguinis ille fuit.

Singula quid referam? nil non laudabile fecit,

Consilio felix, Marte togaq; fuit,

Aspice multa Deo, primo sub flore iuuenta,

Pro patria gessit, multaq; bella senex.

Et charus patriae, charis iucundus amicis:

Hostibus aduersis sic metuendus erat.

Quid struatis aedes memorem, magnoq; labore

Conditam magnanimi tot monumenta uiri?

Qui licet exhaustus senio sua fata subibat,

Visa tamen patria est mors properata nimis.
 Hoc duce qua caret, & quondam fortasse carebit:
 Quod tamen in uentos omen abire uelim.
 Adde quod & mansit, iam succedente senecta,
 Corporis integritas ingenijq; uigor.
 Vnde futurarum prudentia maxima rerum,
 Perpetuo constans iudiciumq; fuit.
 At postquam cursum, dederant quem fata, peregit,
 Defecit casto coniugis in gremio.
 Terrores metuens nullos, solatia sensit
 In CHRISTO moriens iustificante fide.
 Vita uale, dixit, spes & fortuna ualete:
 Lubrica uos, uera est nunc mihi par ta quies.

DE OBITU IOHANNIS RANT
 zouij, equitis aurati, ex Cancellaria
 Regis Daniæ.

Cvm placido uita mutasset tempora fato
 IOHANNES heu Rantzouius,
 Luxerunt nati, coniunx, Holsatica tellus.
 Vno ore plangentes patrem.
 Mars tumulo imposuit laurum, Ronamq; trophæumq;
 Et hostibus demptas opes.
 Pax etiam, aut concors huic, aut contraria Maris
 Amantem laudauit sui.
 Fama hinc dispergens latè ore manuq; secuta est
 Virtutum testimonia.
 Qualiter hunc igitur uixisse per tabimus annis

Lustrorum bis septem & tribus?
 Tot namq; hic iixit, quem Mars, Pax, Fama, percipituro
 Requirit, laudent, offerant.
 Et pia cum natis coniunx iuduata marito,
 Et patria lugeant patrem.

IN TVMVLVM EIVSDEM.

C Onditur hoc tumulo rara pietate IOHAN-
 NES

R ANTONIUS, claro stemate natus, Eques.
 Regibus imposuit tribus hic diadema superbis,
 Fertile Danorum qui coluere solum.
 Et seua iniussit Christernum bella mouentem,
 Sedibus auertit Marte potente tribus.
 Frena recusantes multas compescuit urbes,
 Submisitq; ducum colla superba iugo.
 Dania sepe eius norat fortissima nomen,
 Sensit & illius pulcra Lubeca manus.
 Qua tulit illius Schonungia signa triumphis,
 Oetinum & pariter terra Fionia refert.
 Est & adhuc memor hostilis Iudlandia cladis,
 Nauclerum domuit qua sua dextra trucem.
 Omne testis & est pugnans Dithmarsia nuper
 Infauisto, cuius mœnia uicta iacent.
 Sic felix fuit & sortem se præstitit, ut cum
 Consereret uictor bis quater hoste manus.
 Quid referam mores mixtos grauitate decora?
 Quid, quod erat iunctum cum bonitate decus?

*Integer ipse fuit maculis non oblitus ullis,
 Atq; tulit sortem, qualiter illa fuit.
 Consilys populum dubitantem iuuit honestis,
 Iuuit & afflictos pro bonitate viros.
 Rebus in ambiguis uultus non sumpsit acerbos,
 Nec fato elatus prosperiore fuit.
 Sed mens illius certo deducta tenore,
 Quod fuit ante pedes, excutiebat opus.
 Hinc sua clara uiget gestarum gloria rerum,
 Omnibus ipsius est cognita fama locis.
 Sed postquam senio confectus & obsitus annis
 Sensit se uita continuasse uiam,
 Speq; fideq; Deo certus constanter adhesit,
 Et sic uoce pia, cum moreretur, ait,
 Reddam animam Christo, mea pignora cara ualete,
 Et tu me gremio suscipe, Christe, tuo.*

VERSVS CONTINENS NUME-
 rum anni, quo obiit IOHANNES Rant-
 zouius, Eques auratus.

*Tempore quo Verè sibi It sua fata Iohannes
 Rantzoſius, Verſus Denotat exlgvvs.*

QVERELA STORÆ
 fluuij.

Riuule cur præter solitum tuus humor abundat
 Dic Stora? lucidulam quis tibi turbat a-
 quam?

RANT-

RANTZOUJ miserum me tristia funera turbant,
 Cresco ego de lachrymis perditus ipse meis.
 Ille erat heu summi uiuens mihi causa decoris,
 Ille mihi moriens abstulit omne decus.
 Ne mihi quis lympham uiolaret, condidit arcem
 Me prope depresso, Palladis arte, solo.
 Extinctum plangant Pax & cum Marte Minerva,
 Relligio, Charites, Cymbrica terra patrem.

EPITAPHIUM EIVSDEM.

Quae Lector celsis insignia iuncta columnis,
 Quaeq; opera è Pario marmore facta uides,
 Incluta *RANTZOUJ* sunt haec monumenta
 Iohannis,

Frigida defuncti sub quibus ossa cubant.
 Hic dum uiuebat nulli uirtute secundus,
 Militis aurati nomen adeptus erat.
 Nam firmi uegetus iuuenis cum corporis esset,
 Ingenij sensit munera magna sui.
 Per uarios populos longinquaq; climata terra
 Immensum ad Solymas per mare fecit iter.
 Vnde illi rerum prudentia magna parata est,
 Ut posset patria commodus esse sua.
 Cum Danica primus Fridericus sceptrum teneret,
 Edita sunt fidei plurima signa sua.
 Post ea felici Clementem Marte repressit,
 Iustica cum fureret se ditione cohors.
 Obsidione premens Aleburgica moenia, ciues

Rex Christiane tuo subdidit imperio.
 Christophori Comitum dum rura Fionia miles
 Vastaret, victrix hic quoque, dextra fuit.
 Hassnia cum nollet clausis se dedere portis,
 Miles in hac præstans obsidione fuit.
 Sebanica Meiero deuicta fera agmina capto
 Compulit & domini subdere colla iugo.
 Extera furore streperent cum bella tumultu,
 Strenuus audaces mouit ad arma manus.
 Publica res timidis tremuit quando anxia curis,
 Consilio patriæ profuit ille sua.
 Seu res consilij fuerat seu Marte gerenda,
 Regibus ille suis instar Achatidis erat.
 Nobile Rantzouicum generoso à stemmate nomen
 Nobilissimis factis reddidit ille suis.
 Bis septem lustris quum tres adiunxerat annos,
 Vitaque iam finem cepit habere suum,
 Pressa graui senio gemerent cum membra dolore,
 In Christo moriens leniter occubuit.

ALIUD EPITAPHIUM EIVSDEM.
 in quo primum Distichon continet annum
 Christi, quo obiit, & primæ literæ
 maiusculæ nomen
 autoris.

HOLSATIE RANTZOU DECVS & VITTELA IOHANNES
 HVC POSTVS, LAVDIS VIX POLVS IPSE
 CAPAX.

I mberbi Solymas mento qui uenit in oras,
 Rettulit aurata militia q̄ decus.
 Nec non Christano, Fridericis atq; duobus,
 Tradidit Arctoi scepra regenda soli.
 Rectori quod erant Atrida Nestor Achilles q̄,
 Id tribus his solus regibus ille fuit.
 Illius est fractus Christernus fortibus armis,
 Cederet ut regnis Marte cadente tribus.
 Christophorum profugo stantem pro rege ducem q̄
 Albertum, nigri qui bonis ora gerit,
 P̄ asta instaurati renouantes bella Gradiui,
 Ad regis constat procubuisse pedes.
 Sensit q̄ infelix inuictas Hafnia uires,
 Illius auspicijs Hafnia capta pijs.
 R̄strata memorare potest quis praelia classis
 Pro tanti dignè conditione ducis?
 Alta sed emense referam uestigia uite,
 Et quoties hostis copia strata feri.
 Noribus ingenti uenit obuius agmine primum,
 Est ubi Scandiaci grandis eremus agri.
 Trita uidens socy sed Otho Stigefenijs arma,
 Hic uno, dixit, bina trophæa die?
 Sunt etiam nobis uires, uel præstet Achillem:
 At iux intuitus terga pudenda dedit.
 Obstetit & Marcus Meyer, cum dira moueret,
 Quatuor in partes is laceratus obst.
 P̄ dus adhuc Octinus habet fera signa cruoris,
 Casorum varijs ossibus albet humus.
 P̄ estifer hos sequitur Nauclerus in ordine quartus,

Sucessum & vires sperat habere suis.
At non Holsaticus cedens, nec territus Heros,
Obuia uictrici tendit ad arma manu,
Turbatum superatq; Ducem stringitq; catenis,
Firma procul muris non Aleburga tuis.
Regali donat scepro, plumboq; coronat,
Tunc ubi supplicij afficiendus erat.
Infaustos etiam Comites extendit arena,
Hic ubi Taurinus mons iuga celsus habet.
Formidata olim totis Dithmarsia regnis
Hoc duce principibus colla preinenda dedit.
Et quamuis ualidis pugnarit fortiter armis,
In tribus est tandem uicta cruore locis.
Cetera quae restant Sophocleao digna cothurno,
Cantet cum claris Holsata terra Danis.
Ipsè Deus uerò talem uilescere gemmam
Non passus, cœli traxit ad astra uagi.

DE ARMIS IOHANNIS RANT-
 zouij, equitis aurati, quorum suam par-
 tem Henricus, &c. Rantz. filius,
 donauit fratri Paulo.

Diuidere arma patris cum uellent bellica natis
 Corpore quae proprio gesserat ipse suo,
 Mars chypeum abiicit, dixitq; ò parcite natis
 Parcite, in his aliquid Mars quoq; iuris habet.
 Quae toties genitor defendit ab hostibus arma,
 Turpe, ea si natis diripiantur, erit.

Integra, dante Deo, post tristia fata manebunt,

Vt sacra, dum iuxit, tutaq; semper erant.

Ergo dedit Paulo, fraterni pignus amoris,

Henricus partem, Marte monente, suam.

Exoptatq; armis cum laude utatur ysdem,

His usus genitor qualiter ante fuit.

Q U E R E L A   A N N A E   R A N Z O -
 uij in funere eiusdem dilectiss. coniugis
 sui, incomparabilis uirtute herois, incisa la-
 pidi sepulchri, quod in piam patri memo-
 riam grati filij in templo primario oppi-
 di Itzohœ statuerunt.

Conjugis Anna sui cum cōderet ossa sepulchro,

Hæc ait, in lachrymas tota soluta pius:

Si mihi non tecum licuit, uir, ponere uitam,

Mox, tamen intereunt ni mea uota, sequar.

Et precor, ut placide coniuncti iuimus ambo,

Sic quoq; Cœlesti nos beet arce Deus.

DE SEPULTURA ET
 EXEQVIIS FVNEBRIBVS
 eiusdem nobilissimi equitis, Iohannis
 Ranzouij, appendix, per Chri-
 stophorum Kellinghausen
 Hamburgensem.

VM de præclarissimi heroïs,
 cum illustri uita curriculo re-
 busque fortiter gestis, tum
 placida & beata ex hac mun-
 di colluuiæ emigratione, multa superius lu-
 culenter commemorata sint: id unum te,
 humanissime Lector, desiderare amplius
 posse existimaui, quod disertè illic explica-
 tum non erat, quæ is funeris pompa & ho-
 nore ad sepulturam iatus, quoq; splendore
 & magnificentia iusta ei facta essent. De
 qua re, quoniam ea quoq; ut reliqua, ho-
 norificentissima ipsi meritò contigerunt,
 quàm potero paucis, dicã. Nam cum an-
 nis

nis iam tribus septuagenario prouectior, et
 ipso pragrauantis aetatis senio debilitatus,
 & lenta morbi diuturni tabe confectus,
 integris planè uniuersis & immotis animi
 sensibus de arummosa hac uita, obitu sanè
 perquam tranquillo & pio, discederet: in-
 ter cetera plurima, quae prudenter pie que
 admodum & munificè, se satis functo per-
 agenda, testatus constituit, & illud filijs,
 quos omnino duos paternae uirtutis & glo-
 riae emulos reliquit, praeceperat: ut se post
 mortem illatum maiorum sepulchro, quo
 & pater & auus, & proauus & abauus,
 conditi quietem sanctam in Domino age-
 rent, in oppido propinquo Itzohoa tumula-
 rent. Quia uero grassabatur tunc eo in op-
 pido uehementer pestis (ut & in alijs ple-
 risq; Germaniae locis et oppidis) qua multi
 indies mortales mortem obiret, ne ppinquos
 suos, gentiles et amicos ad honestadum fu-
 nus eum in locum accerferent, quem iusto

metu propter uitæ periculum adire omnes
 formidare poterāt, tandiu id differre, seq̃
 in eadem proximam deponere, quoad pesti-
 lens contagio illic serpere & seuire omni-
 no desisset, iusserat. Quod supremum dul-
 cissimi parentis mandatum, ut ei post obi-
 tum quoq̃ morem gererent, quem uiuentē
 amore summo complexi, mira cum pie-
 tate & obseruantia obsequentissimè sem-
 per coluissent, fideliter quoque & solerter
 sunt executi filij. Exemptis enim intesti-
 nis, arculaq̃ ex plumbo seorsum conditis,
 exenteratum primū cadauer opobalsa-
 moq̃ inunctum, & fragrantibus aromatis,
 molli intersperso Anglici filii tomento, ef-
 fartum, deinde sarcophago item plumbeo
 querno intecto ligno compositum, in eade
 paræciali pagi Bredenberga (quam colla-
 psam ipse olim restituerat, & donarijs ele-
 gantiq̃ ex edificata turri pio liberaliq̃ a-
 r. mo exornauerat) latericia extructa do-
 muncula

muncula deposuerunt. Ubi cum in tertium
 iam mensem supra annum constitisset, mi-
 tescente magis magisque in oppido lue, ad
 principes & ciuitates finitimas, ad agna-
 tos, necessarios et amicos, literas dederunt,
 ut in colliculum imminentem oppido pri-
 die Calendas Martias conuenire, & dedus-
 cendo funeri interesse pompa uellent. Quo
 adueniente tempore, alter filiorum maior
 natus Henricus Ranzouius, regius in Hol-
 satia uicarius (nam Paulus iunior frater
 cum illustrissimo principe Adolpho ad
 obsidionem arcis Gotha profectus, ex ne-
 cessaria ea causa parentalibus adesse non
 poterat) cum familiaribus nonnullis biduo
 ante ad templum sese conferens, ubi in adi-
 cula clausum funus custodiebatur, ea ef-
 fracta, post habitam funebrem ab eius a-
 dis presbytero Nicolao Vinterbergio ora-
 tionem, cum per fenestellam stanneam, qua
 eum in usum in loculo erat, faciem defuncti

charissimi parentis, desiderio etiamnum
 nimio uix lachrymis temperans, supremū
 contuitus esset, & aliquot eius imaguncu-
 las ex argento conflato in auratas inieci-
 set: id serici uillosi atro intectum uelami-
 ne, & arca impositum, in castrum suum
 Bredenberga secum auexit. In quod, pra-
 cedentibus cum faculis nepotibus, & ho-
 norifica insequente pompa, illatum, in cu-
 biculum pullato undiq; panno instratu ue-
 latumq;, accensis circum funalibus, phere-
 tro collocauit. Huc postridie eius diei E-
 berhardus ab Holle, Lubecensium & Ver-
 densium praesul & Henrici affinis, uir spe-
 tabilis eoq; honoris fastigio longe dignissi-
 mus, cum honesto & mediocri comitatu
 aduenit, aliq; item nonnulli nobiles uiri,
 ut funeri efferendo interessent: qui hono-
 rifice omnes excepti & tractati splendide,
 noctem ibi unam cum suis egerunt. In ses-
 quenti die, qui exequijs praefinitus calendae
 Martiae

Martias antecedebat, elatum cubiculo in
 uehiculū idem, quo fuerat aduectū, pullo
 integumēto obductū collocauerūt: & alijs
 nonnullis pone legētibus eius uestigia currib.
 quib. mæstissima coniux nurusq̄ gemina,
 cū numerosa & pulchra nepotū neptiūq̄,
 sobole, & agnatæ quadam sæminæ uehe-
 bantur, satellitibus stipatū undiquaq̄ cir-
 cumcursantibus, ita in oppidum inducia
 tur. Interea Henricus RanZouius cum an-
 tistite, & quibusdam agnatione proximio-
 ribus, amplaq̄ ministrorum familia, lugis-
 bri omnes habitu, pullis ex syndone peplis
 à pileis in terga defluentibus, equorumq̄
 ephippijs atratis stragulis operis, in collem
 oppido propinquum contenderunt: quo
 principum ciuitatumq̄ legati, propinqui,
 gentiles & amici, præclari omnes & nobi-
 les uiri, magno numero confluxerāt. Qui-
 bus in corona circumfistentibus Henricus
 illustri & facunda oratione amplissimè

gratias egit, quòd in locum illum ad diem
 dictum rogati promptè accessissent, utq̃
 ad reliqua exequialis eius honoris & cele-
 britatis solennia peragenda, supremam et
 piam, paternis manibus secum operã præ-
 stare, & ijs finitis epulo funebri interesse
 non grauaentur, perhumaniter perq̃ a-
 manter rogauit. Inde ternis simul binis ue-
 iunctim equitantibus, composito decenter
 ordine currum, quo funus deferebatur, cõ-
 sectati, longo agmine (nam trecenti ferme
 erant, qui equis uehebantur) lentoq̃ &
 moderato equorum gradu, sensim & ma-
 gnificè oppido adequitarunt. Quod ingres-
 si, ubi in ades atratas undiq̃ & funalibus
 collucentes (quas magnificus heros per am-
 plas sibi et splendidas olim extruxerat) fu-
 nus deposuissent, in hospitia per oppidum
 pleriq̃ dilapsi sunt, ut equis in stabula tra-
 ditis singuli ad cohonestandam funeris
 pompã redirent. Sub idem præterea iēpus
 curribus

curribus frequentibus, quorū supra quin-
 quaginta fuisse constat, ingens fœminarū
 uirginumq; nobilium turba aduecta est:
 quæ cunctæ pro regionis more, ut funus co-
 mitarentur, candidis lineis uelamentis ca-
 pita obuolutæ, quæ inde per scapulas utras-
 que licenter errantia dependebant, sese per
 ornauerant. Earum complures ad defun-
 cti equitis coniugem Annam, ex uetusta
 & clara Valstorpiorum gente prudentis-
 simam honoratissimam, que fœminam, se-
 se conferentes, quæ iisdem in adibus ad fu-
 nus uiri mœsta atq; adeo exanimata ferè
 luctu morabatur, largifluis opplentib. uula-
 tum lachrymis, & ingenti animi dolore
 intercipiente spiritum, eam uerbis aman-
 ter et diligenter consolata sunt. Quæ dum
 fierent, interim æra campana in adibus sa-
 cris, cum in oppido, tum in uicinis circum-
 quaq; pagis parœcialibus, nusquam cessa-
 bant: quibus & oppidum ipsum, et omnis

circum uicinia late personuit. Caterum ubi efferendo funeri destinata aduenit hora, illud serico uilloso nigro obductum seni eiusdem gentis & stemmatis, præstantes omnes animis & uiribus nobiles uiri, succollantes in humeros pheretro sustulerunt, et lento graui que incessu, dum subinde obnimum plumbei lignei que loculi pondus, furcis perticis que transuerso subiectis, subsistere cogerentur, in templum eius oppidi primarium, diuo Laurentio martyri dicatum, deduxerunt, longo honoratissimo que & precedentium & comitantium agmine. Imprimis ex ludo literario pueri de more antecedebant, lugubres cantiones uernacula Latina que lingua alternatim decantantes, quibus nunc gaudium, nunc tristitiam auscultantium animis iufundebant. Eos uerbi diuini mystæ & interpretes in oppido & pagis finitimis insequuntur, quibus sacrata supra quadraginta ex nobi-

nobilitate uirgines, eiusdem cœnobij conti-
 gui templo alumna, candido omnes ami-
 etu (ut eius secta mos & instituta ferūt)
 succedebant, & ipsa temperatis uocibus
 suauiter funere præcinētes. Hinc ministri
 uniuersi Henrici, habitu obscuro & tristi
 funalia manibus gestantes, ingrediebātur:
 eorum uestigia calcabant nouem è duobus
 filijs nepotes, deducētibz præceptoribus,
 & ipsi cereos grandiusculos, quibus cōuer-
 sagentis Ranzouia insignia (ut cæteris fu-
 nalibus cunctis) appensa spectabantur, fu-
 neri auito præferentes. Inde proximè ante
 loculum absolutæ nigredinis equus unico-
 lor, pullato terram radente stragulo, à ui-
 cari regij puero sessore segniter adigeba-
 tur. Sequebatur uerò longe honestissimus
 illustrum & ornatissimorum uirorum
 comitatus, quibus unus omnibus habitus
 atratus & lugubris erat. In his nobilissimis
 grauissimique uiri, legati Friderici II.

*Daniae regis, trium Holsatiae principum,
 Iohannis senioris atq; iunioris & Adol-
 phi, reuerendus amplissimusq; Lubecen-
 sium & Verdensium antistes, legati comi-
 tis Schouenburgij, ciuitatumq; Lubecen-
 sium & Hamburgensiu, conspiciebatur.
 Aderant ex gentilitia stirpe Ranxouioru
 prognati plures pauciores ue triginta, uiri
 prope omnes emeriti, & prisca rerum ge-
 staru memoria florentes, & aetate canisq;
 decoris uenerandi. Na quos ex nobilitate
 omni Holsatica florenti aeo integer ad-
 huc & uiuidus, ad praecleara eximia uirtu-
 tis praemia & ornamenta consecranda ca-
 piendaq; sanguis aiebat, eorum pars mul-
 to maxima ad obsidionem arcis Gotha, ab
 illustri magnanimoq; duce Adolpho euo-
 cata, sub pellibus & uelis canabeis in ca-
 stris excubabat. Qua expedito cum in i-
 dem forte tempus incidisset, effecit, ut ra-
 riores uiroru nobilium, quam accessissent
 alioqui,*

alioqui, pompa huic exequiali interessent:
 cum præterea complures quoq; in Dania
 Friderico regi contra Suecum iam pridem
 militarent. Sed nobilium tamen eiusdem
 conditionis numerus, qui funus sectati sunt,
 trecentos circiter nihilo minus adæquavit.
 Post nobilitatem succedebat oppidi senatus
 ciuesq; honoratiores, quos ex pagis circum
 quaq; finitimis coloni longo ordine inse
 quentes agmen claudebat. Nec longo hinc
 intercedente interuallo, frequēs elegantis
 simaq; scæminarum nobilium spectabatur
 series, quæ & ipsa pro regionis more habi
 tu funebri, ut dictum est, præcedentium
 uirorum pompam comitabantur: eas que
 inter eminent, luctu que & mærore propè
 confecta, clarissimi equitis coniunx, cum
 nuru utraq; et neptibus pluribus, omnium
 oculos in se uertebat. Ubi iam in camite
 rium uentum est, circuito ter de more tem
 plo funus intulerunt, id que media in ade

ante suggestum, ex quo conciones sacra ad
populum haberi solent, sub machinula li-
gnea instar adiculae fabrefacta cancella-
taq, quae undiquaq, defixis cereis collucen-
tibus ardebat, constituerunt. Exinde fini-
tis cantionibus usitatis & solennibus, ora-
tionem funebrem habuit eius adis oppidis
que presbyter summus, D. Iohannes Vor-
stius, quem praepositum uulgò uocant, uir
pietate & doctrina senio' que uenerabilis.
Qui dum peroraret, funus ex eo loco suc-
cedentium nobilium humeris sublatum,
& ad latus australe chori prope clathros,
quo loco maiores eius complures tumulati
sunt, ut & lapides impositi eorum' que ins-
criptiones, & ara ab iisdem inibi Sanctae
indiuinae Trinitati dicata, abundè re-
stantur, in sepulchrum arcuatum, quod
pij grati' que filij, cum in sempiternam cha-
rissimi parentis memoriam, tum propriū
& perpetuum familiae suae monumentum
haud leuibus impensis pulcherrimum edi-

ficarant, depositum est. Id supra reliquam
 pavementi tribus ferè ulnis, gibbo expolito
 leuigatoq; candido lapide porrecto & u-
 trinq; redacto, altius assurgēs, cui insignia
 gentis artificiose eleganter que incisa, &
 coloribus distincta, quoquo uersus latera
 exornant, uiuas supernè utriusq; parentis
 quasi recubantis imagines, niueo marmo-
 re affabrè effictas, spectantibus ostendit.

Eodem quoq; loco passim Epitaphia &
 elogia, quæ hoc libro continentur, lapidi-
 bus in columnas parietem que immixtis
 incisa insculptaq; de uita cursu rebus que
 gestis, tam præstantis & spectatissimi in-
 clyta uirtute uiri, lectores erudiunt. Ac
 peractis ritè & solenniter in ade sacra ce-
 remonijs cunctis, hinc ad conuiuium fune-
 bre discessum est: quod magna lectissimo-
 rum conuiuarum frequentia, & splendo-
 re ac munificentia, ut tanti uiri exequijs
 conueniebat, summa celebratum est. Ae-
 ris quoq; plurimum in pauperes distribu-

tum, & larga alijs alijsq³, & quæ pater mo-
 riens passim & à se nuncupatis donari
 mandauerat, & quæ his filiorum insuper
 adiecit liberalitas, munera præbita sunt.
 Quibus per dies aliquot, ut mos est, agita-
 tis, uniuersi inde, post actas utriusq³ prolixè
 decenterq³ gratias, in sua discesserunt. Ita
 qui placide beateq³ de instabilis huius uita,
 quam omnem præclaram fortunatãq³
 exegit, præsidio et statione discesserat: qui
 immortalẽ meritis illustribus ubiq³ ter-
 rarum de se famam & gloriam excitauerat:
 qui spectata & sempiterna egregia at-
 que inuicta uirtutis monumenta posteris
 moriens reliquerat: honestissimam quoq³
 caduci atq³ emortui cadaueris sepulturã,
 iustãq³ & exequias se dignas, hoc extremũ
 honoris & officij defuncto parenti in mœ-
 rore & luctu maximo pijsimis filijs tri-
 buentibus, cumulatè consecutus est. Quod
 equidem ipsum ad reliquam eius in uita
 felicitatem, qua nõ sine admiratione ma-

gna, occulto quodam conspirantium syde-
 rum favore ac consensu, uel potius effusa
 atq; constanti diuini numinis, rectissimã
 mentem gubernantis adiuuantisq; beni-
 gnitate atq; clementia, ad extremum usq;
 halicum perpetua usus est, quasi coronã
 dem seu colophonem aptissimè congruen-
 tem, accessisse arbitror: ut, qui in uita pro-
 spera gloriosaq; omnia habuisset, nec hoc
 extremo mortalibus præstari solito honore
 ac munere careret. Etsi enim sunt, qui se-
 pulchra iacturam leuem ducant, quando
 ex quocunq; terræ operculo tantũdem ad
 superos itineris esse pijs creditur: & multi
 præstantissimi uiri, & æternus ob compro-
 batam factis uirtutem laudum præconijs
 celebrati, uel in teterrimis carceribus agri-
 tudine & squalore consumpti sint: uel pi-
 sces in undis obruti agitatiq; fluctibus pa-
 uerint: uel in puluere cænoq; patente sub
 dio à uermibus ferisq; immitibus laniati
 deuoratiq; sint: alijs ue indignis extincti

supplicijs passim & miserè cōputruerint: ij tamen ipsi honestum post mortem sepulchrum haud adèò aspernantur, quin, si contingat, ingens bonum: sin denegetur à fortuna, leuiter ferendum esse statuunt. Omnes certè mortales, praestantibus & magnis ingenijs praediti, illud potissimum in uotis habent, ut tranquillo & praclaro uitae exitu diem suum extremum claudant, exempti que uiuis tumulto, uti supremo corporis humani receptaculo, donatae que post exhaustos uitae labores quietis sede, honestè contegantur. Nam & sanctissimos illos uiros, quos antiquissimis saeculis, ob summam uitae innocentiam ac religionem, Deo per charos fuisse sacrae literae testantur, iam morituros uel impietatis praecipisse posteris suis legimus, ut obita morte cadauera sua sepulchris, uel à se ipsis uel maioribus suis constructis, honorificè inferrent atq; deponerent.

EPITAPHIVM, IN QVO

IPSE MAGNANIMVS ET

Spectatissimus heros, Iohannes

Ranzouius, loquitur: au

ctore eodem.

DVM licuit uoluitq; Deus, mihi uita placebat
Lubrica, nunc mors est non grauis ipsa mihi.

Sed patrie forsán nimis immatura uidetur,

Semper uiuenti quæ mihi chara fuit.

Pro qua non timui terraq; mariq; labores,

Et propè præsentem letus adire necem,

Illam meam nunc forsán opem deserta requirit,

Sæpius in magnis qua fuit usa malis.

At mihi quo pacto nimum properata senectus

Absciderit uite stamina pulla meæ?

Naturæ (quodcunq; datum) satis est mihi uixi:

Sic etate grauis perfero fata lubens.

Namq; quotis æuum iam tot producitur annos,

Quot mihi præscripta uiuere lege datum?

Et uitæ satis, ad laudem quod sufficit, egi,

Nec perijt uirtus nostra caduca nimis.

Gloria per totum mea iam percrebuit orbem,

Quæ radijs cincti solis aditur equis.

Illam superstes erit, donec benefacta probare,

Supplicijsq; malos subdere, moris erit.

Sic merui, uirtute bonam dum profero famam,

Et mihi pars uitæ nulla labore caret.
 At dulces utinam moucant mea facta nepotes,
 Vt fieri similes aut superare iuuet.
 Nondum etiam horrebant prima lanugine male,
 Cùm functo fatis arma parente tuli.
 Hinc lubuit procul amotas inuisere terras,
 Et magni uarios orbis adire situs.
 Visa mihi tellus, quam flauus arare Britannus,
 Lædere quam ferro fuscus Iberus amat:
 Quam molles habitant Itali, Cretesq; Syriq;
 Quam gentes Asiæ Martis amore truces.
 Ad Solymas sacras fortunatumq; sepulchrum,
 Sum meritis nactus nomen equestre meis.
 Hoc etiam feci pulchris illustrius ausis,
 Et decus extendi Marte togaq; meum.
 Nam patriam claros repetens per Teutonas oram,
 Gessi uictrici fortia bella manu.
 Et uia quas longinqua mihi patefecerat artes,
 His patriæ cœpi commodus esse meæ.
 Ipsa mihi testis meritorum Dania pugnae,
 Quam lata profert ius ditione suum.
 Nouit & Oceanus meæ Balihicus inclita facta,
 Creuerit ut fuso sæpe cruore rubens.
 Virtutemq; meam merito complexa fauore,
 Quæ mihi natalis Cimbrica terra fuit.
 Hanc quoq; cum damno mirata bis Hafnia capta:
 Principibus sedes Hafnia grata suis.
 Cognouitq; potens opibusq; uirisq; Lubeca,
 Eminent Arctoo quæ decus alta solo.

Nec secus hanc cum clade sua Dithmarsia sensit,
 Cum subiit iustum me duce uicta iugum.
 Et tamen est quod uicta mihi quoq; debeat ultra,
 Vita quod est multis uoce redempta mea.
 Sic operam tribus impendi pro regibus omnem,
 Sub gelido regnum qui tenuere polo.
 Et charæ uigilans patriæ ducibusq; dicaui,
 In me quicquid opis consilijq; fuit.
 Hinc opibus partis, patriæ natale subiuit
 His quoq; collatis amplificare decus.
 Impensisq; duas construxi grandibus arces,
 Quas soboles æqua nunc mea sorte tenet.
 His precor utantur post sæcula multa nepotes,
 Et mea contentur fortia facta sequi.
 Hac fragilis uitæ cursum ratione peregi,
 Sic obij mortem sustineoq; lubens.
 Deposuit tumba corpus mortale quiescit,
 Spiritus in sancta sede perennis agit.

ERRATA TYPOGRAPHICA.

Primus numerus paginam, secundus uersum indicat.

Pag. 30. uers. 15. regioni contigua In Genealogia, pro Chitonij leo
 ge Chilonij & distingue inter Oesel & Churland 74. uer. pen.
 parte 99. 11 parte 103. 18 de uita 115. 18 Pauld 117. 8 omnis
 129. 16 praefectura 136. uer. pen. si suspensionem 142. 9 Ei 143. 19 et
 seq. delecto: totius 154. 4 nunciauit hostes in stationem 162. uer.
 antep. ad arada 176. uers. antep. eum 205. 4 nouem 247. uer.
 ult. Qua 250. 7 diplomate 257. 16 honorifica 275. 14 contem-
 tis 282. uer. ult. satietatem 290. 6 intermisso. Sed 308. 8 arcera
 313. 5 funeri 317. 2 pauimenti planiciem

Reliqua sunt admodum pauca & leuiora, ut inter legenda
 dum facile emendari queant.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly obscured by the paper's texture and discoloration.